

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jerneja Zavec

Avstrijska zvezna vojska
v
mirovnih operacijah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Jerneja Zavec
Mentorica: doc. dr. Maja Garb

Avstrijska zvezna vojska
v
mirovnih operacijah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala

*Dotično delo je potrebovalo več potovanj
Zemlje okoli Sonca. Na le-teh je peščica poželega,
da bi jih moja bizonova moč skrajšala, zatorej –
hvala njim!*

*Hvala njim za skale podpore, za vrvi besed,
za morja misli in skrinje idej ...*

Posebna zahvala mentorici doc. dr. Maji Garb.

Avstrijska zvezna vojska v mirovnih operacijah

Avstrijska zvezna vojska (AZV) je oborožena moč Republike Avstrije, ki si kot pomembno nalogo pripisuje mirovne operacije. AZV je pričela aktivno sodelovati v mirovnih operacijah v začetku šestdesetih let pod poveljstvom ZN. Prva taka operacija je bila ONUC v Demokratični republiki Kongu. Takrat še prostovoljci v medicinskem kontingentu so se misije udeležili v manjšem številu, vendar pa je že kaj kmalu država prispevala bistveno vojaško moč drugim operacijam in tako postala pomembna sila v mirovniškem udejstvovanju. Zakaj je Avstrija kot država, ki je aktivna na področju mirovnih operacij, tako zanimiva? Zlasti zaradi njenega trajnega nevtralnega položaja, ki ji je prepovedal vstop v vojaška zavezništva. Vendar pa se je skozi leta, zlasti zaradi vstopa države v različne varnostne organizacije kot so EU, OVSE in Nato, nevtralnost postopoma spremenila v t.i. neuvrščenost. Avstrija je prilagodila zakonodajo, ki ji je dopuščala bistveno več fleksibilnosti in tako počasi izgubljala nevtralnost. Država je vse od leta 1995 izjemno aktivna v operacijah pod poveljstvom EU ter Nata, od takrat naprej se je število osebja AZV v teh operacijah napram avstrijskemu osebju v operacijah pod poveljstvom ZN celo podvojilo, četudi slednje še vedno ostajajo izredno pomembne za Avstrijo.

Ključne besede: Avstrijska zvezna vojska, nevtralnost, mirovne operacije.

The Austrian Federal Army in peacekeeping operations

The Austrian Federal Army (AFA) is armed power of the Republic of Austria, and as an important task integrates peacekeeping operations. In the early sixties, AFA began actively participate in peacekeeping operations under UN command. The first such operation was ONUC in the Democratic Republic of Congo. At that time the volunteers in the medical contingent participated in operations in lower numbers, but soon the country contributed substantial military power to several other operations, and thus became a significant force in peacekeeping engagement. Why is Austria so interesting in the field of peacekeeping? In particular, because of its permanent neutral position, which forbade it to entry into the military alliance. However, over the years, especially when entering into different security organizations, such as the EU, OSCE and NATO, neutrality was gradually transformed into so-called non-alignment. In order to become more flexible, Austria has adapted several laws, and slowly lost its neutrality. Since 1995, the country has started to become extremely active in operations under the command of the EU and NATO. Since then the number of Austrian personnel in these operations was doubled in comparison to Austrian personnel in operations under UN command, however, peacekeeping operations under UN command are still playing very significant role for Austria.

Key words: Austrian Federal Army, Neutrality, Peacekeeping operations.

KAZALO

1	UVOD	9
2	METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	11
2.1	Opredelitev predmeta preučevanja	11
2.2	Cilji	11
2.3	Raziskovalne metode	11
2.4	Hipoteze	11
2.5	Struktura dela	12
2.6	Osnovni pojmi	12
2.6.1	Mirovne operacije in operacije v podporo miru	12
2.6.1.1	<i>Mirovne operacije Združenih narodov</i>	12
2.6.1.2	<i>Operacije v podporo miru</i>	16
2.6.2	Nevtralnost	17
2.6.3	Partnerstvo za mir (PzM)	18
2.6.4	Petersberške naloge	19
2.6.5	Varnost.....	19
3	AVSTRIJSKA NEVTRALNOST TER VKLJUČENOST AVSTRIJE V MEDNARODNE VARNOSTNE ORGANIZACIJE	22
3.1	Pomen nevtralnosti	22
3.2	Vključenost Avstrije v mednarodne varnostne organizacije	25
3.2.1	Avstrija in Evropska unija	25
3.2.2	Avstrija in Nato.....	28
3.2.3	Avstrija in Združeni narodi.....	30
4	AVSTRIJSKA ZVEZNA VOJSKA	32
4.1	Reforme v AZV	33
4.2	Organizacija in struktura AZV	36
5	AZV V MEDNARODNIH MIROVNIH OPERACIJAH	39
5.1	Zgodovina vključenosti AZV v mednarodne mirovne operacije	39

5.2 Obdobje med in po koncu hladne vojne	41
5.3 Sodelovanje AZV v mednarodnih mirovnih operacijah	43
5.3.1 Kronološko-vsebinski pregled sodelovanja AZV v mednarodnih mirovnih operacijah.....	47
6 ZAKLJUČEK Z VERIFIKACIJO HIPOTEZ.....	79
7 LITERATURA.....	82

KAZALO SHEM

Shema 4.1: Struktura AZV	37
Shema 4.2: Struktura poveljstva sil AZV	38

KAZALO SLIK

Slika 5.1: AZV v mirovnih operacijah ZN ter drugih mirovnih operacijah	45
Slika 5.2: Udeležba AZV v mirovnih operacijah januarja 2013.....	46
Slika 5.3: Udeležba AZV v mirovnih operacijah julija 2014	47

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

AZV	Avstrijska zvezna vojska <i>Österreichisches Bundesheer</i>
EU	Evropska Unija <i>European Union</i>
EUFOR	Sile Evropske unije <i>European Union Force</i>
EUMM	Nadzorna misija Evropske unije (v Gruziji) <i>European Union Monitoring Mission</i>
EVOP	Evropska varnostna in obrambna politika <i>European Security and Defence Policy</i>
IPP	Individualni partnerski program <i>Individual Partnership Program</i>
ISAF	Mednarodne varnostne podporne sile <i>International Security Assistance Force</i>
KFOR	Sile Nata na Kosovu <i>The Kosovo Force</i>
NATO	Organizacija severnoatlantskega sporazuma <i>North Atlantic Treaty Organization</i>
ONUC	Operacija sil ZN v Kongu <i>Opérations des Nations Unies au Congo</i>
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi <i>Organization for Security and Co-operation in Europe</i>
[O]ZN	[Organizacija] Združeni narodi <i>United Nations [Organization]</i>
PEU	Pogodba o Evropski uniji <i>The Treaty on the European Union</i>
PzM	Partnerstvo za mir <i>Partnership for Peace</i>
RACVIAC	Regionalni center za pomoč pri verifikaciji in uveljavljanju nadzora oboroževanja/ Center za varnostno sodelovanje <i>Regional Arms Control Verification and Implementation Assistance</i>

	<i>Centre/ Centre for Security Co-operation</i>
SVOP	Skupna varnostna in obrambna politika <i>Common Security and Defence Policy</i>
SZVP	Skupna zunanja in varnostna politika <i>Common Foreign and Security Policy</i>
UN ZN	Ustanovna listina Združenih narodov <i>Charter of the United Nations</i>
UNDOF	Sile Združenih narodov za opazovanje premirja <i>United Nations Disengagement Observer Force</i>
UNFICYP	Mirovna misija Združenih narodov na Cipru <i>United Nations Peacekeeping Force in Cyprus</i>
UNIFIL	Začasne sile Združenih narodov v Libanonu <i>United Nations Interim Force in Lebanon</i>
UNOWA	Urad Združenih narodov za zahodno Afriko <i>United Nations Office for West Africa</i>
UNTSO	Organizacija združenih narodov za nadzor premirja <i>United Nations Truce Supervision Organization</i>
VS ZN	Varnostni svet Združenih narodov <i>United Nations Security Council</i>
ZEU	Zahodnoevropska unija <i>Western European Union</i>

1 UVOD

*Bella gerant alii, tu, felix Austria nube!*¹

Verjetno si vsi želimo, da mirovne operacije sploh ne bi bile potrebne, da nemara sploh ne bi bilo kriznih žarišč ter posledično potrebnega mirovniškega delovanja, vendar je sodobno mednarodno okolje preveč konfliktno prepleteno, zato se je skoraj nemogoče izogniti takšnemu posredovanju. Mirovne operacije so tako postale od druge svetovne vojne naprej pomemben ukrep za mirno reševanje sporov, pri katerih gre za vojaške, politične ter civilno-policijske naloge (Grizold 1998, 10).

Avstrija je nevtralna država, zato je toliko bolj zanimiva kot predmet preučevanja za primer mirovniškega udejstvovanja. Avstrija, kot znano, deluje na tem področju že vrsto desetletij in je tudi članica različnih mednarodnih varnostnih organizacij. Po drugi strani pa ravno ta prepletenost mirovniškega delovanja in status nevtralnosti vzbujata nelagodje. Avstrija ima v vojaškem smislu status nevtralne države, kar pomeni, da je ne obvezuje noben konkreten akt, ki bi utemeljeval vojaško vključenost v mednarodne mirovne operacije. Vendar pa temu v praksi ni tako, saj si je država aktivno prizadevala denimo za vključenost v Evropski uniji ali Natovem Partnerstvu za mir, nenazadnje je avstrijska zvezna vlada sprejela tudi vrsto pogodb in dokumentov, ki silijo k vnovičnemu razmisleku o pomenu nevtralnosti. Sicer se sama stroka že dlje časa strinja, da je Avstrija neuvrščena in ne več nevtralna država. Mit nekako ostaja le še v glavah avstrijske civilne družbe, kajti značaj nevtralnosti se je spremenil z vsakim na novo sprejetim dokumentom ali pogodbo. Cilj dela je tako med drugim tudi razumeti, zakaj Avstrija aktivno in s tako obsežnim številom pripadnikov zveznih oboroženih sil, sodeluje v mirovnih operacijah, pri tem pa upoštevati njen pravni status.

Kot članica mednarodnih varnostnih organizacij kot so EU, Natovega Partnerstva za mir, OVSE in ZN je Avstrija torej dolžna ravnati v skladu z uredbami slednjih. Vendar pa se same organizacije po izvrševanju nalog in predpisov razlikujejo. Medtem ko Avstrija deluje v okviru ZN glede na resolucijo na podlagi katere je osnovana določena

¹»Drugi naj se vojskujejo, ti, srečna Avstrija, se poročaj!«

misija pa se v okviru Natovega Partnerstva za mir ravna po Individualnem partnerskem programu, ki je spisan posebej zanjo, kajti država ni članica organizacije. Splošna civilna retorika v državi kaže, da se ji to v prihodnje ne obeta. Pri EU pa Avstrija ukrepa v skladu z naborom petersberških nalog, te namreč predstavljajo listo varnostnih, obrambnih in mirovniških nalog, sile se lahko v skrajnem primeru poslužijo tudi bojnih nalog, kar je v primeru Avstrije sicer sporno.

Prav zaradi teh perspektiv je potrebno analizirati položaj države in pridobiti uvid v prepletenost vojaškega in političnega. Politika je namreč na področju sprejemanja ustreznih zakonov odgovorna za aktivnosti vojske. Že z dejstvom, da je Avstrija postopoma postajala članica omenjenih varnostnih organizacij, kaže na to, da je država deklarativno želela aktivno pristopiti k (mirnemu) reševanju mednarodnih konfliktov. Avstriji, jasno, ne gre zameriti, saj se je dostikrat zelo uspešno spopadla s to nevhvaležno nalogo, vendar pa je na tej poti izgubljala ravno formalno nevtralnost, ki bo v slednjem delu problematizirana.

Da bi torej dosegli cilje, ki si jih diplomsko delo zastavlja, je potrebno analizirati zakonske spremembe, ki so pripomogle, da je država počasi zamenjala nevtralnost za neuvrščenost, analizirati in pojasniti pomen ter vlogo sodelovanja Avstrije v mednarodnih mirovniških operacijah. Slednje bo prikazano na kronološkem sosledju sodelovanja Avstrije v mirovniških operacijah.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Opredelitev predmeta preučevanja

Predmet preučevanje je Avstrijska zvezna vojska (v nadaljevanju AZV) ter njena vključenost oz. sodelovanje v mednarodnih mirovnih operacijah in temu pripadajoče politične odločitve. Ker je Avstrija nevtralna država ima sodelovanje oboroženih sil poseben pomen pri vzpostavljanju mednarodne varnosti.

2.2 Cilji

1. Analizirati in predstaviti sodelovanje avstrijskih oboroženih sil v mednarodnih mirovnih operacijah.
2. Analizirati aktualne spremembe na področju mednarodnega varnostnega sodelovanja Republike Avstrije.

2.3 Raziskovalne metode

Osnovna metoda pridobivanja podatkov za diplomsko delo je analiza znanstvenih člankov ter sekundarnega gradiva. Poleg uporabe nekaterih znanstvenih del za uvodno pojasnitev temeljnih pojmov, je bila kot vir pa tudi kot nadaljnje vodilo za zbiranje podatkov predvsem uporabljena spletna stran Avstrijskega obrambnega ministrstva (Zvezno ministrstvo za obrambo in šport Republike Avstrije), kjer je vodena evidenca tekočih obvestil s področja sodelovanja Avstrijske zvezne vojske v mednarodnih mirovnih operacijah prav tako pa arhiv strokovnih člankov. Za empirični del so služili podatki zbrani na spletni strani pristojnega ministrstva ter analiza podatkov Združenih narodov (za operacije pod poveljstvom ZN), podatki s spletnih strani EU in Nata (za operacije po poveljstvom slednjih).

2.4 Hipoteze

H1: Avstrija je kljub nevtralnosti, ki je ne obvezuje obveznost vzajemne obrambe, dejavna na mednarodnem vojaškem področju.

H2: Avstrija krepi sodelovanje v operacijah v okviru Evropske unije, kar obsega celoten spekter t.i. »petersberških nalog«.

2.5 Struktura dela

Diplomska naloga se po uvodnem delu najprej posveča razdelavi metodološko-hipotetičnega okvira, ki temelji na zastavitvi osnovnega problema, s tem pa ciljev, ki se jih želi doseči. Za usmeritev dela sledijo hipoteze, ki se nanašajo predvsem na kronološko kontinuirano dogajanje na področju mirovnih operacij oziroma operacij v podporo miru in države Avstrije (kar pomeni prepletanje zgodovinskih elementov s posledicami na trenutno oziroma prihodnje stanje). Hipoteze so prav tako ključne pri ožjem izboru osnovnih pojmov, saj le-ti služijo kot rdeča nit delu. Metodološko-hipotetičnemu okviru sledi obravnava pomena avstrijske nevtralnosti ter vključenost države v mednarodne varnostne organizacije (EU, Nato in ZN). Splošen vpogled v organiziranost AZV je obravnavan v četrtem poglavju. Po splošnem delu se delo usmerja na osrednji del problema, najprej z zgodovinskim vpogledom, nato pa z umeščanjem sodelovanja AZV v mednarodnih mirovnih operacijah pred in po hladni vojni. Empirična analiza mirovnih operacij ter aktualno sodelovanje AZV v le-teh, ki zajema ravno kronološko-vsebinski pregled, je zajeto v drugem delu petega poglavja. Na koncu sledi verifikacija prej zastavljenih hipotez z zaključkom.

2.6 Osnovni pojmi

2.6.1 Mirovne operacije in operacije v podporo miru

Že na samem začetku pridemo do točke neenotnosti, kajti varnostni organizaciji Združeni narodi in Nato vpeljeta vsaka svoj termin, ZN uporablja termin mirovne operacije, h kateremu s priporočili pripomore najprej *Agenda za mir* in nato *Brahimijevo poročilo*, medtem ko Nato uporablja termin operacije v podporo miru.

2.6.1.1 Mirovne operacije Združenih narodov

Pri definiranju mirovnih operacij je potrebno izhajati tudi iz splošnih značilnosti ter akterjev, ki so vpeti v le-te; denimo Grošelj (Grošelj 2007) navaja Rikhyeja in Jamesa,

ki ugotavljata, da v mirovnih operacijah prevladuje vojaško osebje, kar jim daje tudi vojaško naravo, vojaške enote, ki jih prispevajo države, pa so v operacijah podrejene mednarodnemu poveljniku, ta pa je odgovoren mednarodni organizaciji (primarno ZN, lahko pa tudi druga mednarodna organizacija) (Grošelj 2007, 67). Seveda je bistvenega pomena za začetek operacije, da država gostiteljica oz. sprti strani izrazita strinjanje ter sodelovanje, prav tako je nujna podpora stalnih članic Varnostnega sveta ZN (prav tam). K tipologiji mirovnih operacij je prispevalo mnogo avtorjev, med drugim tudi B. B. Ghali s svojo *Agendo za mir* leta 1992, kjer so mirovne operacije opredeljene »kot razmestitev sil ZN s privolitvijo sprtih strani.« (prav tam), kar je podkrepilo vprašanja in odprto interpretacijo o problemu privolitve.² *Agenda za mir* (1992) tako definira štiri temeljne aktivnosti mirovnih operacij:

- *preventivna diplomacija* pomeni ukrepanje v smeri preprečevanja sporov med sprtima stranema in preprečitev širjenja že obstoječih sporov na konflikte;
- *vzpostavljanje miru* je ukrep, ki naj bi z mirnimi sredstvi³ (kakor je to določeno v VI. poglavju Ustanovne listine ZN) privedel sovražni strani k pomiritvi;
- *ohranjanje miru* zahteva soglasje vseh vpletenih strani, kar običajno vključuje vojaško ali policijsko osebje ZN, kakor tudi civiliste. Ohranjanje miru kot tehnika tako veča možnosti za preprečevanje sporov in vzpostavljanje miru;
- *grajenje miru* zajema ukrepe za prepoznavanje in podporo strukture, ki teži k okrepitvi in utrditvi miru, z namenom, da bi se preprečil ponoven zdrs v konflikt. Preventivna diplomacija si prizadeva za reševanje sporov preden nasilje izbruhne, vzpostavljanje miru in operacije za ohranjanje miru, sta strategiji potrebni za zaustavitev spopadov in ohranitev miru, ko je spor že na tej točki. Nadalje se v primeru uspešnosti krepijo možnosti za pokonfliktno izgradnjo miru, ki lahko prepreči ponovitev nasilja med narodi in ljudstvi.

² Ob vprašanju privolitve sta se kasneje izoblikovala dva tabora, prvi, ki je zagovarjal ozko razumevanje privolitve ter nepristranskost ter drugi, ki je zagovarjal široko razumevanje privolitve, torej tudi možnostčasne izgube le-te ter ločitev nepristranskosti in nevtralnosti (Bellamy v Grošelj 2007, 67–68).

³ Najpogostejša sredstva mirnega reševanje sporov, navedena v 33. členu UL OZN, so: pogajanja, preiskava, posredovanje, sprava, arbitražna in sodno reševanje (Ustanovna listina Združenih narodov 1945, 12).

Vsi štirje temeljni elementi oz. aktivnosti izvedene skupaj pa, kot poudarjeno v *Agendi za mir*, ponujajo skladen prispevek k zagotavljanju miru v duhu UL ZN (1992, točka 22) (prav tam).

Leta 2000 je sosvet ZN o mirovni operaciji, imenovan tudi *Brahimijev sosvet*, pod vodstvom nekdanjega alžirskega zunanjega ministra Lakhdarja Brahimija, objavil zajeten in bolj natančen spisek priporočil glede **mirovni operacij**, t.i. *Brahimijevo poročilo*, kjer je temeljno možno strniti na sledeča priporočila (Brahimijevo poročilo v Sancin in drugi 2009, 26–27):

- Mednarodna skupnost mora biti prepričana, da je operacija ohranjanja miru primerna oblika delovanja glede na naravo konkretnega spora;
- Pogoj za operacije ohranjanja miru je dejanski obstoj miru – stranke v sporu morajo biti pripravljene prenehati s sovražnostmi in nadaljevati z reševanjem spora s političnimi in drugimi nenasilnimi sredstvi;
- Vse ključne stranke v sporu se morajo strinjati s prisotnostjo mirovni sil ZN ter z vlogo ZN pri reševanju spora;
- Mirovna operacija mora biti del celovite strategije za rešitev spora; ta pogosto vključuje politične, ekonomske, razvojne in humanitarne elemente ter elemente izgradnje institucij, ki morajo vključevati tudi druge dele sistema ZN in drugih mednarodnih organizacij;
- Varnostni svet, zlasti peterica stalni članice, mora soglašati glede ciljev operacije in izoblikovati jasen mandat;⁴
- Varnostni svet mora zagotoviti uresničljivost mandata in v ta namen pooblastiti razmestitev zadostnega števila mirovni sil za njegovo implementacijo ter se prepričati, da so države članice dale na voljo dovolj primerno usposobljenih in opremljenih enot;

⁴ Ravno sedaj pustoši državljanska vojna v Siriji in prav zaradi neskladja oz. nestrinjanja VS OZN je prišlo do umika mednarodni opazovalcev. Rusija in Kitajska z vetom namreč blokirata resolucijo o Siriji. Poleg tega pa je posebnega odposlanca VS OZN in Arabske lige Kofija Annana nasledil Lakhdar Brahimi, saj se je prvemu iztekel mandat in zaradi blokad mednarodne skupnosti ni želel več opravljati omenjene funkcije (Dnevnik 2012, 12. avgust).

- Verodostojnost misije in njena sposobnost implementacije mandata se pogosto pokaže na samem začetku operacije, zato je sposobnost hitre razmestitve osebja in opreme bistvenega pomena za uspeh operacije;
- Države članice morajo biti pripravljene medsebojno sodelovati ter prispevati k ohranjanju miru in izgradnji miru, vse dokler niso zagotovljeni pogoji za njihovo konsolidacijo v državi, ki okreva od spopadov; zavedati se morajo, da v državah in družbah, ki so jih dolgo pretresali oboroženi spopadi in trpljenje, miru ni mogoče ustvariti čez noč;
- Mednarodno civilno osebje ZN mora na obeh ravneh, na sedežu ZN in na terenu, izvajati svoje naloge profesionalno, kompetentno in pošteno.

Tako mirovne operacije ZN obsegajo tri temeljne dejavnosti: preprečevanje konfliktov in vzpostavljanje miru, ohranjanje miru in grajenje miru (Varnostni svet 2000, 2–3):

- Vzpostavljanje miru (angl. *peacemaking*) obravnava tekoče spore, katere se želi z uporabo diplomacije in mediacije zaustaviti. V vlogi »vzpostaviteljev miru« so navadno vladni odposlanci, skupine držav, regionalne organizacije ali ZN, lahko pa so to tudi neuradne in nevladne skupine ali vidne osebe, ki delujejo neodvisno.
- Ohranjanje miru (angl. *peacekeeping*), ohranjanje miru je petdesetletni projekt, ki se je od tradicionalnega, primarno vojaškega modela opazovanja ognja in ločitve sil po meddržavnih vojnah, hitro razvil v bolj kompleksen projekt, sestavljen iz več različnih elementov, tako vojaških kot civilnih, ki si prizadevajo za vzpostavitev miru po nevarnih posledicah državljskih vojn.
- Grajenje miru (angl. *peacebuilding*) je pojem novejšega izvora in opredeljuje pokonfliktne aktivnosti, ki sestavljajo temelje za mir ter zagotavljajo orodje za dolgoročno izgradnjo le-tega, kjer te predstavlja več kot le odsotnost vojne. Takšno grajenje miru, ki ni omejeno na vključitev nekdanjih borcev v civilno družbo, obsega krepitev pravne države (skozi usposabljanje in prestrukturiranje lokalne policije, sodnih in kazenskih reform), spremljanje spoštovanja človekovih pravic, izobraževanje, raziskovanje preteklih in

obstoječih zlorab, prav tako zagotavlja tehnično pomoč za demokratičen razvoj (vključno s pomočjo pri volitvah in podporo medijski svobodi) ter spodbuja reševanje konfliktov ter spravne tehnike.

Po *Brahimijevem poročilu* (2000) se je oblikovanje uradnih smernic za delovanje mirovnih operacij odločno izboljšalo, česar rezultat je tudi *Priročnik o večdimenzionalnih mirovnih operacijah ZN* iz leta 2003, ki med drugim navaja temeljna načela sodobnih mirovnih operacij (Brahimijevo poročilo v Sancin in drugi 2009, 228):

- nepristranskost (angl. *impartiality*);
- privolitev in sodelovanje strank v sporu (angl. *consent and impartiality*);
- primerna uporaba sile (angl. *appropriate use of force*);
- enotnost in mednarodni značaj (angl. *unity and international character*);
- spoštovanje načel mednarodnega prava oboroženih spopadov;
- spoštovanje lokalnih navad in običajev.

2.6.1.2 Operacije v podporo miru (angl. *peace support operations*)

»Zveza NATO je pravzaprav edina mednarodna organizacija s povsem razvito doktrino mirovnih operacij in drugih vojaških operacij na *strateški* ravni. Izhaja iz doktrin držav članic in odraža potrebo po uravnoveženju različnih nacionalnih stališč in interesov« (Sancin in drugi 2009, 242). NATO v osnovi izhaja iz 5. člena Severnoatlantske pogodbe (kolektivna obramba), pri čemer mora biti delovanje organizacije v operacijah prilagodljivo in predano ciljem kolektivne obrambe. Koncept operacij izven 5. člena (*non-Article 5 Crisis Response Operations – NA5CROs*) pa poleg drugih operacij obsega tudi operacije v podporo miru, pri katerih pa članice NATO niso primorane formalno sodelovati, pač pa je sodelovanje prostovoljske narave. Pri tem so operacije v podporo miru definirane kot «operacije, ki nepristransko uporabljajo diplomatska, civilna in vojaška sredstva z namenom ohranjanja ali ponovne vzpostavitve miru, v skladu s cilji in načeli ZN» (AAP-6 v Sancin in drugi 2009, 243) ter vključujejo (prav tam):

- ukrepe za preprečevanje konfliktov (angl. *conflict prevention*),
- operacije vzpostavljanja miru (angl. *peacemaking*),

- operacije ohranjanja miru (angl. *peacekeeping operations*),
- operacije vsiljevanja miru (angl. *peace enforcement operations*),
- dejavnosti izgradnje miru (angl. *peacebuilding*),
- humanitarne operacije (angl. *humanitarian operations*).

2.6.2 Nevtralnost je del vojnega prava (včasih tudi ločeno od le-tega), kjer tradicionalno nevtralnostno pravo vsebuje »načelo nesodelovanja v oboroženem spopadu ter nepristranskost (angl. *impartiality*) v odnosih do nasprotujočih strani v oboroženem spopadu.« (Sancin in drugi 2009, 177), nevtralnost morajo spoštovati vse vojskujoče se strani (prav tam). Pri tem gre omeniti odnos do sprtih strani, ki mora biti v primeru nepristranskosti enak do vseh, pri nevtralnosti pa to ni nujno, pač pa morajo biti »mirovne sile nevtralne v odnosu do konflikta, ne pa tudi v odnosu do sprtih strani.« (Grošelj 2007, 68).

V preteklosti je nevtralnost predstavljala predvsem učinkovito varnostno politiko (velja predvsem za male države), vendar pa je tak status države povezan s priznanjem tega s strani drugih držav, ki je lahko razglašen z večstransko mednarodno pogodbo ali pa z ustavnim določilom združenim s priznanjem velesil. Danes lahko status nevtralne države ohranjajo le tiste (evropske) države, ki so ga pridobile v preteklosti, a to za nekatere predstavlja problem, saj status omejuje njihovo aktivno varnostno politiko v mednarodni skupnosti (Slovenija in NATO 2004a).

Koncept nevtralnosti izhaja torej iz ideje pakta o nenapadanju, pri čemer se nevtralna država zaveže, da konfliktnim stranem ne nudi nobene pomoči. Kar se tiče pravnega stališča nevtralnosti pa ločujemo med (Hauser 2008, 55):

- a) *Začasno nevtralnostjo* – samo v primeru vojne in samo za določen čas nevtralnosti.
- b) *Trajno nevtralnostjo* – v tem primeru se nevtralna država zaveže, da bo naredila vse, da v prihodnjem konfliktu ne bo konfliktna stran ali da bi bila zaradi njenega obnašanja v času miru pozneje vključena v vojno.

2.6.3 Partnerstvo za mir (PzM) je bilo osnovano januarja leta 1994, takrat je namreč Nato povabil države članice Severnoatlantskega sveta za sodelovanje in druge države članice OVSE, naj v skladu s svojimi posebnimi potrebami vzpostavijo individualne programe (IPP) za sodelovanje z njim. Spekter dejavnosti v okviru PzM je izredno širok, partnerske države lahko denimo sodelujejo na skupnih vojaških vajah ter urjenjih, v primeru varnostne ogroženosti se lahko posvetujejo z Natom, oblikujejo obrambni proračun, civilno-vojaška razmerja ali uresničujejo proces periodičnega obrambnega načrtovanja in ocenjevanja, oblikovanega v skladu z Natovimi izkušnjami na dotičnem področju (Slovenija in NATO 2004b).

Sodelovanje v okviru PzM pomaga (prav tam):

- zagotavljati večjo preglednost na področju obrambnega načrtovanja in obrambnoproračunskih postopkov;
- zagotavljati demokratični nadzor nad obrambnimi silami;
- ohranjati zmogljivost in stopnjo pripravljenosti držav, da v skladu s svojimi ustavnimi določili prispevajo k izvajanju operacij pod pristojnostjo ZN in/ali odgovornostjo OVSE;
- razvijati kooperativne vojaške odnose z zavezništvom, v smislu skupnega načrtovanja, urjenja in izvajanja vojaških vaj zaradi krepitve sposobnosti sodelujočih držav za sprejemanje nalog na področju ohranjanja miru, iskanja in reševanja, humanitarnih operacij in na drugih področjih;
- razvijati vojaške sile partnerskih držav v smeri njihove večje usposobljenosti za sodelovanje z vojaškimi silami držav članic Nata.

Leta 1997, ko je bil Severnoatlantski svet za sodelovanje (*North Atlantic Cooperation Council*) razpuščen in ga je nadomestil *Euro-Atlantic Partnership Council* (EAPC) oz. Evroatlantski partnerski svet. Sestavlja ga 46 držav članic, v sklopu tega je bil ustanovljen tudi forum za redna politična posvetovanja med Natom ter državami članicami, ki je nekakšen politični mecen za oblikovanje in uresničevanje programa PzM oz. politični okvir za prihodnje usklajevanje skupnih operacij Nata in držav, ki niso članice Nata (Hauser 2005). Sodelovanje v EAPC zagotavlja predvidevanje kriznih območij in obvladovanje konfliktov, nadzor oboroževanja, načrtovanje obrambe in

proračuna, obrambne politike ter strategije, ukrepe za krepitev zaupanja in preprečevanje konfliktov v evro-atlantski regiji, ukrepe proti mednarodnemu terorizmu, ukrepe proti širjenju orožja za množično uničevanje ter sodelovanje na področju oborožitve (prav tam).

2.6.4 Petersberške naloge predstavljajo listo varnostnih, obrambnih in mirovni nalog, kar vključuje humanitarne in reševalne naloge, naloge ohranjanja miru in naloge bojnih sil pri obvladovanju kriznih situacij, vključno z ohranjanjem miru. Naloge je izvirno določila Zahodnoevropska unija (ZEU) junija 1992, kasneje so bile na podlagi Amsterdamske pogodbe prevzete v Pogodbo o Evropski uniji (PEU) ter ne zahtevajo izrecnega mandata ZN. Ime so dobile po gorskem hotelu Petersberg v bližini Bonna v Nemčiji, kjer se je leta 1992 sestal Evropski svet (Euabc.com 2003).

Petersberške naloge tako obsegajo (Hauser 2008, 35):

- humanitarne naloge kot podpora civilnemu prebivalstvu na mestu v katastrofnih območjih, nudenje pomoči ob lakoti, pri ponovni vzpostavitvi uničene infrastrukture, pri odstranjevanju min;
- reševalne misije kot je evakuacija civilistov iz vojnih in kriznih območij;
- naloge ohranjanja miru kot preprečevanje eskalacij in širjenja konfliktov, opazovanje premirij, embargo itd.;
- bojne naloge pri reševanju kriz, vključno z ukrepi za vzpostavitev miru, kot prekinitve vojaških spopadov, zased in nasilna ločitev vojnih strani, vzpostavitev con s prepovedjo zračnega prometa in embargov itd.;
- varovanje in reševanje članov oz. uslužbencev mednarodnih organizacij.

2.6.5 Varnost je za moderni svet izredno občutljiv koncept. Z zgodovinskega stališča se je zagotavljanje varnosti institucionaliziralo z nastankom suverene države in pomenilo temeljno vrednoto medčloveških odnosov; Thomas Hobbes zapiše, da je na varnosti človeštvo gradilo svoja individualna in kolektivna življenja (Grizold 1999, 1).

Vendar pa tako »enostavna« razlaga ne zadošča za ta kompleksen svet, kjer se sodobna varnost nanaša na štiri temeljne konceptualne okvire: najprej na individualno varnost, nato na nacionalno, mednarodno in nazadnje na globalno varnost.⁵ Pri individualni varnosti gre predvsem za individualne potrebe posameznika, pri tem pa tudi za potrebo po varnosti, ki pa je relativna, saj je slednja »odvisna od namenov in dejanj drugih članov sodobne družbe, ki lahko prispevajo k varnosti drugih ali pa jih ogrožajo« (prav tam, 2), in če je zadovoljena, omogoča posamezniku kakovostni obstoj in razvoj, doda Grizold. Nacionalna varnost je razumljena kot prizadevanje države za varnost prebivalcev pred zunanjimi (posegi, napadi, okupacija, blokada itd.) ter notranjimi (ogrožanje reda in miru, kriminal itd.) grožnjami, ki jo uresničujeta država in civilna družba. Za zagotavljanje lastne varnosti imajo države po Grizoldovem mnenju zato tri možnosti, in sicer, da se oprejo na lastne zmogljivosti, da se vključijo v mednarodne varnostne organizacije ali pa kombinacija prve in druge možnosti (Grizold 1996, 66). Razmerje med individualno in nacionalno varnostjo pa vendarle ni tako preprosto, saj se le-ti lahko izključujeta in nista nujno zagotovljeni istočasno (več v Grizold 1999, 2–3). Obratno kakor pri nacionalni ter individualni, kjer gre za zunanje grožnje, pa gre pri mednarodni varnosti za notranje, se pravi grožnje oz. ogrožanje mednarodni varnosti s strani držav članic mednarodne skupnosti ter ostalih vpletenih subjektov v le-to, ali kot ugotavlja Grizold je mednarodna varnost: »notranji varnostni problem sistema držav in sveta kot celote in je kot taka kolektivna dobra mednarodne globalne družbe in ne le dobrina posamezne države ali zveze držav.« (prav tam, 4). Države imajo v sistemu mednarodne varnosti sicer zagotovljeno zunanjo suverenost, vendar pa vse niso enako sposobne pri zagotavljanju varnosti svojih državljanov. Nadalje se koncept globalne varnosti nanaša »izključno na zaščito države, zanemarjanje interesov ljudi, ki predstavljajo državljane kake države in v imenu katerih se uresničuje njena suverenost. Vsi ljudje, nič manj kot vse države, imajo torej pravico za varen obstoj in vse države imajo dolžnost zaščititi to pravico« (The Report of the Commission on Global Governance v Grizold 1999, 5).

Kot vidimo pri Grizoldu, se sodobna varnost nanaša na prej omenjene štiri temeljne konceptualne okvire, vendar pa se varnost pojmuje tudi bipolarno. Če se naslonimo na

⁵Grizold navaja štiri konceptualne okvire varnosti, k opombam pa doda, da se v okviru Varnostnih študij pojavlja pet različnih, a med seboj povezanih konceptov varnosti: 1. nacionalni (*National*), 2. mednarodni (*International*), 3. regionalni (*Regional*), 4. čezdržavni (*Transstate*), 5. globalni (*Global*) (Schultz v Grizold 1999, 2).

teoretično pojmovanje varnosti ter posledično moči, je varnost razdeljena na (Jazbec 2007, 143):

- *trdo varnost*, ki jo zagotavlja trda moč, t.j. delovanje vojske in vojaških institucij ter njihovih instrumentov, in
- *mehko varnost*, ki jo po drugi strani zagotavlja mehka moč in je rezultat delovanja drugih vladnih in nevladnih organizacij, t.j. pravnega sistema, demokratičnih institucij, gospodarstva, socialne dejavnosti, spoštovanja človekovih pravic itn.

3 AVSTRIJSKA NEVTRALNOST TER VKLJUČENOST AVSTRIJE V MEDNARODNE VARNOSTNE ORGANIZACIJE

Sledeče poglavje govori o pomenu avstrijske nevtralnosti, ki je ključna pri oblikovanju mednarodne politike, ter posledično vključenost ter obnašanje države v mednarodne varnostne organizacije, katerih članica je. Avstrija je namreč aktivna v EU, Natovem Partnerstvu za mir (PzM), OVSE in ZN. Avstrija je sicer sodelovala v nekaterih misijah OVSE, ki so navedene v poglavju »Kronološko-vsebinski pregled sodelovanja AZV v mednarodnih mirovni operacijah«, vendar pa v poglavju, ki opisuje vključenost države v mednarodne varnostne organizacije, OVSE ni obravnavana, vsaj kar se tiče mednarodnih mirovni operacij ne, kajti Avstrija trenutno ni dejavna v nobeni mirovni operaciji omenjene organizacije.

3.1 Pomen nevtralnosti

Avstrija je ena izmed štirih držav Evropske unije,⁶ ki ima status trajne nevtralnosti. V skladu z Moskovsko deklaracijo s 1. novembra leta 1945, je Avstrija po koncu druge svetovne vojne veljala za osvobojeno in nepremagano država, vendar pa so jo do leta 1955 zasedale Francija, Velika Britanija, Sovjetska zveza in Združene države Amerike. Najpomembnejši cilj avstrijske zvezne vlade je bil ponovna vzpostavitev suverenosti države, ki so jo dosegli leta 1955 z Avstrijsko državno pogodbo. Vendar pa se je Avstrija morala na zahtevo Sovjetske zveze z Moskovskim memorandum 15. aprila 1955 zavezati, da bo vzdrževala trajno nevtralnost na način, kakor to izvaja Švica; tako je bila obvezana k nevtralnosti s stani vseh močnih sil, kar ji je tudi omogočilo, da ostane izven vzhodno-zahodnega evropskega konflikta (Slovenija in NATO 2004a). Trajna nevtralnost sicer ni bila določena v državni pogodbi (1955), saj bi se v tem primeru zdelo, kot da je ta nevtralnost dosežena oktroirno in ne v skladu z mednarodnim pravom, a naposled je bila razglašena »prostovoljna« trajna nevtralnost (Hauser 2008, 54), čeprav gre pri Avstriji dejansko za vsiljeno nevtralnost (Slovenija in NATO 2004a).

Avstrijska nevtralnost ni bila razumljena kot ideološka ali gospodarska, pač pa izključno vojaška, poudarja Hauser (2008), kajti ustava prepoveduje vstop v vojaška

⁶Zraven Avstrije še Finska, Irska in Švedska.

zavezništva in ureditev tujih vojaških oporišč na avstrijskem ozemlju. Hauser dodaja, da so se še konec petdesetih let prejšnjega stoletja nekateri krščanskosocialni in socialdemokratski politiki zavzemali za pristop Avstrije k Evropski skupnosti (ES), vendar je Sovjetska zveza takšne predloge zatrla z argumentom, da šest članic ES pripada zvezi Nato. Takratni zunanji minister in poznejši zvezni kancler Bruno Kreisky⁷ iz vrst socialdemokratov, je v času ministrovanja uveljavil pojem »*aktivna politika nevtralnosti*« (aktive Neutralitätspolitik). Takšna politika naj bi temeljila na mirni angažiranosti v mednarodnih organizacijah kot so ZN ali ustanove kot poznejša OVSE (do leta 1995 imenovana *Konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi – KVSE*), kar je imelo več povezav z zunanjo politiko kot pa s samo nevtralnostjo (Hauser 2008, 54).

Za časa Kreiskega je Avstrija začela igrati mediacijsko oz. posredovalno vlogo na mednarodnem političnem parketu in uvidela, da ni več ena od vodilnih evropskih sil, pač pa le majhna držav(ic)a. To je bilo precej pomembno med KVSE, še posebej v fazi razvoja procesa le-te in kasnejše institucionalizacije OVSE, ki je bila posledično nastanjena na Dunaj. Kreisky je prav tako želel prevzeti mediacijsko vlogo v bližnjevzhodnem konfliktu med letoma 1973 in 1976. Ta svetla stran nevtralnosti je bila za Avstrijo bistvenega pomena, kar je prineslo globalno priznanje ter ugled, ki sta okrepila identiteto te majhne države (Meyer 2007, 3–4). Meyer je zato mnenja, da mora imeti tako majhna država, da bi ohranila nevtralnost v primeru grožnje in zavračanje vojaških intervencij, odlično usposobljeno ter dobro opremljeno vojsko (prav tam).

Vendar pa po ZN pravni režim nevtralnosti ni združljiv s sistemom kolektivne varnosti, kar nadalje pomeni, da države članice ZN v omenjenem sistemu ne morejo ostati nevtralne, saj so dolžne pomagati v akcijah, ki se jih izvaja v skladu z Ustanovne listine ZN. Četrty odstavek drugega člena UL ZN pravi, da naj se vsi člani

»... v svojih mednarodnih odnosih vzdržujejo grožnje s silo ali uporabe sile, ki bi bila naperjena proti teritorialni nedotakljivosti ali politični neodvisnosti katerekoli države, ali pa ki bi bila kako drugače nezdržljiva s cilji Združenih narodov.« (Ustanovna listina Združenih narodov 1945, 3).

Četrty odstavek drugega člena torej »odsvetuje« uporabo sile ter grožnje s silo, v primeru kršenja le-tega, se aktivirajo ukrepi ZN, ki pa zavezujejo vse države članice

⁷ Bruno Kreisky je bil zunanji minister med letoma 1959 in 1966 ter kancler med letoma 1970 in 1983.

(Sancin in drugi 2009, 177), tudi Avstrijo. Pri Avstriji se zato nemalokrat poraja vprašanje o njenem statusu nevtralnosti. Kakor piše Gustenau, je jasno, da država že dolgo ni več nevtralna v okviru ZN, prav tako tudi v okviru *Skupne zunanje in varnostne politike* (SZVP) ne, pač pa tisti »preostanek nevtralnosti« prevzema le še v smislu političnega položaja (Gustenau 1999, 8).

Ne glede na formalno neprekinjenost statusa nevtralnosti pa Avstrija od 1. maja 1999, ko je prišla v veljavo Amsterdamska pogodba⁸, ni več obvezana upoštevati nevtralnostnih določil v zvezi s SZVP. Klasična nevtralnost je bila že prej v veliki meri omejena, že od avstrijskega članstva v ZN, sodelovanja v Natovem *Partnerstvu za mir* in seveda s članstvom v EU. Z uveljavitvijo Amsterdamske pogodbe je bila nevtralnost s pravne perspektive *de facto* razveljavljena. Avstrija bi po tem morala biti oblikovana kot neuvrščena, kakor sta to Švedska in Finska. Amandma v Zvezni ustavi, uveljavljen hkrati 1. maja, sedaj predvideva, da lahko Avstrija sodeluje nalogah po 17. členu iz 2. odstavka Amsterdamske pogodbe, ter v ukrepih v zvezi z gospodarskimi odnosi, ki so lahko z eno ali več državami ustavljeni, omejeni ali popolnoma omejeni. Gustenau poudarja, da z vsem tem ostane Avstriji bolj »à la carte nevtralnost« oz. preostala nevtralnost za področja v katera EU in ZN nista vpleteni. Glede na predlog spremembe avstrijske ustave leta 1997, je izključno na Avstriji, da presodi, ali bo sodelovala v mirovnih operacijah ZN, Z/EU, NATA ali OVSE: ohranjanje miru, operacije obnove oz. vnovične vzpostavitve po katastrofah, humanitarnih nalogah, iskanju in reševanju, tam, kjer ukrepi ohranjanja miru obsegajo celoten spekter operacij v podporo miru. Kar pa omogoča tudi sodelovanje Avstrije v okviru Nata, saj lahko v celoti sodeluje v operacijah predvidenih za »okrepljeno PzM«, torej operacijah za krepitev miru (Gustenau 1999, 6).

Nevtralnost ostaja pomemben državni mit v javnih in političnih govorih. Velika večina ljudi razume nevtralnost v njenem klasičnem pomenu – izogibanje konfliktom med drugimi državami. Odkar je Avstrija postala članica EU, spodbuja avstrijska vlada »evropeizacijo« države tudi v smislu aktivne podpore razvoju SZVP in EVOP (Meyer 2007, 6). Kljub temu pa nevtralnost Avstrije ni obvarovala pred napadi. Denimo 21. decembra 1975 na sedež OPEC-a na Dunaju (*Organization of the Petroleum Exporting Countries*) ali v primeru umora dunajskega mestnega svetnika in predsednika

⁸ Amsterdamska pogodba je bila sicer podpisana oktobra 1997, vendar je začela veljati 1. maja leta 1999.

avstrijsko-izraelske skupnosti Heinza Nittla 1. maja leta 1981, niti ni preprečila napadov na judovske oz. izraelske ustanove (»*check-in*« izraelske letalske družbe *EL-AL* na letališču Schwechat 27. decembra 1985) (Hauser 2008, 54).

3.2 Vključenost Avstrije v mednarodne varnostne organizacije

Avstrija je kljub nevtralnosti izredno aktivna v mednarodnem okolju, je članica EU, Natovega PzM, ZN ter OVSE. Z izjemo slednje, torej OVSE, bo sledeče poglavje obravnavalo vključenost Avstrije v preostale omenjene mednarodne varnostne organizacije, saj je država trenutno aktivna v mirovnih operacijah pod poveljstvom teh.

3.2.1 Avstrija in Evropska unija

Avstrija si je od junija 1992 prizadevala za članstvo v EU, takrat je država tudi razglasila pripravljenost za sodelovanje v SZVP in njenih razvijajočih se aktivnostih. Po volitvah leta 1994 je avstrijska vlada razglasila, da bo država postala opazovalka pri ZEU od leta 1995 naprej (Laursen 1998, 22) in bo tako aktivno vpeta v mednarodno varnostno okolje. Kljub temu, da je EU že gojila težnje po razvoju SZVP, je Avstrija 1. januarja 1995 skupaj s prav tako nevtralnima Finsko in Švedsko postala članica EU.

Decembra 1994, pred vstopom v Unijo, je avstrijski državni zbor še enkrat točno določil glavne točke ohranitve nevtralnosti. Zaradi evropske integracije in gospodarske globalizacije sta državna suverenost kot tudi nevtralnost prisotni le delno (Hauser 2008, 54), saj je Avstrija s pridružitvijo sprejela drugi steber Maastrichtske pogodbe oz. PEU (1993), kjer so navedene določbe o SZVP. Laursen doda še opazko, da je nek študent *Avstrijske obrambne politike* ob tem pripomnil, da se Avstrija v vedno večji meri odreka svoji nevtralnosti zato, da bi postala del evropskega varnostnega sistema (Laursen 1998, 22).

V avstrijskem stališčnem dokumentu za Mednarodno krizno skupino (ICG)⁹ si je država začrtala štiri primarne naloge v zvezi s SZVP (Laursen 1998, 22):

- okrepiti skladnost različnih pogledov zunanjih odnosov;

⁹ Mednarodna krizna skupina (*International Crisis Group*) je neodvisna, neprofitna in nevladna organizacija, ki si prizadeva za preprečevanje in reševanje smrtonosnih konfliktov.

- razvijati skupno načrtovanje in analiziranje zmogljivosti;
- izboljšati učinkovitost odločevanja in poti, kjer bodo SZVP odločitve izvedene;
- napredovati v razvoju skupne varnostne in obrambne politike, še posebej pri krepitvi zmogljivosti za preprečevanje konfliktov, kriznega upravljanja, ukrepov ohranitve miru, pomoč pri nesrečah ter humanitarno pomoč.

Ko se je Avstrija priključila EU je torej prevzela Maastrichtsko pogodbo in se s tem zavezala k ciljem SZVP – država bo sodelovala v aktivni in solidarnostni smeri ter pri razvoju zunanje in varnostne politike Unije. Avstrija se je tako začela truditi za polno sodelovanje v učinkoviti evropski varnostni strukturi in se s priključitvijo k EU zavezala k skupni obrambni politiki in naboru Petersberških nalog, kar nakazuje na precej prilagodljiv položaj države (Laursen 1998, 23), te so bile v PEU zajete leta 1997 in vključujejo možnost vojaških operacij, v Avstriji pa so bile le-te vključene v ustavo s členom 23f¹⁰ zveznega ustavnega zakona (Hauser 2008, 54). Ali kakor meni Lanc (2008), gre za neke vrste zasilno popravilo ustave – ne da bi okrnili zakon o nevtralnosti, člen 23f pooblašča parlament za odločanje o sodelovanju pri misijah EU:

»V definirane Petersberške naloge so namreč vštete tudi intervencije izven EU brez mandata ZN, ne le izključno za mirovna opozorila, pač pa v skrajnem primeru za nasilno vzpostavitev miru, in temu sklepu se je pridružil tudi takratni avstrijski kancler Klima« (Lanc 2008, 34).

Od takrat naprej, v nobenem obdobju pri razvoju sklepov EU o razpoložljivosti vojaških enot za skupne misije EU, posamezne članice niso bile zavezane razmestiti svoje kontingente za vsakršnokoli vojaško uporabo. V vseh fazah tvorjenja prava EU na to temo, vključno z ustavnim zakonom oz. eventualnim sledečim dogovorom, je za nevtrščene in nevtralne države predviden »*opting out*«¹¹ za katerega so se zavzemale

¹⁰ Člen 23f določa, da imata po avstrijski zvezni ustavi državni zbor ter zvezni svet pooblastila za sodelovanje na notranjeavstrijskih pripravah pogajanj na ravni Unije (Evropski parlament 2005, 2), kar med drugim obsega glasovanje o odločitvah v zvezi z nalogami ohranjanja miru, nalogami bojnih sil na področju kriznega upravljanja, vključno z vzpostavljanjem miru (Bundespressedienst 2000, 47).

¹¹ »*Opting out*« je politični izraz, ki pomeni izstop iz določenega programa (v sledečem primeru bi bili to sklepi EU).

predvsem Irska, Finska in Švedska, takratna avstrijska zunanja ministrica Benita Ferrero-Waldner¹² se jim je pridružila še le v zadnjem trenutku (prav tam).

V posebnih določilih o *Evropski varnostni in obrambni politiki* (EVOP)¹³ določa člen i-41(2), da v skladu s tem členom politika Unije ne vpliva na poseben značaj varnostne in obrambne politike držav članic. Lanc se tako sprašuje o namerah ustanovitve evropske vojaške sile s 60.000 vojaki, kot tudi tisti o obsegu 15.000 vojakov iz nacionalnih kontingentov pod poveljstvom EU (predvidene oborožene sile EU in nacionalnih kontingentov so po avtorjevih informacijah precej oddaljene od realnosti, torej še zaenkrat nemogoče, da bi lahko razpolagali s takim obsegom vojaške sile). Lanc si na tem mestu zastavi sledeče vprašanje: če Avstrija odpošlje lastne vojake k takšnim kontingentom (če bi ti dejansko bili na razpolago) mar to pomeni, da je država pristopila k vojaškemu paktu? Pakt namreč obstaja le, če se vključene države brezpogojno podpirajo med seboj v primeru napada, vendar pa temu v tem primeru ni tako. Pri izvajanju solidarnostne klavzule, torej pri naravnih katastrofah, to ne predstavlja problema, tam mora Evropski svet sprejeti enoten sklep. Predvidena je možnost, da se smejo države, ki ne želijo sodelovati, odpovedati glasu z razlogom. Sklep drugih članic mora biti sprejet, a to ne predstavlja problema glede nevtralnosti. Po členu III-300(4) mora ostati pri vojaški in obrambni politiki prisotna enoglasnost, *de jure* ima nevtralna država pravico veta, vendar pa tukaj ostane še ocena sodelovanja Avstrije v Natovem PzM, in od tega lahko Avstrija kadarkoli odstopi, a kot pravi Lanc (Lanc 2008, 35), to v praksi ne bi bilo priporočljivo:

» [...] saj je veliko misij pod mandatom ZN in avstrijskim sodelovanjem poceni in učinkovnih le takrat, ko so vsi nacionalni kontingenti tehnično in izobrazbeno prilagojeni drug drugemu, takšno infrastrukturo pa praktično lahko zagotavlja le Nato. Četudi Nato v skladu z Washingtonsko pogodbo vodijo ZDA« (prav tam).

Leta 2000 se je črno-modra koalicija (Avstrijska ljudska stranka in Svobodnjaška stranka) pod zveznim kanclerjem Wolfgangom Schüsslom zavzemala za vključitev

¹² Benita Ferrero-Waldner je bila avstrijska zunanja ministrica med letoma 2000 in 2004.

¹³ Evropska varnostna in obrambna politika (EVOP) je del skupne zunanje in varnostne politike (SZVP) Evropske unije. EVOP je z Lizbonsko pogodbo, ki je prišla v veljavo 1. decembra 2009, postala *Skupna varnostna in obrambna politika* (SVOP), kjer je Lizbonska pogodba uvedla spremembo v preimenovanju tako, da je SVOP namenila nov oddelek v okviru ustanovitvenih pogodb; ta nova varnostna politika je še vedno sestavni del SZVP (Europa 2010).

»dolžnosti do medsebojne podpore« v PEU. Decembra 2001 je vlada sklenila *Varnostno in obrambno doktrino*, kjer je Avstrija zaradi svojih obveznosti kot članica EU, obravnavana kot neuvrščena in nič več kot nevtralna država (Hauser 2008, 54–55).

3.2.2 Avstrija in Nato

Nato je organizacija Severnoatlantske pogodbe, ki je bila ustanovljena po koncu druge svetovne vojne z namenom zagotavljanja varnosti Zahodne Evrope in Severne Amerike. Na podlagi 5. člena ustanovne pogodbe podpisane v Washingtonu leta 1949, zagotavlja Nato svojim članicam predvsem kolektivno obrambo. Zveza je po koncu hladne vojne v dveh valih sprejela tudi deset novih članic in se s tem razširila ne le v prvotno zastavljenih okvirih, pač pa tudi v smeri globalnega partnerstva, denimo z Avstralijo, Japonsko, Novo Zelandijo (Jazbec 2007, 138).

Kljub številčnemu članstvu v Natu pa Avstrija ni članica zveze, četudi vse od leta 1995 aktivno sodeluje v okviru Natovega Partnerstva za mir (PzM). Nato je namreč povabil k sodelovanju bivše komunistične države Srednje in Vzhodne Evrope, Rusijo, kot tudi nevtralne in neuvrščene države. S podpisom okvirnega dokumenta, 10. februarja 1995, je tudi Avstrija izrazila svoj namen za sodelovanje z drugimi partnerji v okviru PzM (Hauser 2008, 28), od takrat je država 25. članica tega partnerstva. Partnerstvo ponuja širok razpon ukrepov, ki ponujajo državam partnericam možnost sodelovanja v mirovnih operacijah, vse odločitve pa sklene Severnoatlantski Svet (*North Atlantic Council*), države partnerice so le obveščene o le-teh oz. se lahko s Svetom posvetujejo. Šele ko so odločitve v Natu sklenjene, je posamezno področje sodelovanja za partnerske države dano glede na smernice zveze (Gustenau 1999, 7).

Program krepitve PzM z maja leta 1997 je izrecno določena za misije v popolnem spektru mirovnih operacij, kar vključuje tudi operacije vojaškega boja v različnih topografskih in podnebnihih pogojih (prav tam). Glede na *Individualni partnerski program* (IPP), ki ga zveza Nato sklene z ostalimi državami, pa se Avstrija osredotoča predvsem na ohranjanje miru, humanitarne naloge in pomoč v katastrofah, na iskanje in reševanje, eno izmed težišč Avstrije pa je tudi zaščita pred izpostavljenostjo jedrskemu sevanju (Hauser 2008, 28).

Namen PzM je podpora transparentnosti nacionalnemu obrambnemu načrtovanju in proračunskim postopkom, zagotavljanje demokratičnega nadzora nad oboroženimi silami, razmestitev zmogljivosti in vzdrževanje pripravljenosti za misije pod okriljem ZN ali OVSE, razvoj vojaškega sodelovanja z namenom skupnega načrtovanja, usposabljanja ter posledično izvedba vaj za krepitev zmogljivosti držav članic PzM (Hauser 2005).

PzM pomembno za notranjo in mednarodno politiko, saj ponuja edinstveno platformo vojaškega sodelovanja, ki dopušča razvoj standardov mednarodnega sodelovanja in izboljšanje interoperabilnosti¹⁴ avstrijskih oboroženih sil.

Avstrija se je leta 1996 se je Avstrija priključila tudi k *Procesu načrtovanja in preverjanja (Planning and Review Process – PARP)*, ta predvideva mehanizme načrtovanja v okviru PzM. PARP je tako bistven za celoten spekter operacij PzM, kar zadeva posvetovanje in načrtovanje večnacionalnih oboroženih sil. Vsaki dve leti se države članice v PARP zagotovijo informacije o nadzoru in razvoju svojih oboroženih sil glede na sedanje stanje oz. glede na sedanost in prihodnost operacij PzM, prav tako poročajo o gospodarskih in finančnih načrtih pomembnih za PzM, poleg tega vsaki dve leti izvedejo raziskavo o splošni interoperabilnosti PzM (Hauser 2005).

13. maja leta 1997 tedanji avstrijski obrambni minister Werner Fasslabend na srečanju v povezavi z ZEU v Parizu dejal, da verjame, da bo Avstrija postala članica Nata z nagovorom,¹⁵ da je le stvar časa, ko bo država članica organizacije, saj bo v nasprotnem primeru izgubila možnost vpliva na pomembne odločitve (Laursen 1998, 33). Vendar pa Avstrija ni članica Nata niti danes. Iz komentarja (2009)¹⁶ prejšnjega ministra za obrambo Norberta Darabosa je razbrati odločilen ton, da si Avstrija tega niti ne želi – sam je stališča, da je vprašanje pridružitve Avstrije Natu nesmiselno, saj bi ta državi ne doprinesla nič, prav tako ima velikost države kot je Avstrija mnogo večjo moč v EU. Ob tem nadaljuje, da se zveze Nato vsekakor ne gre bati, vendar pa tudi ni razloga, da bi odločitev »proti« navdušeno pozdravljali. Avstrija sodeluje z Natom zaradi lastne varnosti, denimo na Kosovu sodeluje kot največja ne-Natova sila

¹⁴Pri *interoperabilnosti* gre za zmožnost organiziranja in priprave mehanizmov za učinkovito sodelovanje oz. medsebojno delovanje.

¹⁵ Po poročanju Reutersa leta 1997 (v Laursen 1998, 33).

¹⁶ Komentar tedanjega ministra Norberta Darabosa z naslovom »Österreich in die NATO: Nein danke!« je bil leta 2009 objavljen v avstrijskem tedniku *Profil*.

vlagateljica in je pomemben steber mirovne misije KFOR. Ta zaveza je pomembna za Avstrijo, saj je blizu meje. Darabos je tudi mnenja, da Avstriji ni treba postati članica Nata, da bi učinkovito prispevala h gradnji miru in stabilnosti (Darabos 2009).

Tudi volja ljudstva je naklonjena temu, ugotavlja Meyer (2007). 12. junija 1994 je večina (67%) Avstrijcev na referendumu izglasovala vstop v EU, istočasno in tudi v nadaljevanju je močna večina spodbujala nevtralnost. Ko se je v poznih devetdesetih pojavila priložnost za članstvo v Natu, so javnomnenjske ankete med oktobrom 1996 in marcem 1998 pokazale, da približno 70% prebivalstva spodbuja nevtralnost. Le v oktobru leta 1998 je mnenje padlo na 59%, vendar pa je spomladi leta 1999 prišlo do vojne na Kosovu in javno mnenje je strmo poskočilo na 81% v prid nevtralnosti. Tudi po 11. septembru 2001 je Avstrija sledila svojemu konceptu prej omenjene aktivne mirovne politike, saj je le 20% vprašanih dejalo, da bi bilo smotno, da Avstrija stoji ob strani prizadetim Združenim državam Amerike (Meyer 2007, 5).

3.2.3 Avstrija in Združeni narodi

Ko je bila Republika Avstrija leta 1945 ponovno formirana, so nekateri avstrijski politiki prepoznali pomembnost mednarodnega sodelovanja za tako majhno državo. Leta 1947 je zato Avstrija zaprosila za članstvo v ZN, vendar pa je država že prej prejemale pomoč od *Uprave združenih narodov za pomoč in obnovo* (UNRRA) (Schmidl 2001, 18). Kmalu po Državni pogodbi s 15. maja 1955, ko je bila obnovljena avstrijska suverenost, je država postala članica ZN. 14. decembra leta 1955 je namreč Generalna skupščina na predlog Varnostnega sveta ZN, kateremu so pripadale štiri zaveznice, ki so zasedle avstrijsko območje, sprejela Avstrijo kot članico (Hauser 2008, 54). Avstrija je prevzela vlogo v aktivni mednarodni politiki in se tako oddaljila od švicarskega modela striktno nevtralnosti. Švica tudi danes ni članica ZN, četudi zagotavlja bistven finančni prispevek za delo organizacije. Leta 1957 je Avstrija dosegla izjemen uspeh, saj je *Mednarodna agencija za jedrsko energijo* (IAEA) sprejela povabilo, da postavi svoj sedež na Dunaju. To je bil tudi prvi korak v smeri vzpostavitve Dunaja kot »tretjega mesta ZN« skupaj z New Yorkom in Ženevo (Schmidl 2001, 19).

Avstrija se od leta 1960 udeležuje mirovnih operacij ZN in tako bistveno prispeva k organizaciji, med drugim je tudi ena od največjih preskrbovalk enot za operacije

ohranjanja miru (*peacekeeping operations*) (Hauser 2008, 54). Pod zastavo organizacije je služilo že več kot 90.000 avstrijskih pripadnikov na različnih delih sveta kot vojaki, vojaški opazovalci, policisti v civilu, medicinsko osebje in civilno prebivalstvo (strokovnjaki). Avstrija je delovala večkrat tudi kot posrednik in prispevala h kasnejšemu razvoju mednarodnega prava (Dunajska konvencija) (The Austrian Foreign Ministry 2012).

Od leta 2005 je Avstrija udeležbo na mirovnih misijah povečala za skoraj petkrat, s 165 na 783, leta 2008 pa je bila skupaj s Turčijo izvoljena v VS ZN (nestalno članstvo) (Konobelj in Slapar 2009, 42). Zraven ohranjanja miru in preprečevanja konfliktov, se Avstrija v okviru ZN primarno osredotoča tudi na človekove pravice, zlasti pravice otrok, nadaljnji razvoj mednarodnega prava, na prepoved kasetnega streliva ter si prizadeva za celotno prepoved jedrskih poskusov. V zadnjih letih je Avstrija sprejela tudi številne pobude, denimo bojevanje proti otroški pornografiji na internetu ter na področju trgovine z ljudmi (Oesterreichische Kontrollbank Aktiengesellschaft 2012, 24).

Avstrija ter njena zvezna vojska imata pomembno vlogo v ZN, to bomo tudi videli v poglavju o zgodovini vključenosti AZV v mirovne operacije ter v empiričnem delu, kjer si po kronološkem zaporedju sledijo operacije v katerih so oborožene sile sodelovale ali še vedno sodelujejo.

4 AVSTRIJSKA ZVEZNA VOJSKA

Avstrijska zvezna vojska (AZV) je oborožena moč Republike Avstrije in izpolnjuje temeljne naloge, ki jih lahko primerjamo z oboroženimi silami iz drugih držav. 79. člen avstrijske ustave določa pozicijo vojske, ki je podrejena kanclerju, prav tako ustava ter zakon o obrambi natančno določata naloge AZV, ki so sledeče (Enzelsberger 2008, 145):

- vojaška obramba državnega ozemlja;
- zaščita ustavnih institucij in njihovega delovanja, kakor tudi demokratične svobode prebivalcev;
- splošno vzdrževanje reda in varnosti znotraj države,
- pomoč ob elementarnih dogodkih in nesrečah izrednega obsega,
- v skladu z Ustavnim zakonom (*Bundesverfassung Gesetz*) o sodelovanju in solidarnosti pri odpošiljanju enot in posameznikov v tujino: udeležitev v mednarodnih aktivnostih za ohranjanje miru, humanitarni pomoči in pomoči v primeru katastrof ter vajah in izobraževanjih v tujini,
- med drugim lahko predsednik Republike zaupa izvršitev sodb Ustavnega sodišča AZV.

Prva in temeljna naloga AZV je torej obramba državnega ozemlja, zakon pa jasno določa tudi naloge v tujini, ki obsegajo mirovne operacije in ostale omenjene aktivnosti, kar je bistveni predmet dotičnega dela. AZV se lahko uporablja le za prej omenjene naloge, koriščenje za kakršne koli druge namene je protiustavno.

Nova obrambna doktrina avstrijske varnostne politike naj bi temeljila na sledečih načelih (Avstrija v Klinar 2007, 20–21):

- zagotavljanje stalnega nadzora in varovanja zračnega prostora, sposobnosti za vojaško obrambo in obrambo pred konvencionalnimi grožnjami,
- sodelovanje AZV v mirovnih operacijah (v Petersberških nalogah) do nivoja brigade,

- zagotavljanje interoperabilnosti za obrambo države in delovanje v mirovnih operacijah,
- izpolnjevanje vseh vojaških nalog s poudarkom na ohranjanju splošne vojaške obveznosti in povečevanju števila poklicnega in prostovoljnega kadra,
- izdelava in izdaja bele knjige vsake dve leti (s smernicami za dobo 10 let),
- obramba ozemeljske celovitosti in suverenosti države ter zaščita prebivalstva pred zunanjimi grožnjami in izsiljevanji,
- sodelovanje v obrambi vrednot in interesov EU ter krepitev varnosti njenih članic,
- prispevek k politični in vojaški stabilnosti Evrope skozi sodelovanje v operacijah za podporo miru pod okriljem EU, Natovega PzM, OVSE ali ZN,
- podpora v humanitarnih akcijah ter krepitev regionalne ter mednarodne varnosti,
- pomoč v primeru nacionalne ali mednarodne katastrofe in v ostalih humanitarnih akcijah,
- pomoč silam za zaščito in varovanje meje ter pomoč policiji v boju proti organiziranemu kriminalu.

4.1 Reforme v AZV

Zaradi nove usmeritve evropske varnostne politike in vstopa Avstrije v EU leta 1995, kakor tudi internacionalizacije konfliktov (po vojaških spopadih na Balkanu in s tem neposredno v Evropi), se je strateško razmišljanje Avstrije razvijalo v smeri, ki bi jo lahko imenovali tudi »globalizacija«. To je vključevalo spoznanje, da se kriz izven območja lastne države ne sme ignorirati in čakati na posledice na prizadetem območju, pač pa je potrebno čim prej pomiriti prizadeto območje. Prvi akt je sledil že na začetku novega stoletja z novo organizacijo, ki je prelomila dotedanji ministrski sistem, ter leta

2002 z ustanovitvijo generalnega štaba, ki je zajemal oboroževanje, vodenje in načrtovanje (Enzelsberger 2008, 146). S tem je bila povezana tudi prilagoditev vodstva enot, pri čemer sta bili dve prisotni poveljstvi (*Korps Kommandos*) razpuščeni, ustanovljen pa je bil *Kommandos Landstreitkräfte* oz. poveljstvo državnim oboroženim silam v Salzburgu pod vodstvom brigadirja Edmunda Entacherja. Poveljstvo je odgovorno za neposredno upravljanje vseh kopenskih sil v miru in doma, poleg tega pa tudi za zagotavljanje sil za operacije in usposabljanja v tujini za naloge v prihodnosti (Bundesheer 2002a).

Prevzem poveljstva brigad v Bosni in Hercegovini v letih 2005-06 in Kosovu 2008-09 spada k avstrijskim težnjam, kakor je bilo to oblikovano v komisiji za reformo vojske (*Army Reform Commission*) leta 2003, kar je del nalog iz reformne platforme »*Management ÖBH 2010*« (Schmidl 2009, 180). Komisija je bila ustanovljena pod vodstvom bivšega župana Dunaja Helmuta Zilka (Socialdemokratska stranka), z nalogo, da izdela perspektive za reformo AZV, imenovano »*Management ÖBH 2010*« (Meyer 2007, 7). Na podlagi teh dokumentov je Avstrija odločena, da vzpostavi in vzdržuje zmogljivosti za sodelovanje v mednarodnih operacijah iz celotnega spektra misij, od tradicionalnega ohranjanja miru, do bolj robustnih operacij in prav tako humanitarnih operacij. To vključuje do tri bataljone plus manjše elemente v mirovnih operacijah, s tem prispeva »okvirne brigade« (tj. razporeditev poveljstev brigad s sedežem ter njihovih podpornih elementov) za razmestitev približno eno leto vsaka tri do štiri leta. Poleg stalnih napotitev v Bosno in Hercegovino in na Kosovo ter še razmestitev bataljona ZN v Sirijo, so bili manjši kontingenti razmeščeni v številne druge misije. To predvsem vključuje napotitve kontingentov moči čete v Afganistan (v prestolnico Kabul) leta 2002 in ponovno leta 2005. Avstrijci so bili tam pod nemškim poveljstvom oz. vodstvom »skupine za obnovo provinc« v provinci Kunduz. Manjši elementi in opazovalci so bili napoteni na številne druge misije, sicer pa se je Avstrija vzdržala in ni poslala večjih kontingentov ali sploh sodelovala v operacijah ob začetku vojne v Iraku leta 2003 (Schmidl 2009, 180–181).

Obsežna komisija za reformo vojske je poročala, da na naloge vojske vplivajo nova tveganja, nevarnosti in grožnje, s katerimi se lahko sreča tudi nevtralna država, kakor je Avstrija s povečanjem sodelovanja v mednarodni skupnosti in s solidarnostjo EU. Ta stavek pa je v poročilu tudi edini, ki omenja nevtralnost. Takratni obrambni minister

Günther Platter je ob predstavitvi dejal, da je evropeizacija zvezne vojske na kocki. Meyer doda, da to vodi k jasnim rezultatom, da vojaške sile, ki bi bile smiselne le za obrambo lastnega ozemlja, niso več enotna odločitev strukture in organizacije AZV. Čeprav je komisija poudarila, da v času njenega delovanja osnutka ustavne pogodbe EU ni sprejel niti Evropski svet niti kdorkoli drug, je EVOP dobila najvišjo prioriteto v omenjeni platformi (Meyer 2007, 7–8).

Bistveni faktor oz. reforma v AZV je bila tudi politična odločitev za znižanje služenja vojaškega roka z osem na šest mesecev. S 1. januarjem 2006 je začelo veljati šestmesečno služenje vojaškega roka. Šestmesečni vojaški rok služi v prvi vrsti zagotavljanju prisotnosti pri varnostno-političnih posredovanjih in ukrepih v primeru katastrof znotraj države, poleg tega pa je temelj za pridobivanje prihodnjega kadra za AZV. Leto prej je bil v ta namen ustanovljen tudi status za osebe v procesu izobraževanja (PiAD)¹⁷ – ta je t.i. enoletnim prostovoljcem, ki so izpolnjevali zahtevne funkcije, omogočil funkcijo, ki je veljala kot začetek podčastniške kariere (Enzelsberger 2008, 146–147).

T.i. *Bela knjiga (Weißbuch)*, ki jo pripravlja pristojno ministrstvo in izhaja vsaki dve leti, vsebuje informacije o domači varnostni in zunanji politiki ter o spektru moči AZV. *Bela knjiga* analizira pretekle reforme, stanje varnosti v zadevnem obdobju (obdobje dveh let) ter se na podlagi analiz osredotoča na strateška usklajevanja in razvoj avstrijskih oboroženih sil v prihodnjih letih (Bundesheer 2014a).

Sicer pa je Avstrija ena izmed redkih evropskih držav, ki še naprej ohranja sistem naborniškega vojaškega sistema. Na posvetovalnem referendumu 20. januarja 2013, ki je bil sploh prvi tak v avstrijski zgodovini, so se državljani opredelili v korist ohranitve naborniškega sistema in ne poklicne vojske, za kar se je zavzemal takratni minister za obrambo Norbert Darabos (ki je zaradi neuspešnega posvetovalnega referenduma tudi odstopil, nakar ga je nadomestil sedanji obrambni minister Gerald Klug). Avstrija je tako ohranila stari sistem obvezniškega popolnjenja vojske.

¹⁷ PiAD oz. *Personen im Ausbildungsdienst*.

4.2 Organizacija in struktura AZV

V Avstriji je bil vpoklic uveden leta 1955, le malo preden je začela veljati nevtralnost. Aktivni del vojske bi moralo sestavljati 60.000 ljudi. V času hladne vojne bi morala biti AZV v primeru alarmantnega stanja sposobna mobilizirati 300.000 vojakov, kar je izredno visoka kvota za 8-milijonsko populacijo. Meyer nadaljuje, da tisti, ki uveljavljajo ugovor vesti, imajo možnost služiti v civilni službi (Meyer 2007, 4), ki sedaj traja devet mesecev.

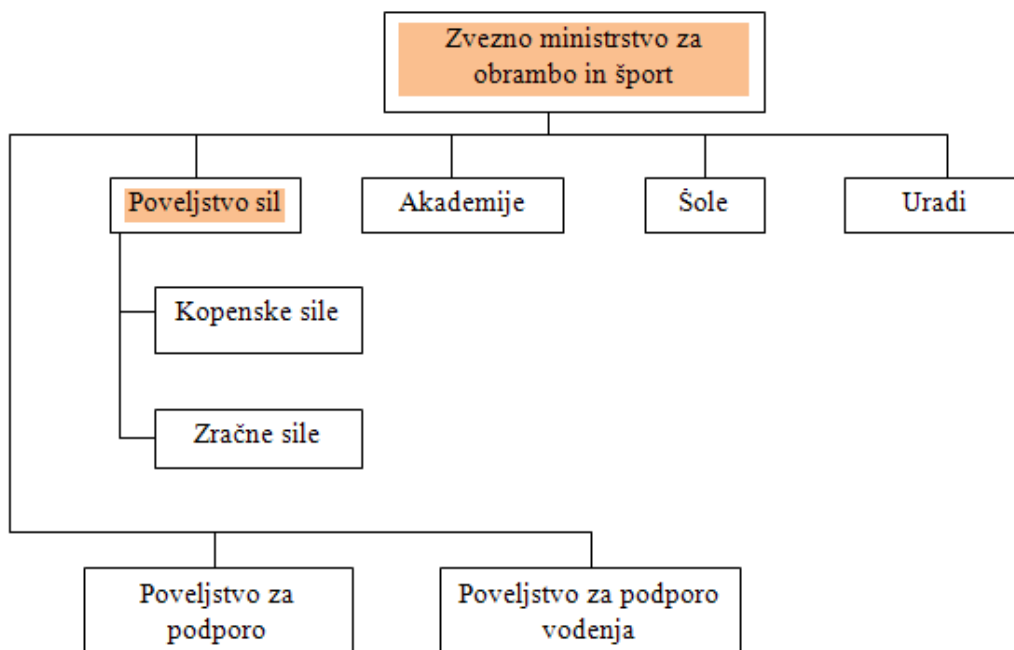
AZV tvori torej oboroženo moč Republike Avstrije, poveljnik te je avstrijski zvezni kancler, medtem ko minister za obrambo in šport uveljavlja svojo moč vrhovnim poveljstvom preko svojih uradov in podrejenih poveljnikov (Bundesheer 2010). Vojska je organizirana na osnovi sistema rezervne sestave in omogoča vojaške zmogljivosti za uresničitev vojaških nalog. Oborožene sile so razdeljene na zračne, kopenske in posebne sile. Leta 2010 je bila AZV deležna sprememb, zato se v prihodnjih letih pričakuje sledeča moč osebja: 14.000 vojakov, 8.000 civilnih uslužbencev, 25.000 oborožene milice, skupno okrog 47.000 pripadnikov AZV (prav tam).

Če primerjamo z letom 2003, se je AZV takrat ponašala z močjo približno 106.600 osebja in glede na podatke iz *Vojaškega poročila 2003-2004* jih je bilo aktivnih 34.600, kar je vključevalo približno 17.400 aktivnih vojakov zaposlenih za kratek rok ter 17.200 nabornikov, iz tega števila je izvzetih 9.500 civilistov. Približno milijon Avstrijcev se je usposabljal, vendar pa ti niso sodelovali v nadaljnji vojaški obveznosti, ki jo država spoštuje od leta 1955 (Kernic 2005, 64). Leta 2006 je AZV obsegala 50.000-60.000 vojakov, pri čemer je teritorialna organizacija z milico izgubljala na pomenu, v ospredje so začele prihajati sile, ki se jih lahko hitro mobilizira (Enzelsberger 2008, 147).

Registracija se zahteva pri sedemnajstih letih, ki je zakonsko določena najnižja starost za služenje prostovoljnega vojaškega roka, najnižja starostna meja za obvezno služenje vojaškega roka pa je osemnajst let. Moški, mlajši od 35 let, morajo opraviti obvezno vojaško usposabljanje, ki traja 6 mesecev, moški stari med 18 in 50 let, v vojski ali neaktivni rezervisti, so zavezani obvezni vojaški službi. Glede na podatke iz leta 2012 je bilo za vojsko namenjenega 0,81% bruto domačega proizvoda (CIA – The World Factbook 2013).

Spodnji shemi (Shema 4.1 in Shema 4.2) prikazujeta strukturo ter organiziranost AZV. Shema 4.1 prikazuje strukturo, kjer najdemo poveljstvo sil, kamor spada tudi *Center za mednarodno sodelovanje* (Shema 4.2).

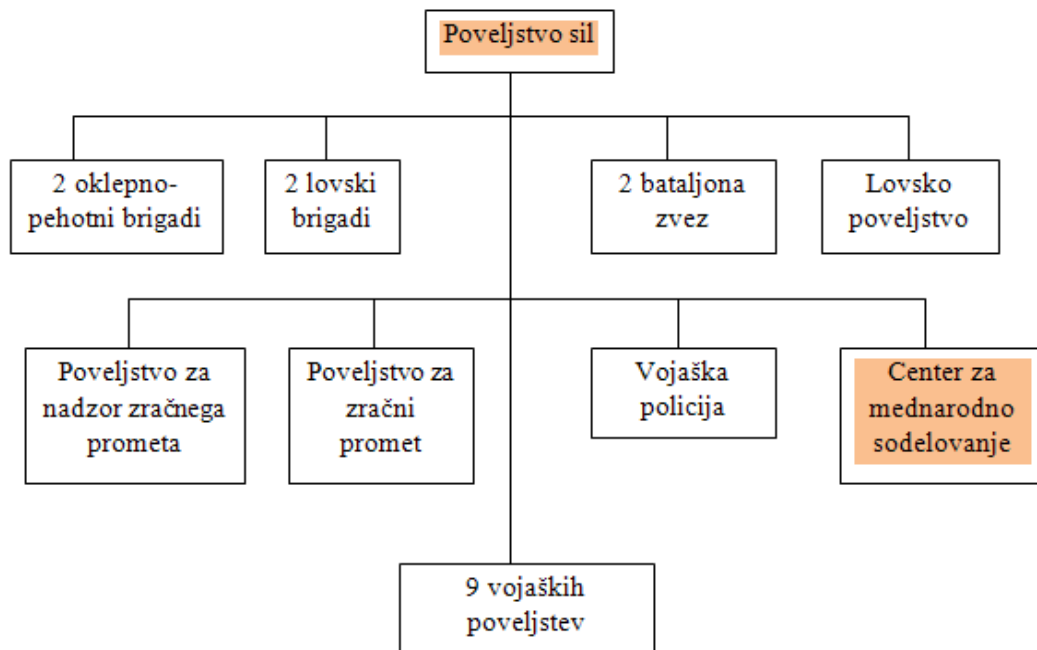
Shema 4.1: Struktura AZV

Vir: Bundesheer (2014b).

Poveljstvo sil (Shema 4.2) obsega večji del vojaškega osebja, poveljstvo sestavljata dve oklepno-pehotni brigadi, dve lovski brigadi, devet vojaških poveljstev, poveljstvo za nadzor zračnega prometa, in poveljstvo za zračni promet. Nadalje dva bataljona zvez, lovsko poveljstvo, vojaška policija ter center za mednarodno sodelovanje (Bundesheer 2014c). Slednji igra pri AZV vedno večjo vlogo v smislu mednarodne odgovornosti podprte s strani le-te. To se kaže predvsem pri razpoložljivi opremi v mednarodnih misijah, saj lahko AZV le z najboljšo opremo uspešno služi v mednarodnih operacijah. Prav poveljstvo sil zagotavlja okvir za takšne naloge ter posledično zagotavlja vodenje teh varno, ne glede na to, ali v operacijah humanitarne pomoči, pomoči ob katastrofah, mirovnih operacijah ali pri nalogah vojaških opazovalcev in strokovnjakov (Bundesheer 2014č).

Shema 4.2: Struktura poveljstva sil AZV

Vir: Bundesheer (2014c).

5 AZV V MEDNARODNIH MIROVNIH OPERACIJAH

Sledeče poglavje bo teklo o začetnem obdobju sodelovanja AZV in ostalih civilnih elementov v mednarodnih mirovni operacijah ter nadaljnje sodelovanje omenjenih po obdobju hladne vojne. Erwin Schmidl je vidna osebnost, ki se že vrsto let aktivno ukvarja prav s predmetom preučevanja dotičnega diplomskega dela, zato se za primer zgodnjega sodelovanja AZV v mednarodnih mirovni operacijah delo sklicuje nanj.

5.1 Zgodovina vključenosti AZV v mednarodne mirovne operacije

Avstrija je svojo mirovniško pot pričela leta 1960 v Kongu (danes Demokratična Republika Kongo), vendar pa na začetku ni bilo jasno do kakšne mere naj bi Avstrija kot nevtralna država sploh sodelovala v tej operaciji, kajti avstrijski zakon ni dovoljeval pošiljanja enot v tujino. Tako je bil na operaciji ONUC (*Opérations des Nations Unies au Congo*) pod poveljstvom ZN ustanovljen medicinski kontingent s polnim imenom »Medicinski kontingent ZN Republike Avstrije«, ki pa ni deloval kot oborožena enota, pač pa je bil prostovoljske narave in je deloval v poljskih bolnišnicah. Medtem pa sta tudi Indija in predvsem Italija prispevali medicinsko podporo v operacijah v Kongu, zato ni bilo potrebe, da Avstrija prispeva številčnejšo odpravo (Schmidl 2009, 168–169).

Sodelovanje Avstrije v mirovni operaciji v Kongu se je zaključilo leta 1963, sama misija pa leto kasneje. To ni pomenilo konec sodelovanja Avstrije v mirovni operacijah oz. na področju ohranjanja miru, saj je država pridobila precejšnji ugled ravno iz operacije v Kongu. Po tem je ZN leta 1964 še enkrat pristopila k Avstriji s prošnjo, da naj država prispeva svojo pehoto za novo operacijo z obsegom med 700 in 800 mož, ki se je ravno začela na Cipru (UNFICYP). Avstrija ni bila naklonjena oboroženi enoti, saj za to ni imela niti pravne podlage. Namesto tega pa je Avstrija še enkrat ponudila opremo za poljsko bolnišnico s skupno 54 osebja in izpolnila še drugo prošnjo ZN ter poslala civilno policijo¹⁸ (Schmidl 2009, 170).

Kar kaže na drug pomemben dejavnik – nenačrtovana, ampak razvijajoča se priložnost za avstrijsko sodelovanje v mirovni operacijah. Ne le, da je bilo vso osebje prostovoljsko, ampak so se postopno premikali od zagotavljanja poljskih bolnišnic

¹⁸ CIVPOL – gre za razlikovanje civilne policije in vojaške policije; izraz je bil v zadnjih letih nadomeščen z »UN Police« (Schmidl 2009, 170).

(1960) k policiji (1964), nato k vojaškim opazovalcem (1967) in kasneje, najprej k eni (1972) in nato dvema bataljonskima pehotama (1973), kar je pri ljudeh povzročilo lažje sprejemanje Avstrije na polju vojaškega. Schmidl je sicer mnenja, da bi bilo dosti težje, če bi Avstrija že na samem začetku poslala bojne enote (prav tam).

Avstrijski bataljon je bil končno razporejen v operacijo ZN leta 1972, potem ko je Irska zmanjšala obseg svojega kontingenta s 400 na 100. Poleg tega pa je bil Avstrijec Kurt Waldheim imenovan za novega generalnega sekretarja ZN.¹⁹ Waldheima je nemudoma zanimalo, ali bi se Avstrija strinjala, da pošlje svoj bataljon na Ciper. Medtem je Ministrstvo za obrambo trdilo, da misija meji že na neodgovorno, glede na to, da je primanjkovalo osebja v oboroženih silah, a je po drugi strani vseeno prepoznalo politične argumente za sodelovanje v tej. Skrajno neprimerno bi bilo, da bi Avstrija odklonila takšno prošnjo, ki je prišla ravno od avstrijskega generalnega sekretarja, in tudi zato, ker je bila Avstrija prvič v kampanji za volitve v VS ZN. Nenazadnje bi bilo težko razložiti, zakaj je bila ta priložnost (za rezervni bataljon ZN) zavrnjena, ko pa se je pred tem vojska pripravljala sedem let ravno v ta namen. (prav tam, 171–172).

Sporazum sklenjen med ZN in državo pošiljateljico glede pravnega statusa kontingenta na Cipru poleti 1964 je še enkrat načel vprašanje o statusu avstrijskih enot. Enako kot v primeru operacije v Kongu, je država tudi tokrat improvizirala. Avstrijska ustava namreč ni urejala določb za razporeditev avstrijskih vojaških enot izven Avstrije. Tako je bil prostovoljecem odrejen poseben dopust za časa trajanja misije, istočasno pa so se ponovno zaposlili pri organizaciji z novimi pogodbami. To je bilo nezadovoljivo in odpravljeno z zakonom o službi v tujini 30. junija 1965. Ta zakon je urejal dodelitev avstrijskih enot za nudenje pomoči na prošnjo mednarodne organizacije. Kar je postalo pravna podlaga za avstrijsko sodelovanje v mednarodnih misijah vse tja do leta 1997. Zakon iz leta 1965 je zahteval dogovor vlade in glavnega parlamentarnega odbora za sodelovanje v mednarodnih misijah, kar je tudi v novem zakonu iz leta 1997 ostalo nespremenjeno (prav tam, 170–171).

¹⁹ Kurt Waldheim je z delom nastopil 1. januarja leta 1972.

Mirovna operacija UNEF I (*United Nations Emergency Force I*) na predelu Sueškega kanala si je leta 1956 prizadevala za ločevanje egiptovskih in izraelskih sil. Namen delovanja je bilo vzdrževanje miru oz. prekinitev bojevanja, kjer se je sila smela uporabljati le v primeru samoobrambe (Grošelj 2007, 66). Možnost razporeditve avstrijskih opazovalcev ZN je bila predlagana že leta 1965, ko je ZN ustanovila misijo za prekinitev ognja med Pakistanom in Indijo. Avstrija je prepozno odgovorila na prošnjo organizacije. Generalni sekretar je zaprosil Avstrijo za osem vojaških opazovalcev za že staro misijo UNEF II pod poveljstvom ZN na območju Izraela in Egipta. Konflikt je bil leta 1967 obnovljen. Vlada in parlament sta se skladno odzvala na prošnjo, prav tako sta Izrael in Egipt odobrila razmestitev avstrijskih vojaških opazovalcev, ki so 14. decembra 1967 prišli kot prvi na Bližnji vzhod. Leta 1968 je bila naslovljena tudi dodatna prošnja za napotitev izkušenega medicinskega asistenta na misijo. Avstrijski vojaški opazovalci so bili nemudoma odposlani na ozemlje ob Sueškem kanalu (štirje na izraelsko in štirje na egiptovsko stran). Napotitev je bila težka in nevarna, še posebej od leta 1969 do leta 1971, v času t.i. vojne izčrpanja na tem predelu. Opazovalci so ostali na svojih položajih vzdolž Kanala, na začetku šest in kasneje štiri dni. Kasneje je število avstrijskih vojaških opazovalcev naraslo na deset, prav tako sta bila dva dodatna medicinska asistenta napotena na sedež misije UNTSO (*United Nations Truce Supervision Organization*) v Jeruzalem (Schmidl 2001, 34–35).

5.2 Obdobje med in po koncu hladne vojne

Na podlagi avstrijske ustave ter zakona o nevtralnosti je Avstrija prispevala h grajenju zaupanja vojaških blokov iz hladne vojne, in to zaupanje je bilo podlaga za razoroževanje. Erwin Lanc piše, da je na željo nemškega zunanjega ministra Genscherja (ki je imel po mnenju avtorja očiten zahodni mandat) Avstrija gostila srečanje s sovjetskim zunanjim ministrom Andreiem Gromyko na Dunaju. Lanc nadaljuje, da so bilateralni pogovori z Gromykom potekali obetajoče in tudi Genscher je bil zadovoljen, saj je imel Gromyko udeležbo Sovjetske zveze na razgovorih o razorožitvi v Stockholmu za mogočo. Sekretar ameriške vlade George P. Shultz je v zadnjem trenutku potrdil svojo udeležbo za Združene države Amerike. Tako se je lahko pričel januarja 1984 v Stockholmu proces, ki je pripeljal do Pogodbe o konvencionalnih oboroženih

silah v Evropi.²⁰ Dejanska razorožitev je bila opazna po letu 1990, ko je bilo v Evropi uničenega 63.500 enot težkega orožja, število vojakov pa se je razpolovilo. Leta 2002 je prišel dokončno v veljavo tudi zakon o »odprtem zračnem prostoru« (Lanc 2008, 33).

Po hladni vojni je Avstrija videla priložnost za »preoblikovanje« svoje nevtralnosti. Videti je bilo, da se obeta možnost članstva v gospodarsko uspešni Evropski skupnosti, ki se je preimenovala v Evropsko unijo le malo preden se ji je Avstrija pridružila. Medtem ko se je Avstrija pripravljala za članstvo, se je porajalo vprašanje – ali je ta korak združljiv s statusom trajne nevtralnosti, ki je bila jedro države že od leta 1955. Mednarodni odvetniki so trdili, da to ni ovira, saj ES/EU napram Natu ni vojaški pakt, vendar pa se je značaj EU tekom devetdesetih spremenil. Slednja je namreč začela razvijati SZVP in ustvarjati materialne pogoje za EVOP, ki bi bila sposobna poslati v tujino bojne kontingente, neodvisne od Natovih odločitev (Meyer 2007, 4).

Avstrija je po vstopu v EU začela aktivno izvajati naloge v sklopu EU, predvsem sklop petersberških nalog in se najbolj aktivirala na območju Bosne in Hercegovine v operaciji EUFOR »ALTHEA«, v kateri je začela sodelovati leta 1996, torej eno leto po vstopu v EU.

Maja leta 2000 je bila pod iniciativo za prvo »črno-modro« koalicijo (med Avstrijsko ljudsko stranko in Svobodnjaško stranko) ustanovljena strokovna komisija, ki bi naj zastavila novo varnostno in obrambno politiko. Komisija je trdila, da je večina avstrijskih odvetnikov prišla do zaključka, da bi obveznosti, ki izhajajo iz UL ZN imele prednosti pred tistimi, ki izvirajo iz nevtralnosti. Klasični model nevtralnosti po švicarskem vzoru za Avstrijo tako ni bil več v veljavi, niti ni bil več mogoč. Vlada je novo doktrino uveljavila 23. januarja 2001, parlament pa 12. junija istega leta. Pod naslovom »*Od nevtralnosti k solidarnosti*« je bila nevtralnost sedaj interpretirana v smislu prilagajanja na spremembe v mednarodnih razmerah (Meyer 2007, 6).

Poleg tega je takratna vlada v razpravi o novi varnostni doktrini trdila, da Avstrija sodeluje tudi v petersberških nalogah in EVOP, in bi bilo posledično smotno in potrebno stremeti k popolnemu članstvu v EU, se pravi prevzem vseh vidikov politike

²⁰ Angl. *The Conventional Armed Forces in Europe (CFE) Treaty* (uradna pogajanja med Natom in Varšavskim paktom so se pričela 9. marca leta 1989 ravno na Dunaju).

Unije. Po mnenju Meyerja se je takratna vlada očitno bala, da bi bila ta majhna država v srednji Evropi marginalizirana, če torej ne bi bila pripravljena sodelovati v razporeditvah novih »bojnih skupin« EVOP. Temu strahu bi lahko botrovalo namreč dejstvo, da je začetek te koalicije povzročil nekaj težav z – v tistem času – ostalimi 14 članicami EU. Te so namreč videle nevarnost za preživetje evropskih vrednot, še posebej kar se tiče manjšin, beguncev in priseljencev, ko je februarja 2000 vstopil v koalicijo tudi skrajno desni populist Svobodnjaške stranke Jörg Heider. Tedaj so poskušale izolirati avstrijsko vlado za nekaj mesecev. Šele ko je mednarodni komisar in bivši finski predsednik Martti Ahtisaari zaključil, da avstrijska vlada spoštuje vrednote EU, se je stanje normaliziralo nazaj v medevropske odnose. Medtem pa so enote AZV sodelovale ne le v okviru PzM pod Natovim poveljstvom v KFOR četah, temveč tudi v mirovni operaciji v Bosni in Hercegovini (EUFOR), katere poveljstvo je EU prevzela od Nata (Meyer 2007, 7).

Le v začetku leta 2008 je bil odposlan obsežen kontingent okrog 160 vojakov na misijo pod poveljstvom EU v vzhodni Čad, z nalogo, da bi zagotavljala varnost in stabilnost v regiji, še posebej v begunskem taborišču, ki so ga postavile mednarodne organizacije. Prvič po letu 1960 je bila razmestitev kontingenta srž vroče javne debate. Operacija se je namreč smatrala kot podpora francoskim interesom v Afriki ter lokalnemu režimu in ne kot prispevek k varnosti in dolgoročni stabilnosti v regiji. Avstrijski politiki, novinarji ter znaten del javnosti so se spraševali po moralni in politični smotrnosti vpletenosti AZV v to operacijo. Tedanji obrambni minister Norbert Darabos je stal za svojo odločitvijo, kasneje je debata v javnosti sicer zbledela, vendar pa se je operacija pokazala za precej uspešno. Avstrijski poveljnik kontingenta je postal glavni za vse posebne sile operacije EUFOR (*Special operation forces*), kar je bilo ponovno priznanje avstrijskemu prispevku (Schmidl 2009, 181).

5.3 Sodelovanje AZV v mednarodnih mirovnih operacijah

Avstrija v mednarodnih mirovnih operacijah aktivno sodeluje že od šestdesetih let prejšnjega stoletja. Ne glede na spremembe tekom let, sodelovanje v ZN in v mirovnih operacijah drugih varnostnih organizacij, ostaja ključna komponenta avstrijske politike.

Z vidika povečanje vloge EU v mednarodnem kriznem upravljanju in mirovni ter solidarnostnih operacijah, je Avstrija izrazila željo, da zagotovi organizacijski okvir za do 3.500 vojakov in policijskih častnikov za krizne reakcijske sile EU (*Helsinki Headline Goals*). 2.000 vojakov je lahko nemudoma napotenih v tujino. Leta 2003 se je Avstrija odločila, da prispeva svoje sile h konceptu bojnih enot EU. Do decembra 2008 je bilo napotenih 1.359 vojakov (med drugim tudi 25 policijskih častnikov) na ducat misij po vsem svetu. Od leta 1960 je okrog 65.000 vojakov služilo v približno šestdesetih misijah, kar je precejšen uspeh za tako majhno državo (Schmidl 2009, 182). Schmidl ob tem dodaja, da novačenje potrebnega števila prostovoljcev za te mirovne misije ostaja izziv, saj že za prejšnje misije ni bilo enostavno rekrutirati dovolj osebja. Načelo prostovoljstva bo ohranjeno, spremembe pa so seveda možne, zlasti za poklicne vojake. Sistem prostovoljstva ima po Schmidlovem mnenju tako prednosti kot pomanjkljivosti, načrtovanje je namreč težje izvedeno in zahteva večje rezerve osebja, a po drugi strani zagotavlja visoko stopnjo motivacije pri avstrijskih mirovnikih (prav tam).

Med dvema tretjinama in tremi četrtinami vseh avstrijskih vojakov je že služilo na misijah v tujini kot rezervisti. Njihova leta in civilne izkušnje pomenijo, da so bolj primerni za mirovne operacije kakor mlajši poklicni vojaki, katerih vojaška usposabljanje ni nujno vedno ustrezno pripravljeno za soočanje s stresom na mirovni operacijah. Težave s katerimi se soočajo v različnih državah v zadnjih letih, kažejo ravno prav na to. Da bi se lahko hitreje odzivali, so se »pojavnile« nove misije, avstrijske oborožene sile so oblikovale v enote »PREPUN«, v modul vnaprej določenih enot, kar je bilo sčasoma razvito v *Sistem sil za mednarodne operacije* (v Nemčiji poznane kot KIOP)²¹ (prav tam).

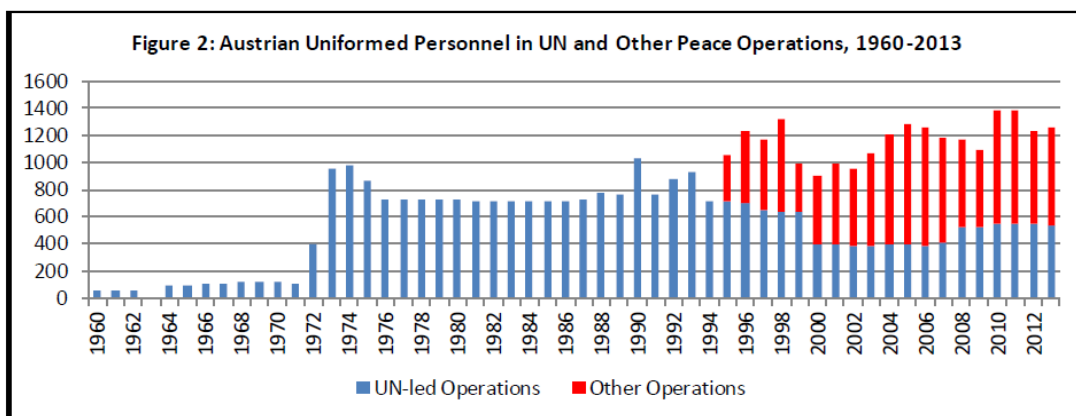
Bolj sveži podatki prihajajo iz marca 2012, ko je 1.504 avstrijskih vojakov služilo v mirovni operacijah pod poveljstvom VS ZN, v številni operacije pod poveljstvom ZN na Bližnjem vzhodu (UNDOF, UNIFIL, UNTSO), Cipru (UNFICYP), v Zahodni Sahari (MINURSO) in v Zahodni Afriki (UNOWA), v operacijah pod poveljstvom Nata na

²¹ 11. novembra 2003 je Avstrija rekrutirala enote KIOP (*Kräfte für internationale Operationen*), torej sile za mednarodno sodelovanje, z obsegom 1.500 vojakov kot pomemben prispevek k EU varnostnemu političnemu načrtovanju. Da bi vlada našla dovolj vojakov za to službo, je ustanovila spodbuden sistem za novačenje KIOP-vojakov. Ti naj bi dobili dodatno plačilo skozi tri leta (od 2003) obveznosti; prvič 322 evrov vsak mesec in drugič 200 evrov za vsak zaključen mesec (Meyer 2007, 8).

Kosovu (AUTCON/ DEU ORFBn, KFOR) ter nazadnje operacije pod poveljstvom EU v Bosni in Hercegovini (EUFOR »ALTHEA«), Gruziji (EUMM), v Demokratični republiki Kongo (EUSEC), kakor tudi v večnacionalni operaciji v Afganistanu (AUSTAFF/ ISAF) in na Hrvaškem (RACVIAC) (Oesterreichische Kontrollbank Aktiengesellschaft 2012, 23).

Slika 5.1 (spodaj) prikazuje sodelovanje AZV v mirovnih operacijah pod poveljstvom ZN ter drugih varnostnih organizacija (EU, OVSE in Nata) od leta 1960 ter do leta 2013. Mirovne operacije pod poveljstvom ZN (označeno z modro barvo) so stalnica pri avstrijskih prizadevanjih za mir in se jih v številčno udeležujejo vse od leta 1960. Sicer vidimo, da prav od leta 1960 ter do leta 1971 število osebja ni presegalo 200, medtem ko se je po letu 1972 število pripadnikov AZV v operacijah ZN strmo povzpelo. Do leta 1995 je bila AZV aktivna pri modrih čeladah, nato se je zaradi članstva v EU ter v Natovem PzM udeleževala operacij pod poveljstvo slednjih. Od leta 1995 je skupno število mirovnikov poskočilo preko 1000 (označeno z modro ter rdečo barvo), in od takrat je udeležba le redko pod omenjenim številom, izjema sta le leti 2000 in 2002.

Slika 5.1: AZV v mirovnih operacijah ZN ter drugih mirovnih operacijah

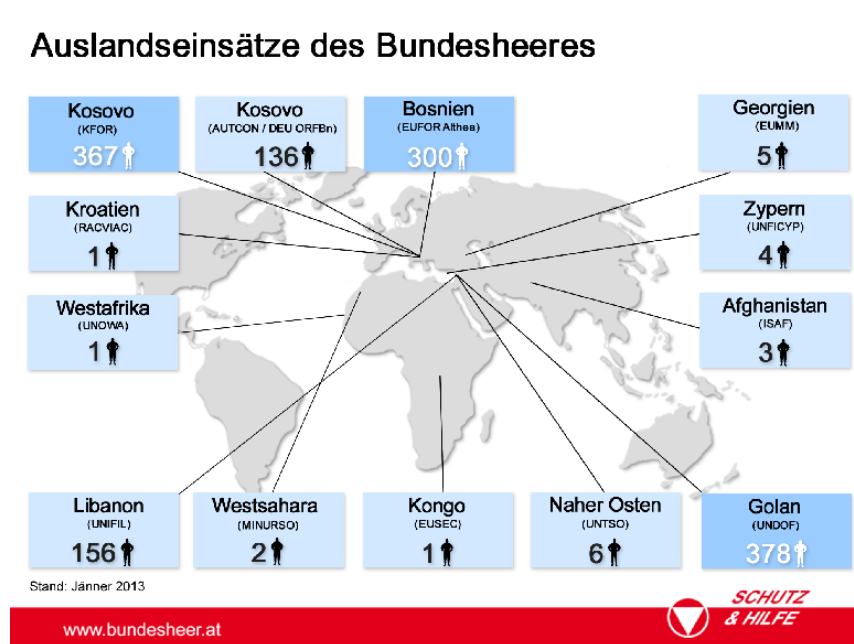

Note: The maximum figures are given for each year. This does not include reserve formations (like the KFOR Operational Reserve) and other units prior to deployment.

Vir: Schmidl (2013, 2).

Slika 5.2 (glej stran 46) prikazuje udeležbo avstrijskih kontingentov v različnih mirovnih operacijah po svetu za januar 2013, medtem ko Slika 5.3 (glej stran 47) prikazuje podatke za julij 2014. S slik je razvidno, da so avstrijski kontingenti zelo dinamični in da se misij, najsi bo pod poveljstvom ZN, EU ali Natovega PzM, udeležujejo v visokem številu. Najnovejši podatki julija 2014 (Slika 5.3) prikazujejo tedaj aktualne operacije AZV v tujini, kjer sta misiji na Maliju (EUTM MLI) in v Srednjeafriški republiki (EUFOR/RCA) najnovejši. Razvidno je tudi, da je AZV še vedno zelo naklonjena reševanju konfliktov v soseščini, se pravi na Balkanu, saj bi nestabilno varnostno okolje namreč pomenilo neposredno grožnjo Avstriji. AZV je zaradi nevarnosti leta 2013 umaknila vso svoje osebje z Golanske planote, ki je istega leta obsegalo preko 300 pripadnikov AZV (Slika 5.2).

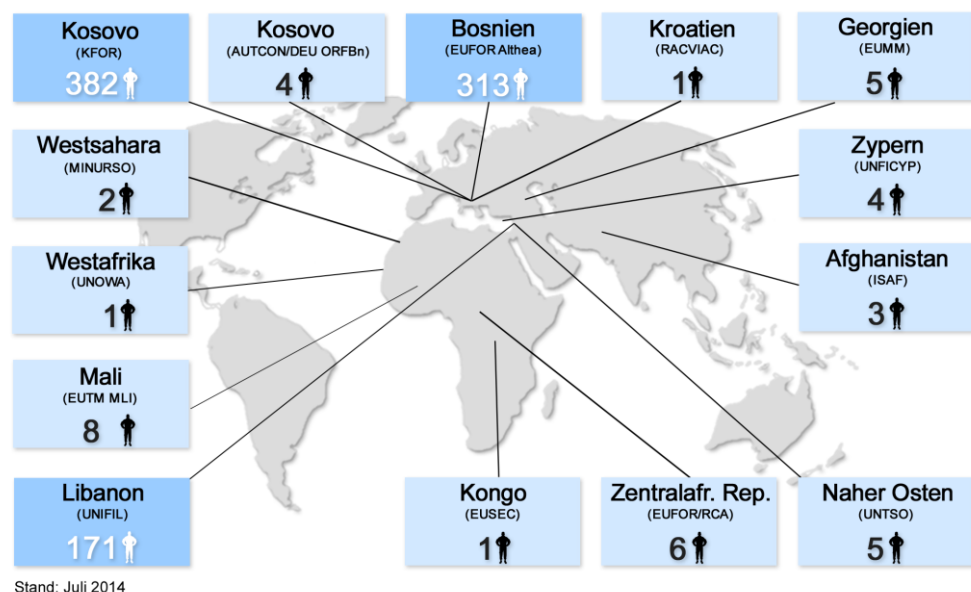
Slika 5.2: Udeležba AZV v mirovnih operacijah januarja 2013

Vir: Bundesheer (2014h).

Slika 5.3: Udeležba AZV v mirovnih operacijah julija 2014

Auslandseinsätze des Bundesheeres

www.bundesheer.at

Vir: Bundesheer (2014h).

5.3.1 Kronološko-vsebinski pregled sodelovanja AZV v mednarodnih mirovnih operacijah

Sodelovanje AZV v mednarodnih mirovnih operacijah ima za Republiko Avstrijo pomembno vlogo pri ZN. Vse od leta 1960, ko je država prvič sodelovala v mirovnih operacijah (medicinski kontingent v Kongu – ONUC), je v operacijah pod poveljstvom ZN služilo več kot 54.000 različnega avstrijskega osebja. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je država začela intenzivno udeleževati tudi v operacijah pod poveljstvom EU, Nata in OVSE. Od junija 2004 je v misiji UNAMA (*United Nations Assistance Mission in Afghanistan*) tudi glavni vojaški svetovalec iz vrst AZV (Austria 2014).

V kronološko-vsebinskem pregledu so navedene mednarodne mirovne operacije v katerih je sodelovala AZV bodisi z vojaškimi opazovalci, medicinsko odpravo, bodisi s civilnimi elementi. Zaradi jasnosti so v začetnem delu navedena celotna imena operacij, sledi jim država, v kateri je operacija potekala oz. še poteka, po tem sledi varnostna organizacija, ki je odgovorna za poveljstvo določeni operaciji, nato sledi časovni okvir,

ko je določena operacija potekala oz. še poteka. Po vsebinski predstavitvi določene mirovne operacije je analizirana vključenost AZV v dotično operacijo (naloge, organizacija, časovno obdobje, število osebja ter spolna struktura – kjer je bilo podatke možno pridobiti).

Mirovne operacije AZV:

- **ONUC (*Opérations des Nations Unies au Congo*), Kongo, ZN, od julija 1960 do junija 1964;**

Operacija ONUC je bila ustanovljena julija leta 1960 z namenom, da zagotovi umik belgijskih sil, pripomore vladi pri vzdrževanju prava in reda ter zagotovi ustrezno tehnično pomoč. Naloga misije ONUC je bila postopoma preoblikovana in je bila poleg naštetega odgovorna še za vzdrževanje ozemeljske integritete ter politične neodvisnosti Konga, poleg tega pa si je prizadevala tudi za preprečitev možnosti izbruha državljanske vojne ter varnega umika tujega vojaškega, paravojaškega in svetovalnega osebja, ki ni bilo pod poveljstvom ZN, kot tudi vseh najemniških vojakov (United Nations 2001a).

Avstrija je bila v to operacijo v Kongu vključena 11. decembra leta 1960, kjer je ostala do 18. septembra leta 1963 z medicinskim kontingentom v poljski bolnišnici (5 kontingentov z močjo 55 oseb po kontingentu), ki je obsegal 166 medicinsko-tehničnega osebja, od tega dve ženski (medicinsko-tehnični asistentki v prvem kontingentu) (Schmidl 1997, 17).²²

- **UNYOM (*United Nations Yemen Observation Mission*), Jemen, ZN, od julija 1963 do septembra 1964;**

Misija UNYOM je bila osnovana julija leta 1963 z namenom opazovanja in potrjevanja implementacije sporazuma o nevmešavanju med Savdsko Arabijo in Združeno arabsko republiko.²³ Mandat misije UNYOM se je zaključil 4. septembra 1964, takrat se je umaknilo tudi vso osebje ter oprema s te misije (United Nations 2003a).

²² Več o sodelovanju AZV v operaciji ONUC v poglavju »Zgodovina vključenosti AZV v mirovne operacije« (glej str. 39).

²³ Združena arabska republika je bila država, ki je nastala z združitvijo Egipta in Sirije in je obstajala med letoma 1958 in 1961.

Pod avstrijsko zastavo je na opazovalni misiji UNYOM sodeloval en zdravnik v medicinskem kontingentu, in sicer od julija do 4. decembra leta 1963 (Schmidl 1997, 17).

- **UNFICYP (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*), Ciper, ZN, od marca 1964 dalje;**

Misija UNFICYP je ena izmed najdlje trajajočih misij ZN. Osnovana je bila marca leta 1964 na podlagi resolucije ZN št. 186 z namenom, da se prepreči bojevanje ter vzdržuje mir med turškim in grškim prebivalstvom na Cipru ter posledično normalizira nestabilne okoliščine. Pristojnosti misije so se okrepile leta 1974, ko je sledil *coup d'etat* s strani grških združenj in postopne vojaške intervencije s strani Turčije, katere sile so pričele nadzorovati severni del otoka (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus 2014).

Avstrijski medicinski kontingent in kontingent za ohranjanje miru sta sodelovala na misiji UNFICYP od marca 1972 (Weißbuch 2004 2005, 199). Avstrija je leta 1964 prispevala tudi opremo za poljsko bolnišnico in 54 osebja ter civilno policijo (Schmidl 2009, 170). Glede na podatke iz julija 2014, so na sedežu misije v Nikoziji še štirje pripadniki AZV (Bundesheer 2014h).

- **UNTSO (*United Nations Truce Supervision Organization*), Izrael – Libanon – Sirija, ZN, od maja 1948 dalje;**

Operacija UNTSO je bila osnovana maja leta 1948 in je bila sploh prva pod poveljstvom ZN. Njeno poslanstvo je podpora silam ZN za ohranjanje miru v Egiptu, Izraelu, Libanonu in Siriji. Vse od leta 1948 so vojaški opazovalci misije UNTSO ostali na Bližnjem vzhodu z namenom, da opazujejo prekinitev bojevanja, nadzorujejo sporazum o premirju, preprečujejo izolirane incidente, ki bi nemara eskalirali ter pripomorejo k mirovnim operacijam ZN v regiji, ki izpolnjujejo svoj mandat (United Nations 2014a).

Avstrijski vojaški opazovalci so se operacije udeležili junija leta 1967, julija 2014 je sodelovalo pet vojaških opazovalcev na tej operaciji (Bundesheer 2014h). Ob zračnem napadu izraelskih sil 25. julija 2006 so štirje vojaški opazovalci ZN izgubili življenje,

vključno z avstrijskim majorjem Hansom Petrol Langom. Kljub tragičnemu dogodku se Avstrija ni umaknila z operacije, nasprotno, želela je še bolj aktivno prispevati k prizadevanjem za mirno rešitev situacije na Bližnjem vzhodu (Bundesheer 2007a).

- **UNEF II (*United Nations Emergency Force II*), Sinajski polotok (predel Sueškega prekopa), ZN, od oktobra 1973 do julija 1979;**

Sile UNEF II so bile osnovane 25. oktobra 1973 z namenom nadzorovanja prekinitve spopadov med egiptovskimi in izraelskimi silami; glede na zaključek sporazuma z dne 18. januarja leta 1974 in z dne 4. septembra 1975 pa tudi, da nadzorujejo ločevanje egiptovskih in izraelskih sil ter varovalne pasove ustanovljene na podlagi podpisanega sporazuma. Sile UNEF II so bile razmeščene na predel Sueškega kanala med Egiptom in Izraelom, na območje Sinajskega polotoka. Mandat UNEF II je bil prvotno načrtovan za obdobje šestih mesecev, vendar se je postopoma podaljševal ter je bil nazadnje podaljšan leta 1978, in sicer do 24. julija leta 1979 (United Nations 2003b).

AZV je od 26. oktobra 1973 do 3. junija 1974 pripomogla k operaciji s pehotnim bataljonom v obsegu 600 mož in je bila odgovorna za ločevanje sil na tem območju. Avstrijski kontingent pri UNEF II je bil delno oblikovan iz avstrijskega kontingenta pri UNFICYP (Bundesheer 2014d).

- **UNDOF (*United Nations Disengagement Observer Force*), Golanska planota, ZN, od maja 1974 dalje;**

Marca leta 1974 je postal položaj med izraelsko-sirijskim sektorjem izredno nestabilen in posledično okrepljeno napadanje. Opazovalna misija UNDOF je bila tako ustanovljena 31. maja leta 1974. Na podlagi resolucije št. 350 (1974) je VS ZN odredil ločevanje in umik izraelskih in sirskih sil z Golanske planote. UNDOF ostaja na tem območju vse od takrat ter vzdržuje prekinitvev spopadov med silama, prav tako pa nadzoruje implementacijo sporazuma o umiku (United Nations 2014b).

UNDOF operacijo sestavlja skupina opazovalcev z vrst modrih čelad, ki nadzorujejo umik izraelskih in sirskih čet z Golanske planote, avstrijski kontingent se je misije udeležil leta 1974, do leta 2013 je moč AZV znašala 375 pripadnikov. Sicer se je avstrijski kontingent leta 1998 priključil slovaškemu. Kljub temu, da se je odbor

avstrijskega državnega sveta odločil podaljšati misijo do konca leta 2013, se je avstrijski kontingent zaradi vedno bolj nevarnih razmer popolnoma umaknil z Golanske planote, kar je pomenilo svojevrsten škandal, saj avstrijsko vlado zavezuje dogovor o namestitvi vojakov, ki pa ga lahko prekliče le VS ZN (Červek 2013).

- **UNIT (*United Nations Inspection Team in Iran and Iraq*) oz. UNIIMOG (*United Nations Iran Iraq Military Observers Group*), Iran – Irak, ZN, od junija 1984 do februarja 1991;**

Misija UNIT je bila osnovana junija leta 1984 z nalogo opazovanje stanja v Zalivski vojni med Irakom in Iranom. Svoj mandat je popolnoma zaključila oktobra leta 1988 (Bundesheer 2006a), ZN so nemudoma na tem območju osnovali misijo UNIIMOG, in sicer 9. avgusta 1988, z nalogo preverjanja, potrditve in nadziranja premirja med državama ter umika vseh sil z mednarodno priznanih mejnih linij. Misija UNIIMOG je bila zaključena 28. februarja leta 1991, potem ko je Irak popolnoma umaknil svoje sile z mednarodno priznanih meja (United Nations 2003c).

AZV je imela nalogo opazovanja premirja med Irakom in Iranom. V misiji UNIT je od 26. junija 1984 do 10. oktobra 1988 sodeloval tudi en vojaški opazovalec napoten z misije UNTSO. Od 16. avgusta 1988 in do 28. februarja 1991 je na misiji UNIIMOG sodeloval vojaški opazovalec in medicinski pomočniki. Skupno število pripadnikov AZV od leta 1984 do 1991 je bilo 31 (6 pri UNIT in 25 pri UNIIMOG) (Schmidl 1997, 18).

- **UNGOMAP (*United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan*) oz. OSGAP (*Office of the Secretary-General in Afghanistan and Pakistan*), ZN, Afganistan - Pakistan, od maja 1988 do marca 1990;**

Misija UNGOMAP je bila ustanovljena maja leta 1988 in je pomagala pri zagotavljanju izvajanja sporazumov o poravnavi položaja v Afganistanu, v okviru tega je tudi preiskovala in poročala o morebitnih kršitvah določb iz sporazumov (United Nations 2009a). OSGAP je sledila misiji UNGOMAP, in je bila zadolžena za zagotavljanje političnih rešitev in pomoč v humanitarnih prizadevanjih v Afganistanu. Slednja je

imela mandat od 15. marca 1990 ter do 31. januarja 1995 (National Defence and the Canadian Military Forces 2008).

Avstrija je sodelovala na obeh misijah od 24. aprila 1988 ter do 5. maja 1993. Od leta 1988 do 1990 na operaciji UNGOMAP s petimi vojaškimi opazovalci, ki so imeli nalogo opazovanja meje med Afganistanom in Pakistanom, medtem ko so na operaciji OSGAP sodelovali vojaški svetovalci. Med letoma 1988 in 1993 je bilo skupno prisotnih 8 pripadnikov AZV (Schmidl 1997, 18).

- **UNTAG (*United Nations Transition Assistance Group*), Namibija, ZN, od aprila 1989 do marca 1990;**

Misija UNTAG je bila ustanovljena na podlagi resolucije št. 632 (1989) 16. februarja 1989 z namenom, da pomaga posebnemu predstavniku ZN zagotavljati zgodnjo neodvisnost Namibije skozi svobodne in poštene volitve pod nadzorom ZN. Poleg tega pa tudi, da pomaga pri prizadevanjih za preprečitev vseh sovražnih dejanj, omeji vojake na baze, v primeru Južnoafriških umaknjenih iz Namibije, razveljavi vse diskriminatorne zakone, izpusti politične zapornike, namibijskim beguncem dovoli vrnitev, prepreči ustrahovanja vseh vrst ter da ohranja red in mir (United Nations 2001b).

Avstrijski izvršni uradniki so se misiji UNTAG pridružili marca leta 1989 in v Namibiji ostali do 4. aprila 1990, v tem obdobju jih je bilo skupno 80, in so pomagali pri prehodni vladi v Južni Afriki in Namibiji (Schmidl 1997, 18).

- **ONUVEN (*United Nations Observer for the Verification of Elections in Nicaragua*), ZN, Nikaragva, od leta 1990 do leta 1992;**

ZN so bili med letoma 1970 in 1989 neposredno udeleženi v mirovne operacije in prizadevanja za vzpostavitev miru v Srednji Ameriki. Tako je zavoljo prizadevanj ZN leta 1989 v Nikaragvi prišlo do prostovoljne demobilizacije uporniške skupine *Contra*. Leta 1990 je misija ONUVEN spremljala volitve v Nikaragvi, ki so bile obenem prve

takšne s strani ZN opazovane volitve v kaki samostojni državi (Ozmanczyk 2003, 1564–1565).

Misija ONUVEN je bila leta 1990 prisotna, da spremlja volilni proces, iz Avstrije sta bila tako v Nikaragvi februarja 1990 prisotna dva civilna opazovalca (Schmidl 1997, 18).

- **UNIKOM (*United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission*), Irak – Kuvajt, ZN, od aprila 1991 do oktobra 2003;**

Misija UNIKOM je bila osnovana 13. aprila leta 1991 po prisilnem umiku iraških sil iz Kuvajta. Naloga misije je bila opazovanje ozemlja vzdolž meje Irak in Kuvajt. Prav tako odvrčanje od obmejnih kršitev ter poročanje o nasilnih akcijah. Mandat misije se je zaključil 6. oktobra leta 2003 (United Nations 2003č).

Avstrija je na tej opazovalni misiji sodelovala z različnimi kontingenti z nalogami opazovanja, medicinske oskrbe ter varovanja. Od 22. aprila 1991 je bilo na območju prisotnih pet vojaških opazovalcev. Lovska enota (iz operacije UNFICYP) je bila prisotna od 25. aprila 1991 in do 23. junija 1991, skupaj 115 pripadnikov AZV; od 16. novembra 1993 do 27. maja 1995 je bilo prisotnih 12 oseb v medicinskem kontingentu; kontingent za logistiko je bil prisoten od 17. januarja 1996 in do leta 1999 (takrat ga je nadomestil argentinski kontingent) v skupnem obsegu 34 osebja in en častnik na sedežu misije (Umm Qasr, Irak) (Schmidl 1997, 18).

- **UNAFHIR (*United Nations Austrian Field Hospital in Iran*), Iran, ZN, od maja do junija leta 1991;**

AZV je od 7. maja 1991 do 31. julija 1991 na območju Irana vzpostavila poljsko bolnišnico za kurdske begunce, kjer je bil nameščen medicinski kontingent. Avstrijske oborožene sile so bile tja razmeščene na zahtevo Visokega komisariata ZN za begunce. Po koncu druge zalivske vojne je namreč prišlo do množičnega eksodusa Kurdiv v Iran in Turčijo. Nenaden pritok ter pritisk obsežnega števila beguncev je sprožil humanitarno katastrofo, zato je več držav skupaj z Avstrijo prevzelo zdravstveno oskrbo v begunskih

taboriščih. Do konca julija je delovalo v kurdskih poljskih bolnišnicah skupno 590 osebja. Civilnega osebja je bilo 206 (od tega tudi 176 žensk), vojaškega osebja pa 384 (Harbich 2005). Poveljnika in zdravstvena vodja poljske bolnišnice sta bila major general Robert Schlögel ter brigadir AZV Thomas Treu (Wikipedia 2012).

- **UNSCOM (*United Nations Special Commission*), Irak – Kuvajt, ZN, od aprila 1991 do decembra 1999;**

Misija UNSCOM je bila osnovana 3. aprila leta 1991 na podlagi resolucije št. 687. VS ZN je ustanovil pogoje in pogodbene določbe za formalno prekinitev spopadov med Irakom in koalicijo držav, ki so sodelovale s Kuvajtom. Pod mandatom misije UNSCOM je bila sestavljena inšpekcijska ekipa. Sekcija C iste resolucije je pod mednarodnim nadzorom zahtevala uničenje iraškega orožja za množično uničenje in balističnih raket z dosegom več kot 150 kilometrov. Misija UNSCOM je bila ustanovljena z namenom, da pomaga *Mednarodni agenciji za jedrsko energijo* (IAEA) na jedrskih območjih (United Nations 1999).

Avstrijska inšpekcijska ekipa je opravljala več kratkotrajnih nalog od 9. avgusta 1991 ter do leta 2000, in sicer v obsegu deset inšpektorjev, skupno število le-teh skozi leta sodelovanja na misiji pa je bilo 57 (Schmidl 1997, 19).

- **UNGCI (*United Nations Guards Contingent in Iraq*), Irak, ZN, od oktobra 1991 do novembra 2003;**

Misija UNGCI je temeljila na resoluciji ZN št. 706 (1991) ter resoluciji št. 712 (1991). Ustanovljena je bila z namenom, da bi omogočila tekoč pretok mednarodne humanitarne pomoči za Iračane med osvobajanjem Kuvajta v času embarga na trgovino vsiljenega proti režimu Saddama Husseina. Mednarodne vojaške in policijske sile so zagotavljale varno delovno okolje civilnim elementom iz tega programa, pri razdeljevanju hrane ter medicinskih potrebščin humanitarnim organizacijam. V to misijo so bili vključeni kontingenti iz različnih držav: Avstrije, Češkoslovaške, Danske, Fidžija, Gane, Grčije, Nepala, Filipinov, Poljske in Tajske (Ministry of Defence and Armed Forces of the Czech Republic 2005).

Skupno število avstrijskih udeležencev na misiji UNGCI je skozi leta sodelovanja 87; od leta 13. julija 1991 do 2. maja 1995 je bilo na misiji do 20 izvršnih uradnikov, od 19. julija 1991 ter do 19. septembra 1992 pa en zdravnik in trije člani sanitetne ekipe (Schmidl 1997, 19).

- **MINURSO (*Misión de las Naciones Unidas para el Referendum del Sahara*), Zahodna Sahara, ZN, od aprila 1991 dalje;**

Misija MINURSO je bila osnovana 29. aprila 1991 na podlagi resolucije VS ZN št. 690 v skladu s sprejetimi predlogi dogovora s 30. avgusta 1988 med Marokom in *Frente Popular para la Liberación de Saguia el-Hamra y de Río de Oro (Frente POLISARIO)*. Sporazumni načrt, odobren s stani VS, je zagotavljal tranzicijsko obdobje za pripravo na referendum, na katerem bi ljudje iz Zahodne Sahare izbirali med neodvisnostjo in integracijo z Marokom (United Nations 2014c).

Avstrija se je misiji MINURSO pridružila leta 1991, najprej z vojaškimi opazovalci, ki so na območje Zahodne Sahare prispeli 19. septembra 1991. Glede na podatke iz julija 2014 sta na tem območju prisotna še dva vojaška opazovalca (Bundesheer 2014h). Izvršni uradniki so sodelovali na misiji od 2. junija 1992 do 29. maja 1997 z nalogo priprav na volitve. Poslanstvo operacije je nadzorovanje premirja v Zahodni Sahari med *Frente Polisario* in maroškimi silami nameščenimi v regiji, tega opravljajo vojaški opazovalci (Schmidl 1997, 19).

- **UNAMIC (*United Nations Advance Mission in Cambodia*) / UNTAC (*United Nations Transitional Authority in Cambodia*) / UNMLT (*United Nations Military Liaison Team in Cambodia*), Kambodža, ZN, od novembra leta 1991 do leta 1994;**

Operacija UNAMIC, pod katero so potekale priprave za operacijo UNTAC, se je v Kambodži pričela 9. novembra 1991 in je z mandatom zaključila 14. marca 1992. Slednja, UNTAC, je bila osnovana le dan po zaključku prejšnje, 15. marca 1992, z nalogo izvedbe volitev v državi (Schmidl 1997, 11). Po tamkajšnjih volitvah je bila operacija UNTAC zaključena 15. novembra leta 1993, nato jo je nadomestila *UN Military Liaison Team* (UNMLT). UNMLT je obsegala 20 vojaških opazovalcev,

njihova naloga je bila vzdrževanje bližnjih zvez s kamboško vlado in poročanje generalnemu sekretariatu o zadevah, ki se tičejo varnosti v Kambodži ter pomoči vladi pri soočanju z vojaškimi zadevami povezanimi s Pariškim sporazumom. Misija UNMLT je bila ustanovljena za obdobje šestih mesecev, in se je tako zaključila leta 1994 (Wikipedia 2014a).

AZV je sodelovala na vseh omenjenih operacijah, in sicer je od 7. decembra 1991 do 16. maja 1994 bilo v Kambodži prisotnih skupno 25 vojaških opazovalcev, od 2. julija 1992 in do 18. avgusta 1993 pa skupno 31 izvršnih uradnikov, ki so sodelovali pri omenjenih nalogah (Schmidl 1997, 19).

- **ONUSAL (*United Nations Observer Mission in El Salvador*), Salvador, ZN, od julija 1991 do aprila 1995;**

Misija ONUSAL je bila osnovana na podlagi resolucije VS ZN št. 693 (1991) 20. maja 1991. Svoje poslanstvo je pričela izvajati junija 1991 z namenom, da potrdi izvajanje sporazumov med vlado Salvadorja in *Frente Farabudno Marti para la Liberacion Nacional*, vključno s prekinitvijo spopadov in s tem povezanih ukrepov ter reform, krčenjem oboroženih sil, oblikovanje novih policijskih sil, reformo pravosodnega in volilnega sistema, človekovih pravic, vprašanjem zemlje in drugih ekonomskih ter socialnih vprašanj. Misija ONUSAL je svoj mandat zaključila 30. aprila 1995 z manjšo skupino civilnega osebja ZN, znanim pod imenom MINUSAL (*United Nations Mission in El Salvador*) (United Nations 2003d).

Avstrija je na misiji sodelovala s petimi izvršnimi uradniki od 10. februarja 1992 do 11. julija 1993, ti so spremljali izvajanje mirovnega sporazuma v državi Salvador (Schmidl 1997, 19).

- **UNOSOM I (*United Nations Operation in Somalia*), Somalija, ZN, od aprila 1992 do marca 1993;**

Misija UNOSOM I je bila osnovana aprila leta 1992 z namenom spremljanja prekinitve spopadov v Mogadišu (Somalija) in dostave humanitarnih potrebščin v distribucijske centre v mestu. Mandat in moč misije sta se kasneje okrepili z namenom, da bi se

zaščitili humanitarni konvoji in distribucijski centri po celi Somaliji. Mandat misije se je zaključil marca leta 1993 (United Nations 2003e).

Pet avstrijskih vojaških opazovalcev je v operaciji sodelovalo od 30. junija 1992 do 11. julija 1993 z nalogo zaščite humanitarnih potrebščin (Schmidl 1997, 19).

- **UNMOT (*United Nations Mission of Observers in Tajikistan*), Tadžikistan, ZN, od decembra 1994 do maja 2000;**

Misija UNMOT je bila ustanovljena leta 1994 z namenom spremljanja sporazuma o prekinitvi spopadov med tadžikistansko vlado in opozicijsko *United Tajik Opposition*. Stranki sta podpisali splošni mirovni sporazum leta 1997, mandat misije UNMOT je bil takrat tudi podaljšan z namenom, da spremlja izvajanje omenjenega sporazuma. Misija je zaključila z mandatom 15. maja 2000. Pred tem so bili od leta 1993 do leta 1994 v Tadžikistanu prisotni ZN z uradom UNOT (*United Nations Office in Tajikistan*) (United Nations 2000).

Avstrija je imela pod UNOT v Tadžikistanu od leta 1993 do leta 1994 vojaške opazovalce. Na misiji UNMOT pa je bil od 26. maja 1998 poleg skupno devetnajstih vojaških opazovalcev, ki so bili na tem območju od 25. oktobra 1993, tudi en izvršni uradnik. Naloga Avstrijcev je bila vojaško opazovanje v Tadžikistanu (Schmidl 1997, 19).

- **UNOMIL (*United Nations Observer Mission in Liberia*), Liberija, ZN, od septembra 1993 do septembra 1997;**

Misija UNOMIL je bila osnovana na podlagi resolucije ZN št. 1020 (1995) na 10. novembra 1995. Naloga misije je bila, da vzpostavi urade, ki bi podpirali prizadevanja Gospodarske skupnosti zahodnoafriških držav (*Economic Community of West African States – ECOWAS*) ter Nacionalne tranzicijske vlade Liberije (*Liberian National Transitional Government*), da izvede mirovni sporazum, razišče povzročene kršitve prekinitve spopadov, razišče kršitve človekovih pravic, pomaga lokalnim skupinam za človekove pravice ter opazuje in preverja volitve (United Nations 2001c).

Enajst avstrijskih vojaških opazovalcev je sodelovalo na misiji od 31. oktobra 1993 do 18. oktobra 1994 z nalogo spremljanja in nadzorovanja izvajanja sporazumov o premirju v liberijski državljanski vojni, ki se je odvijala ravno takrat (Schmidl 2007, 8).

- **UNAMIR (*United Nations Assistance Mission in Rwanda*), Ruanda, ZN, od oktobra 1993 do marca 1996;**

Misija UNAMIR se je pričela 5. oktobra leta 1993 z namenom, da pomaga pri implementaciji mirovnega sporazuma iz Aruše, podpisanega s strani ruandskih oblasti in upornikov *Rwandan Patriotic Front* (RPF) 4. avgusta leta 1993. Mandat in moč misije UNAMIR sta bila prilagojena za več priložnosti ob tragičnem ruandskem genocidu in pri spreminjanju stanja v državi. Mandat misije se je zaključil 8. marca leta 1996 (United Nations 2001č).

Avstrijski vojaška prisotnost oz. en vojaški opazovalec je bil prisoten v Ruandi od 10. decembra 1993 in do 19. aprila 1996, sicer jih je bilo tam v skupni moči skozi leta 30, medtem so bili v državi tudi izvršni uradniki, ti so bili prisotni od 21. januarja 1994 do 25. aprila 1994, skozi leta jih je bilo skupno 20 (Schmidl 1997, 20).

- **ONUMOZ (*United Nations Operation in Mozambique*), Mozambik, ZN, od decembra 1992 do decembra 1994;**

Misija ONUMOZ je bila osnovana na podlagi resolucije ZN št. 797 (1992) na 4. oktober 1992, sicer pa je z mandatom pričela decembra 1992 z namenom, da pomaga izvesti Splošni mirovni sporazum, podpisan s strani predsednika republike Mozambik in predsednika *Resistência Nacional Moçambicana*. Mandat misije je zahteval izpolnjevanje izvajanja sporazuma, opazovanje prekinitve spopadov, opazovanje umika tujih sil in zagotavljanje varnosti v transportnih koridorjih, zagotavljanje tehnične pomoči in opazovanje celotnega volilnega procesa v Mozambiku (United Nations 2001d).

Avstrija je imela na misiji ONUMOZ nalogo opazovanja volilnega procesa v državi. Na misiji je od 7. julija 1994 in do 20. decembra 1994 sodelovalo skupno 21 izvršnih uradnikov, poleg teh pa je bilo od 19. oktobra 1994 do 4. novembra istega leta prisotnih

tudi devet civilnih opazovalcev, ki so prav tako opazovali volilni proces v Mozambiku (Schmidl 1997, 20).

- **UNOMIG (*United Nations Observer Mission in Georgia*), Gruzija, ZN, od avgusta 1993 do leta 2009;**

Misija UNOMIG obstaja od avgusta leta 1993, osnovana je bila z namenom preverjanja izvajanja sporazuma o prekinitvi spopadov med gruzijsko vlado in abhaškimi oblastmi v Gruziji. Mandat misije je bil podaljšan, ko sta strani leta 1994 podpisali sporazum o prekinitvi spopadov in ločevanju sil. Poleg tega je misija UNOMIG nadzorovala tudi umik težke opreme z demilitarizirane cone. Mandat misije se je zaključil leta 2009 zaradi nesoglasij med člani VS ZN o podaljšanju tega (United Nations 2009b).

AZV je na misiji sodelovala s štirimi vojaškimi opazovalci od 14. julija 1994 ter do maja leta 2009. Na misiji sta bila prisotna vedno dva avstrijska vojaška opazovalca, ki sta na omenjenem ozemlju izvajala nadzor nad sklenjenim premirjem med Gruzijo in Abhazijo ter poročala o morebitnih kršitvah le-tega (Schmidl 1997, 20).

- **UNOMSA (*United Nations Observer Mission in South Africa*), Južna Afrika, ZN, od septembra 1991 do junija 1994;**

Opazovalna misija UNOMSA se je v Južni Afriki pričela izvajati septembra leta 1991. Na podlagi nacionalnega mirovnega dogovora se je septembra omenjenega leta izoblikovala širša želja po stabilizaciji politične situacije v državi. Na podlagi mirovnega dogovora sta regionalni in lokalni mirovni odbor skupaj načrtala glavna konfliktna področja, ki so zadevala tamkajšnjo konfliktno situacijo. Primarna naloga misije je bila opazovanje mirovnega procesa in volitev. Misija je svoj mandat zaključila junija leta 1994 (Nederlands Instituut voor Militaire Historie 2009).

Avstrija je prav s temi nalogami sodelovala na misiji UNOMSA s 25 civilnimi opazovalci od februarja do maja leta 1994 (Schmidl 1997, 20).

- **UNMIH (*United Nations Mission in Haiti*), Haiti, ZN, od septembra 1993 do junija 1996;**

Misija UNMIH je bila osnovana 23. septembra 1993 na podlagi resolucije VS ZN št. 867 (1993) z namenom implementacije pogojev iz mirovnega sporazuma (*Governors Island Agreement*) s 3. julija 1993. Mandat je bil kasneje revidiran z namenom, da bi misija tamkajšnji vladi pripomogla ohraniti in stabilizirati politično okolje, usposobiti oborožene sile in ustvariti ločene policijske sile ter ustanoviti pogoje za svobodne in poštene volitve na otoku. Misiji je bil na željo haitskega predsednika mandat še zadnjič podaljšan na podlagi resolucije VS ZN št. 1048 (1996) do 30. junija 1996 (United Nations 2003f).

21 prisotnih avstrijskih izvršnih uradnikov si je prizadevalo za spravo za demokratični režim na Haitiju vse od 6. marca 1995 in do 7. februarja 1996 (Schmidl 1997, 20).

- **ECMM (*European Community/Union Monitoring Mission in Former Yugoslavia*), bivša Jugoslavija – Bosna in Hercegovina in EUMM (*European Union Monitoring Mission*), Gruzija, EU, od julija 1991 dalje;**

Misija ECMM, leta 2000 preimenovana v *European Union Monitoring Mission* (EUMM), je bila opazovalna misija pod poveljstvom EU z namenom nadziranja meja, medetničnih odnosov, pretoka beguncev ter političnega in varnostnega razvoja v nekdanji Jugoslaviji ter znotraj meja Gruzije (meja, priznanih s strani večine mednarodne skupnosti, vključno z EU). Misija ECMM se je pričela v julija 1991, EUMM pa v Gruziji leta 2008 ob začetku vojne v Južni Osetiji. Program EUMM deluje v okviru SZVP. Ob koncu leta 2000 je bila ECMM preimenovana v *European Union Monitoring Mission* (EUMM) (Wikipedia 2014b).

Avstrijski diplomatski in vojaški opazovalci so bili v misijo ECMM vključeni od februarja 1995 v skupnem številu 80, predvsem na območju Bosne in Hercegovine (Schmidl 1997, 20).

Misija EUMM je neoborožena civilna opazovalna misija v Gruziji, in je bila uradno ustanovljena 15. septembra 2008 (2008/737/SZVP) pod poveljstvom EU za omenjeno območje. Iz držav članic EU je bilo na misijo razmeščenih preko 200 civilistov, da bi prispevali k stabilizaciji razmer po etničnem konfliktu leta 2008, kjer je šlo za prizadevanje za secesijo Južne Osetije od Gruzije. Civilni opazovalci spremljajo

spoštovanje sporazuma o prekinitvi ognja, ki sta ga Gruzija in Rusija podpisali 12. avgusta istega leta (EUMM Georgia 2014).

AZV je na opazovalni misiji EUMM od oktobra 2008, od januarja 2011 so na tej sodelovali 4 vojaški opazovalci ter častnik, glede na podatke iz junija 2014 je bilo na misiji pet avstrijskih vojaških častnikov, ki spremljajo tamkajšnje okoliščine (*Military Monitoring Officers*) (Bundesheer 2014h). Ti spremljajo in analizirajo prizadevanja za stabilizacijo in normalizacijo, podpirajo ukrepe za krepitev zaupanja, spremljajo umik ruskih čet, spremljajo stanje človekovih pravic (Bundesheer 2013a).

- **IFOR (*Peace Implementation Force*) / SFOR (*Stabilisation Force Bosnia and Herzegovina*) / EUFOR »ALTHEA« (*European Force Operation »ALTHEA«*), Bosna in Hercegovina, Nato in EU, od decembra 1995 dalje;**

14. decembra 1995 je bil po pogajanjih v ameriškem mestu Dayton (Ohio) v Parizu podpisan Splošni okvirni sporazum za mir oz. Daytonski mirovni sporazum. 16. decembra 1995 je Severnoatlantski svet pričel z največjo vojaško operacijo imenovano *Operation Joint Endeavour*. Ta je temeljila na Resoluciji 1031 VS ZN, Natu je bil podeljen mandat, da izvaja vojaške aspekte iz mirovnega sporazuma. Večnacionalne sile imenovane *Implementation Force* oz. **IFOR** so pričele z misijo 20. decembra 1995 pod poveljstvom Nata. Tako je misija IFOR je dobila enoletni mandat. Naloga te je bila izvajanje vojaških nalog in vzdrževanje prekinitve sovražnosti, ločevanje oboroženih sil dveh entitet do srede januarja 1996. Med drugim tudi premikanje sil udeleženk in težkega orožja v za to odobrena mesta (realizirano do konca junija 1996) (Nato 2014).

Po mirnem poteku volitev v BiH septembra 1996, je misija IFOR zaključila svoje poslanstvo, torej izvajanje vojaških aspektov iz Splošnega okvirnega sporazuma za mir. Glede na to, da je politično okolje ostalo potencialno nestabilno ter negotovo, so Natovi zunanji ministri odločili, da za zagotavljanje stabilnosti, potrebne za utrditev miru, zmanjšajo vojaško prisotnost v državi. Tako je Nato nemudoma po izteku mandata IFOR, 20. decembra 1996, osnoval stabilizacijske sile **SFOR**. Tako kot IFOR tudi SFOR deluje pod poglavjem VII UL ZN. Temeljna naloga operacije SFOR je bila prizadevanje za stabilno in varno okolje potrebno za utrditev miru (prav tam).

Avstrija je uradno obvestilo o sodelovanju države v misiji IFOR prejela od generalnega sekretarja Nata 16. decembra 1995, konec januarja 1996 so bile sile imenovane AUSLOG/IFOR (*Austrian Logistics/ Implementation Force*) napotene na območje BiH. Do 10. februarja istega leta je že prispela večina načrtovanega kontingenta za to operacijo. V AUSLOG/IFOR je bilo tistega leta približno 300 avstrijskega osebja, poveljeval je podpolkovnik Günther Kienberger (Pesendorfer 2005).

V operaciji SFOR so bili avstrijski vojaki izključno prostovoljci, ki so opravljali zdravstvene in psihološke preglede, razporejeni so bili v tabor BELUGA (skupaj z Belgijci, Grki in Luksemburžani) kot rezervna transportna enota. Prej omenjene AUSLOG/IFOR sile (okrog 300) so se za namen operacije SFOR skrčile, sprva na približno 230, nato na 180 članov osebja, zaradi prednosti gradnje mirovnih sil namreč ta enota ni bila potrebna v tako obsežnem številu. Februarja leta 2000 se je število avstrijskih pripadnikov znižalo na 54. Ko se je v tej formaciji marca 2001 zaključilo sodelovanje AZV v operaciji SFOR, je bilo na voljo okrog 2.000 avstrijskih vojakov v evropskih silah za hitro posredovanje (*EU Rapid Reaction Force*). Leta 2004 je bil osnovan pehotni kontingent imenovan AUCON1/SFOR, v katerega je bilo vključenih 135 vojakov, tem je poveljeval podpolkovnik Klaus Eisenbach (prav tam). Nakar je leta 2004 poveljstvo operacije prevzela EU.

EU je decembra 2004 prevzela poveljstvo nad prejšnjo operacijo SFOR, preimenovano v **EUFOR »ALTHEA«**. EU si je prizadevala za normaliziranje okoliščin v mednarodni skupnosti in se čutila odgovorno, že prejšnje izkušnje iz operacije »CONCORDIA« do pokazale, da je EU kos stabilizacijski nalogi. Med drugim si je s to operacijo EU prizadevala tudi napredek v smeri SZVP. Sama struktura operacije se ni bistveno spremenila. Naloga EUFOR »ALTHEA« je ustvariti varno okolje v BiH, kjer lahko država uresniči prizadevanja za priključitev EU, kar je postala med drugim glavna gonilna sila za takšne operacije v jugovzhodni Evropi. Stabilizacija te regije je namreč ključni pogoj za varnost v EU (prav tam).

Leta 2004 se je Avstrija začela še bolj intenzivno ukvarjati z Bosno. Z vodenjem in upravljanjem, posebnimi operacijskimi, informacijskimi in logističnimi elementi razširjena pehotna enota, je bila istega leta razposlana na območje Sarajeva. Decembra 2004 je avstrijski kontingent tako postal del EUFOR »ALTHEA«, leta 2009 je bilo na

operaciji okrog 100 avstrijskih vojakov, julija 2014 pa 313,²⁴ število vojakov je skozi leta variiralo, vendar je v zadnjih letih Avstrija močno okrepila sodelovanje v tej operaciji. Naloge, ki jih izvaja AZV so sledeče: stabilizacija vojaških vidikov iz Daytonskega mirovnega sporazuma, stalna vojaška prisotnost ter preprečevanje groženj miru (Bundesheer 2014e).

- **MINUGUA (*Misión de Verificación de las Naciones Unidas en Guatemala*), Gvatemala, ZN, od januarja 1997 do maja 1997;**

Misija MINUGUA je bila osnovana 20. januarja 1997 na podlagi resolucije VS ZN št. 1094. Temeljna naloga te opazovalne misije je bila preverjanje izvajanja sporazuma, podpisanega 4. decembra 1996 v Oslu, o dokončni prekinitvi spopadov med gvatemalsko vlado in *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca (URNG)*. Misija je opazovala formalno prekinitev sovražnosti, ločevanje in koncentracijo ustreznih sil od sil, razorožitev in demobilizacijo vojakov URNG v za to posebej pripravljena zbirna mesta. Maja leta 1997 je misija MINUGUA zaključila z mandatom (United Nations 2003g).

Avstrija je na misiji sodelovala s sanitetno ekipo vse od 14. februarja 1997 ter do 17. maja istega leta z močjo treh oseb z nalogo medicinske oskrbe (Schmidl 1997, 21).

- **UNMAC/BiH (*United Nations Mine Action Centre in Bosnia and Herzegovina*), Bosna in Hercegovina, ZN, od leta 1996 do leta 1998;**

Po koncu konflikta je bila BiH brez virov za dejavnosti na področju čiščenja min. Januarja leta 1996 je svet ministrov iz BiH zaprosil za pomoč ZN, da bi pomagali pri razminiranju območij. Tako je bil maja 1996 ustanovljen Center za razminiranje ZN (UNMAC), ta je služil kot klirinška ustanova za informacije o odstranjevanju nevarnostih, usklajeval je razminiranja, nudil izobraževanja ter osveščanje o minah, spremljal operacije vseh organizacij aktivnih na področju razminiranja, ki delujejo v

²⁴ Glej *Slika 5.2* na strani 46 in *Slika 5.3* na strani 47.

državi in usposabljal prebivalstvo za izvajanje omenjenih dejavnosti. Center je bil po vodstvom ZN do julija 1998, nato so ga prevzele državne oblasti (Grujić 2010)..

Štirje strokovnjaki avstrijske minske enote so bili odgovorni za: usposabljanje lokalnih specialistov za razminiranje, vzpostavljanje delujoče infrastrukture za odstranjevanje eksplozivnih sredstev, ozaveščanje lokalnega prebivalstva o nevarnosti ubojnih sredstev ter spremljanje in usmerjanje lokalnih ekip za odstranjevanje min (Bundesheer 2006b). Avstrijski strokovnjaki, sicer v skupnem številu osem, so bili v BiH aktivni od 17. aprila 1997 (Schmidl 1997, 21).

- **OSCE/BiH (*OSCE-Mission to Bosnia and Herzegovina*), Bosna in Hercegovina, OVSE, od decembra 1995;**

Poleg varnostne vloge je OVSE v BiH tudi glavni predstavnik in promotor grajenja civilne družbe. Prizadeva si za podporo reforme izobraževanja in zaščite človekovih pravic vseh prebivalcev BiH. Takoj po koncu vojne je OSCE/BiH pričela s svojim mandatom decembra 1995 z nalogami: stabiliziranje političnih razmer ter vzpostavitev demokratičnih struktur, priprava in izvedba volitve (Weißbuch 2004 2005, 205).

AZV je v BiH sodelovala od decembra 1995 z enim vojaškim svetovalcem (prav tam).²⁵

- **KVM (*OSCE Kosovo Verification Mission*), Kosovo, OVSE, od oktobra 1998 do junija 1999;**

Misijo OVSE na Kosovu je ustanovil Stalni svet OVSE oktobra leta 1998 in je trajala do junija leta 1999. Misija je bila odgovorna za institucionalno in demokratično gradnjo in promoviranje človekovih pravic ter vladavino prava. Poleg tega pa tudi, da preveri skladnost kosovskih strank z resolucijo VS ZN št. 1199, poroča o napredku ali neskladnostih na zasedanjih Stalnega sveta OVSE, VS ZN ter drugim organizacijam. Ena izmed nalog je bila ohraniti povezavo z Zvezno republiko Jugoslavijo, Srbijo, kosovskimi oblastmi, političnimi strankami ter z drugimi organizacijami na Kosovu. Misija je nadzirala tamkajšnje volitve, da bi bila v skladu z dogovorjenimi predpisi in

²⁵ Podatka do kdaj predvidoma je bil vojaški svetovalac AZV na misiji ni bilo mogoče najti.

postopki zagotovljena odprtost in poštenost le-teh. Četudi je bilo na misiji do februarja 1.500 osebja, ta ni zmogla izvesti vseh nalog, zato so sedež misije preselili v Skopje, kjer je bila KVM odgovorna za administracijo in načrtovanje naslednice – *OSCE Mission to Kosovo* (OMIK). Misija KVM je bila razpuščena 8. junija 1999 (OSCE 2014).

AZV je imela med letoma 1998 in 1999 na Kosovu opazovalno nalogo (Bundesheer 2006b).

- **AFOR (*Albania Force*), Albanija, Nato, od aprila 1999;**

Val beguncev s Kosova v Črno goro, Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo in predvsem Albanijo, je strumno naraščal. Kot odziv na to humanitarno krizo se je Severnoatlantski svet Nata odločil razmestiti kopenski del mobilne sile Združenega poveljstva za Evropo (*Allied Command Europe Mobile Force Land Component – AMF/L*). S sedežem v Albaniji je tako pod poveljstvom Nata izvajal nalogo oblikovanja albanskih sil oz. *Albania Force* (AFOR). Sile AFOR so si prizadevale za reševanje nastale begunske krize in tako pomagale albanski vladi in Visokemu komisariatu ZN za begunce. Ta operacija je bila poimenovana „*Zavezniško pristanišče*“ („*Allied Harbour*“) (JFC NAPLES – Allied Joint Force Command Naples 2014).

Avstrija je v Albaniji sodelovala od leta 1999, kjer je pomagala pri grajenju tabora in pri zagotavljanju medicinske oskrbe (Bundesheer 2006b).

- **WEUDAM (*Western European Union Demining Assistance Mission in Croatia*), ZEU, Hrvaška, od maja 1999 do novembra 2001;**

Na podlagi člena J.4.2. PEU je ZEU izvedla skupno akcijo na področju razminiranja. V okviru misije WEUDAM, ki je začela s svojimi operacijami 10. maja 1999, je ZEU zagotovila svetovalno osebje, tehnično stroko in usposabljanje za Hrvaški center za razminiranje (CROMAC) na področjih programskega menedžmenta, načrtovanja in izvedbe tega projekta, geografski informacijski sistem ter raziskave. Misija WEUDAM je bila zaključena 30. novembra leta 2001 (Western European Union 2002).

Dva avstrijska strokovnjaka za razminiranje sta bila napotena 23. marca 1999 na Hrvaško s prej omenjenimi nalogami, kjer sta ostala do leta 2000 (Bundesheer 2006b).

- **UNAMET (*United Nations Assistance Mission in East Timor*), Vzhodni Timor, ZN, od junija 1999 do septembra 1999;**

Misija UNAMET je bila osnovana na podlagi resolucije VS ZN št. 1246 na 11. junija leta 1999, trajala naj bi predvidoma do 31. avgusta 1999, nakar je bila podaljšana do 30. septembra 1999. Primarna naloga misije je bila spremljanje referendumu ter preverjanje ali so prebivalci Vzhodnega Timorja sprejeli ustavni okvir, ki bi jim zagotovil posebno avtonomijo izpod Indonezije, v primeru zavrnitve ustavnega okvirja skozi glasovanje, pa ta vodi do ločitve Vzhodnega Timorja od Indonezije (Wikipedia 2014c).

Avstrijska odprava je leta 1999 na območju Vzhodnega Timorja spremljala tekoči referendum (Bundesheer 2005).

- **KFOR (*Kosovo International Security Force*) / AUTCON/DEU ORFBn, (*Operational Reserve Force Kosovo*), Kosovo, Nato, od leta 1999 dalje;**

Pod vodstvom ZN (resolucija VS ZN št. 1244) je Nato 12. junija 1999 začel poveljevati mirovni operaciji na Kosovu (KFOR) z nalogo izgradnje miru in stabilnosti na tem območju. Tako si je misija prizadevala za prispevek v varnem okolju ter zagotovitev varnosti in reda, podpirala in usklajevala je humanitarna prizadevanja ter civilno prisotnost, podpirala razvoj stabilnega, demokratičnega, multietničnega in mirnega Kosova ter nazadnje, podpirala razvoj kosovskih varnostnih sil (ACO – Allied Command Operations 2014) .

Kosovo je poleg BiH ključno območje avstrijskih mednarodnih aktivnosti. AZV je prisotna od leta 1999 v okviru misije KFOR, od junija 2004, ko je tako odločila avstrijska zvezna vlada, pa tudi posebni avstrijski kontingent – Austrian Contingent / Kosovo Force (AUTCON/KFOR), ki pomaga pri obnovi regije. Ta je nameščen na jug Kosova v nemškem sektorju kot del *Multinational Brigade Southwest* (Bundesheer 2014i). Njihove naloge definira resolucija VS ZN št. 1244. AZV ima v okviru KFOR

nalogo ohranjanje varnosti v državi ter zagotavljanje nadzora in varnosti, moč julija 2014 je štela 382 pripadnikov avstrijskih sil, v kontingentu AUTCON pa štiri pripadnike (Bundesheer 2014h).

- **UNMOVIC (*United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission*), Irak, ZN, od decembra 1999 do junija 2007;**

Misija UNMOVIC je bila ustanovljena 17. decembra 1999 po prevzetju resolucije VS ZN št. 1284. Ta misija je nadomestila prejšnjo misijo *United Nations Special Commission*, in je nadaljevala mandat z namenom, da preverja izpolnjevanje obveznosti Iraka pri odstranjevanju orožja za množično uničevanje (kemičnega in biološkega orožja ter projektilov z dosegom več kot 150 km) ter da upravlja sistem sprotnega spremljanja in preverjanja, da Irak ponovno ne pridobi istega orožja, ki mu ga je VS ZN prepovedal. Četudi so se inšpektorji umaknili iz Iraka marca 2003, je misija nadaljevala svoj mandat. 29. junija 2007 je VS ZN sprejel resolucijo št. 1762, ki je odločila takojšen zaključek misije UNMOVIC (United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission 2014).

Avstrijski major Erwin Richter je bil v Iraku med letoma 2002 in 2003 inšpektor oz. strokovnjak za biološko orožje (Bundesheer 2003b).

- **UNMEE (*United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea*), Etiopija – Eritreja, ZN, od septembra 2000 do julija 2008;**

Po dveletnem mejnem sporu sta Etiopija in Eritreja junija 2000 podpisali sporazum o prekinitvi spopadov. Julija je VS ZN osnoval misijo UNMEE z namenom vzdrževanja zveze z obema stranema ter ob tem oblikoval prijeme za preverjanje prekinitve spopadov, misija se je uradno pričela 15. septembra 2000. 30. julija 2008 je VS ZN zaključil mandat UNMEE, saj je Eritreja vsilila misiji omejitve ter ji prekinila dotok dobave goriva, kar je onemogočilo nadaljnje izvajanje nalog, v nasprotnem primeru bi bila tvegana varnost osebja ZN (United Nations 2009c).

AZV je sodelovala na misiji od septembra leta 2000 ter do leta 2008, v tem obdobju vedno z močjo dvema ali tremi vojaškimi opazovalci (Weißbuch 2004 2005, 201).

- **RACVIAC (*South-East European Regional Arms Control Verification and Implementation Assistance Centre*), Hrvaška, od leta 2000 dalje;**

Oktober leta 2000 sta Hrvaška in Nemčija v okviru Pakta za stabilnosti ustanovili RACVIAC oz. *Regionalni center za pomoč pri verifikaciji in implementaciji nadzora oborožitve*. Ta je bil ustanovljen, da bi zagotavljal usposabljanja za obvladovanje orožja, spodbujal zaupanje, gradil ukrepe za krepitev socialne varnosti ter širil sodelovanja v jugovzhodni Evropi. Leta 2007 se je preimenoval v RACVIAC – *Center za varnostno sodelovanje* (RACVIAC – *Centre for Security Cooperation*), saj je postopoma postal regionalna varnostna organizacija (RACVIAC 2014).

Avstrija je pričela s sodelovanjem takoj ob ustanovitvi regionalnega centra, torej oktobra 2000, trenutno je en častnik na sedežu centra v Zagrebu (Bundesheer 2013a) z nalogo izvajanja in spremljanja sporazumov o nadzoru nad orožjem za jugovzhodno Evropo (Bundesheer 2007a).

- **UNMOGIP (*United Nations Military Observer Group in India and Pakistan*), Zvezna država Jammu in Kašmir, ZN, od januarja 1949 dalje;**

Prvi vojaški opazovalci ZN so prispeli na območje Zvezne države Jammu in Kašmir 24. januarja leta 1949 z namenom nadzorovanja prekinitve spopadov med Indijo in Pakistanom. Opazovalci, pod poveljstvom vojaškega svetovalca, ki ga je imenoval generalni sekretar ZN, so tvorili jedro vojaške opazovalne skupine ZN v Indiji in Pakistanu (UNMOGIP). Leta 1971, po obnovitvi sovražnostih, je misija UNMOGIP ostala na tem območju ter opazovala spoštovanje premirja ter o tem poročala generalnemu sekretarju (United Nations 2014č).

AZV je sodelovala na misiji med letoma 2001 in 2002, kjer je bil prisoten vodja vojaških opazovalec z nalogo opazovanja prekinitve spopadov v Zvezni državi Jammu in Kašmir. Brigadir Hermann Loidolt je namreč od avgusta 2001 poveljeval opazovalni misiji UNMOGIP (Bundesheer 2002b).

- **EUFOR "CONCORDIA" (*European Force Operation "CONCORDIA"*), Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, EU, od marca 2003 do decembra 2003;**

Operacija se je pričela v Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji (FYROM/CONCORDIA) uradno izvajati 1. aprila 2003 in je bila naslednica Natove operacije »*ALLIED HARMONY*«. Temeljni namen misije je bil – na izrecno željo tamkajšnje vlade – da operacija prispeva k stabilnosti in varnosti, podpira makedonske oblasti pri izgradnji demokratične in ustavne strukture ter da se dovoli izvajanje Ohridskega sporazuma podpisanega avgusta 2001. Misija se je zaključila 15. decembra leta 2003 (European Union – EEAS 2014a).

Avstrija je v operaciji sodelovala od 25. marca 2003 in vse do zaključka le-te, torej do 15. decembra istega leta, v skupnem številu petnajstih vojakov, ki so si prizadevali vzpostaviti stabilnost in varnost v državi. Avstrijski kontingent je imel sledeče naloge: delo na večnacionalnem sedežu misije v Skopju, povezovanje dela nacionalnih in mednarodnih organov ter organizacij, opazovanje in spremljanje rabe prostora z vidika skladnosti z mednarodnimi sporazumi, odstranjevanje oz. uničevanje eksplozivnih sredstev ter humanitarno pomoč (Bundesheer 2003a).

- **ISAF (*International Security Assistance Force*), Afganistan, Nato, od januarja 2002 dalje;**

Misija ISAF se je pričela v Afganistanu januarja 2002 z nalogo zagotavljanja reda in miru v državi. V podporo afganistanski vladi ISAF izvaja operacije, ki bi zmanjšale zmogljivosti in voljo upornikov, podpira zmogljivosti afganistanskih nacionalnih varnostnih sil ter zagotavlja izboljšave in upravljanje v družbenoekonomskem razvoju, v smislu, da zagotovi varno okolje za trajno stabilnost (ISAF 2014).

Avstrija je poslala lastne sile takoj na začetku operacije, kjer so vojaki izvajali naloge podpore afganistanski prehodni upravi pri podpori varnosti v Kabulu ter okolici vse do 11. decembra istega leta. Po tem datumu je nekaj avstrijskih častnikov ostalo na sedežu Kabulske večnacionalne brigade (*Kabul Multinational Brigade*). Od začetka aprila 2004

je avstrijsko častniško osebje ponovno začelo delovati na tem področju. Poleg tega je bilo od začetka avgusta in do konca oktobra 2004 (v sklopu AUCON 3/ ISAF) razmeščenih skupno 85 pripadnikov AZV v province Kunduz, Takhar in Badakshan na severni del Afganistana, z nalogo vzdrževanja zakona in reda med potekom splošnih volitev (v sklopu sil ISAF 3) (Bundesheer 2014f). Glede na aktualne podatke, so bili julija 2014 v Afganistanu trije pripadniki AZV (AUSTAFF/ISAF) (Bundesheer 2014h).

- **UNAMA (*United Nations Assistance Mission Afghanistan*), Afganistan, ZN, od leta 2002 dalje;**

Misija UNAMA je politična misija, ki jo je leta 2002 na željo afganistanske vlade osnoval VS ZN z namenom, z namenom da bi pomagala afganistanskemu prebivalstvu ter položila temelje za dolgoročni mir ter razvoj države. Naloga misije je bila prav tako usklajevanje in integriranje vseh dejavnosti ZN v Afganistanu, še posebej na področju nacionalne sprave ter humanitarne pomoči (United Nations Assistance Mission in Afghanistan 2014).

AZV je bila prisotna na misiji od leta 2004 do 30. septembra 2006, in sicer v letu 2005 z dvema vojaškima svetovalcema, ki sta na sedežu misije v Kabulu izvajala naloge pomoči k nacionalni spravi (Bundesheer 2005) in v letu 2006 z enim častnikom, ki je bil glavni vojaški svetovalec (*Chief Military Advisor*) (Bundesheer 2007a).

- **MINUCI (*United Nations Mission in Côte d'Ivoire*), Slonokoščena obala, ZN, od maja 2003 do aprila 2004;**

VS ZN je okoliščine v Slonokoščeni obali ocenil kot grožnjo mednarodni varnosti in miru, zato je 13. maja 2003 osnoval politično misijo MINUCI, in bi tako zagotovil implementacijo mirovnega sporazuma *Linas-Marcoussis* (na pobudo Francije), podpisanega med tamkajšnjimi strankami. Prav tako je bila naloga misije, da dopolni delovanje mirovnih sil Gospodarske skupnosti zahodnoafriških držav in francoskih vojakov. 4. aprila 2004 je misijo MINUCI nadomestila misija UNOCI (*United Nations Operation in Cote d'Ivoire*) (United Nations 2004).

AZV je v Slonokoščeni obali med junijem 2003 in majem 2004, kjer je en vojaški opazovalec spremljal izvajanje mirovnega sporazuma *Linas-Marcoussis* (Weißbuch 2004 2005, 201).

- **"ARTEMIS" (European Union Military Operation in the Democratic Republic of Congo), Demokratična republika Kongo, EU, od junija do septembra 2003;**

12. junija 2003 je Evropski svet sprejel Operativni načrt in sklep (*Operation Plan and the Decisions*), da prične z vojaško operacijo v Demokratični republiki Kongo (DRK). Operacija je bila imenovana s kodnim imenom ARTEMIS in se je na podlagi resolucije ZN št. 1484 (2003) in skupnimi ukrepi (*Joint Actions*) Evropskega sveta pričela 5. junija 2003. Njen namen je bil, *inter alia*, prispevati k stabilizaciji varnostnih pogojev in izboljšanje humanitarne situacije. EU je bila osredotočena predvsem na regijo Great Lakes v DRK, sicer pa si je v državi prizadevala za mirno rešitev konflikta že od 1996. Operacija se je uradno zaključila 1. septembra leta 2003 (European Union – EEAS 2014b).

Trije avstrijski vojaki so imeli nalogo stabiliziranja varnostnega okolja v omenjenem delu države, kjer so bili od junija do septembra 2003, ko se je operacija tudi zaključila (Weißbuch 2004 2005, 201).

- **AMIS II (African Union Mission in Sudan II), Sudan, Afriška unija, od leta julija 2004 do decembra leta 2007;**

S podporo EU, je Afriška unija pričela julija 2004 z izvajanjem opazovalne misije AMIS II v pokrajini Darfur na zahodnem območju Sudana. Ta je predstavljala izziv, saj je bila sploh prva vseafriška mirovna misija. Afriška unija je zatorej videla to misijo kot preizkus lastnih sposobnosti za zagotavljanje miru in varnosti na celini, kot tudi sposobnosti za učinkovito absorbiranje prispevkov iz mednarodne skupnosti. Misija AMIS II je bila do ustanovitve misije UNAMID (*African Union – United Nations Hybrid Operation in Darfur*) leta 2007 v tej regiji edina zunanja vojaška sila (Human Rights Watch 2006).

Avstrija je sodelovala na misiji AMIS II od marca 2005 do zaključka njenega mandata z enim pravno usposobljenim častnikom, ki je nadzoroval premirje med sprtimi stranmi v pokrajini Darfur (Bundesheer 2007a).

- **UNMIS (*United Nations Mission in the Sudan*), Sudan, ZN, od marca 2005 do januarja 2011;**

Misija UNMIS je pričela s svojimi delom marca 2005 z zaključenim prehodnim obdobjem na podlagi mirovnega sporazuma med sudansko vlado oz. sudanskimi oboroženimi silami (SAF) in *Sudanskim ljudskim osvobodilnim gibanjem* (SPLM). Misija je zaključila s svojim šestletnim mandatom na isti dan (9. januar 2011), ko je Južni Sudan razglasil svojo neodvisnost po referendumu, ki je odločil odcepitev. V podporo novonastalemu narodu je VS ZN ustanovil misijo ločeno od prvotne UNMIS – misijo ZN v Južnem Sudanu (*UN Mission in South Sudan* – UNMISS). Naloga misije je bila podpora izvajanju mirovnega sporazuma, odstranjevanje eksploziv ter nastanitev beguncev v njihove domove (United Nations Mission in Sudan 2014).

Dva avstrijska častnika sta na misiji UNMIS sodelovala od marca 2005 ter do septembra 2006 (Bundesheer 2007a).

- **UNMIN (*United Nations Mission in Nepal*), Nepal, ZN, od 2007 do januarja 2011;**

Misija UNMIN je bila posebna politična misija pod poveljstvom ZN v Nepal. Pri tej misiji je šlo za podporo mirovnemu procesu v državi. Ustanovljena je bila z namenom odziva na pismo generalnega sekretarja, poslanega 9. avgusta leta 2006, v katerem sta sedemstrankarska vladna aliansa in Komunistična stranka Nepala (maoisti) zaprosili ZN za pomoč pri zagotavljanju svobodne in poštene atmosfere na volitvah ustanovne skupščine in tudi za primer celotnega mirovnega procesa (United Nations 2014d).

Misija je bila ustanovljena 23. januarja 2007 na podlagi resolucije št. 1740, VS je enoglasno podaljšal mandat misije za naslednjih šest mesecev na 23. januarja 2008 (Resolucija 1796), 23. julija 2008 (Resolucija 1825) in tretjič 23. januarja 2009 (Resolucija 1864), četrtič na 23. julija 2009 (Resolucija 1879), petič 21. januarja 2010 (Resolucija 1909), šestič 15. maja 2010 (Resolucija 1921) in še sedmič na 15.

septembra 2010 (Resolucija 1939). Misija je imela nalogo opazovanja upravljanja z orožjem in oboroženim osebjem nepalske vojske in maoistične vojske glede na mirovni sporazum. Pripomogla je k spremljanju sklepa o prekinitvi bojevanja, zagotavljala tehnično podporo volilni komisiji, predvsem kar se tiče načrtovanja, priprav in sestave volitev za zagotavljanje svobodnih in poštenih volitev (prav tam).

AZV je bila v Nepalju prisotna od aprila leta 2007 ter do konca leta 2010 z dvema vojaškima opazovalcema. Avstrija si je prizadevala za stabilnost in mir v državi (Bundesheer 2007b).

- **UNAMI (*United Nations Assistance Mission for Iraq*), Irak, ZN, od avgusta 2003 dalje;**

Misija UNAMI je politična misija osnovana na podlagi Resolucije VS ZN št. 1500 na prošnjo iraške vlade. Ustanovljena je bila leta 2003 in podaljšana do leta 2007 na podlagi resolucije ZN št. 1770. Naloga misije je svetovanje in podpora iraški vladi in tamkajšnjemu prebivalstvu. To vključuje tudi politični dialog in nacionalno spravo, pomoč pri volitvah in načrtovanje popisa prebivalstva, zagotavljanje regionalnega dialoga med Irakom in sosednjimi državami, prav tako varovanje človekovih pravic in sodne ter zakonodajne reforme (United Nations Iraq 2014).

AZV je na misiji UNAMI sodelovala od avgusta 2003 in predvidoma do leta 2008 z enim vojaškim opazovalcem.²⁶

- **MINURCAT (*United Nations Mission in the Central African Republic and Chad*), Srednjeafriška republika – Čad, ZN, od septembra 2007 do decembra 2010;**

Misijo MINURCAT je osnoval VS ZN na podlagi resolucije št. 1778 (2007), resolucije št. 1834 (2008) in resolucije št. 1861 (2009) s posvetovanjem ter avtorizacijo Čada in Srednjeafriške republike. Glede na resolucija št. 1861 so razmeščene vojaške komponente operacije MINURCAT nadaljevale v Čadu in Srednjeafriški republiki z

²⁶ Kdaj predvidoma je bil avstrijski opazovalec z misije UNAMI umaknjen, ni točnega podatka, vendar bi, glede na poročilo OZN o tej operaciji, to bilo maja 2008 (United Nations 2008, 2).

operacijo EUFOR ob koncu mandata prve. Misija je tako imela mandat v vzhodnem Čadu in severno-vzhodnem delu Srednjeafriške republike, z nalogami varovanja in zaščite civilistov, varovanje človekovih pravic in zagotavljanje vladavina prava ter podpore miru v regiji (United Nations Mission in the Central African Republic and Chad 2014).

Avstrijska transportna enota je na misiji MINURCAT sodelovala od maja 2009 in do februarja naslednjega leta z začetno močjo okoli 130 pripadnikov AZV, kasneje, v začetku leta 2010 so v Čadu ostali še trije pripadniki AZV. Vojaki so bili nastanjeni v bazi v mestu Abéché, od koder so morali prevažati potrošniško blago v območja aktivacij (Langthaler 2009).

- **UNIFIL (*United Nations Interim Forces in Lebanon*), Libanon, ZN, od leta 1978 dalje;**

Prvotno je bila misija UNIFIL osnovana marca 1978 z namenom, da zagotovi umik izraelskih sil z območja Libanona, obnovi mednarodni mir in varnost ter pomaga libanonski vladi pri prizadevanjih za avtoriteto. Na misiji pod poveljstvom ZN je sodelovalo okrog 12.000 vojakov iz 35 držav, s ciljem umirjanje razmer v Libanonu ter zagotavljanje varnosti prebivalstvu (United Nations 2014e).

Avstrija sodeluje na misiji UNIFIL od novembra 2011, njihov prispevek k misiji je 171 osebja (julij 2014) (Bundesheer 2014h), kar vključuje vojake, logistično podporo, voznike, mehanike ter zdravstveno osebje. Njihove naloge so: prevoz osebja in opreme, popravilo poškodovanih UNIFIL vozil, ter zagotavljanje goriva silam ZN (Bundesheer 2014g).

- **EUSEC RD Congo (*European Union mission to RD Congo*), Demokratična republika Kongo, EU, od junija 2005 dalje;**

Junija 2005 je bila osnovana misija EUSEC RD Congo, ki odraža zavezanost EU do prebivalcev Konga, ki zadeva reformo njihove vojske. EUSEC RD Congo nudi praktično podporo reformi varnostnega sektorja v Demokratični republiki Kongo ter pomoč in svetovanje pristojnim kongovskim organom. Svetovalci so delali z vojaškimi

oblastni v Kinšasi in v štabih vojaških regij v navezavi z misijo v Gomi in kombinirano mobilno ekipo EUSEC-FARDC (European Union – EEAS 2014c).

Od prvotnega mandata, katerega namen je bil podpreti vključevanje v oboroženih silah Demokratične republike Kongo (FARDC) ter zagnati projekt »*Chain of payments*«, torej zagotavljanje varnosti za plačila vojski, je misija razširila svoje dejavnosti zaradi modernizacije uprave in upravljanja s človeškimi viri. Poleg tega pa tudi zagotavljanje pomoči kongovskim partnerjem za usposabljanje vojske (prav tam).

Julija 2014 je bil v Kinshasi en avstrijski častnik, odgovoren za svetovanje ter podporo pri reformi varnostnega sektorja v DR Kongo in kot svetovalec za področje usposabljanja (Bundesheer 2014h).

- **UNOWA (*United Nations Office in West Africa*), Zahodna Afrika, ZN, od leta 2002 dalje;**

Mandat misije UNOWA se je pričel leta 2002 najprej za obdobje treh let, nakar je bil leta 2005 obnovljen (S/2005/16), nato leta 2007 (S/2007/753), leta 2010 na podlagi dopisa VS ZN (S/2010/660) in nazadnje leta 2013 (S/2013/732) za tri leta. Gre za izvajanje nalog v podporo miru in varnosti v Zahodni Afriki. To vključuje vodenje, vključevanje reform varnostnega sektorja v razvojne strategije, ki opredeljujejo celostni subregionalni pristop k humanitarni problematiki, problematiki človekovih pravic in enakosti spolov. Med drugim je imela misija UNOWA še druge naloge: zaježitev korupcije, boj proti revščini, odpravljanje nezaposlenosti mladih, čezmejne nezakonite trgovine ter organiziranega kriminala (United Nations Office for West Africa 2014).

AZV sodeluje v operaciji UNOWA od novembra 2001 na sedežu v Dakarju (Senegal), kjer je glede na podatke iz junija 2014 en častnik v vlogi namestnika vojaškega svetovalca posebnega predstavnika generalnega sekretarja (Bundesheer 2014h). Naloge, ki jih izvaja so sledeče: izvajanje ukrepov za zagotavljanje miru in varnosti, usklajevanje ter izmenjava informacije med misijami ZN, podpora generalnemu sekretarju ZN v mirovnih prizadevanjih, prav tako boj proti brezposelnosti mladih in širjenju lahkega orožja (Bundesheer 2013a).

- **EUFOR LYB (*European Union Military Operation in Libya*), Libija, EU, od leta 2011;**

Evropski svet je 1. aprila leta 2011 odločil, da bo vojaška operacija pod poveljstvom EU podprla oz. pomagala operaciji za humanitarno pomoč v odziv na krizne razmere v Libiji z operacijo EUFOR Libya. Odločitev zagotavlja, da bo EU, v kolikor bo to zahteval Urad ZN za koordinacijo humanitarnih zadev (*UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*), vodila vojaško operacijo v okviru EVOP, da bi podprla humanitarno pomoč v regiji. Torej, da bi prispevala k varnemu gibanju in evakuaciji razseljenih oseb in podprla dejavnosti humanitarne agencije (European Union – EEAS 2014č). Operacija EUROR LYB je sicer zaključila svoj mandat.²⁷

Avstrija je od aprila leta 2011 pri operaciji EUFOR LYB sodelovala z dvema častnikoma na sedežu misije v Rimu, Italiji, vendar bi bila le-ta po potrebi oz. v obsegu svojih nalog, dejavna tudi v Libijo (Bundesheer 2012).

- **EUTM (*European Union Training Mission Mali*), Mali, EU, od leta 2013 dalje;**

Misija EUTM v Maliju je bila ustanovljena leta 2013 kot reakcija na politično, humanitarno in varnostno krizo, kar je pomenilo resno grožnjo za celotno regijo in tudi Evropo. Malijske oblasti so za pomoč zaprosile EU, in kakor je zapisano v Strategiji za varnost in razvoj Sahela (*Strategy for Security and Development in the Sahel*), ostaja spodbujanje stabilnosti, ki povezuje varnost, razvoj in upravljanje s celostno in usklajeno uporabo vseh ustreznih instrumentov EU, da bi odpravila temeljne vzroke za negotovost, nerazvitost in konflikte na nacionalni ter regionalni ravni (EUTM Mali 2014).

AZV podpira misijo v Maliju s skupno sedmimi medicinskimi in drugimi strokovnimi osebami, ki so na misiji za usposabljanje od leta 2013. Cilj misije je pomoč pri vzpostavljanju in usposabljanju malijskih oboroženih in varnostnih sil. V Bamaku je nastanjen avstrijski pravni svetovalc in podpolkovnik dr. Ulrike Winter, ki je odgovoren za skladnost higienskih standardov. Medicinski kontingent sestavljajo (urgentni) zdravnik, kirurg, štirje medicinski pomočniki ter en upravni narednik. Zraven zagotavljanja medicinske oskrbe, to osebje tudi usposablja malijske oborožene sile za

²⁷ Podatka, kdaj točno je bil mandat zaključen, ni bilo možno najti.

reševanje in oskrbo ranjencev (Bundesheer 2013b). Glede na podatke iz julija 2014, je v Maliju osem pripadnikov AZV (Bundesheer 2014h).

- **OPCW-UN JMIS (*Organisation for Prohibition of Chemical Weapons – United Nations Joint Mission for the Elimination of the Chemical Weapons Programme of the Syrian Arab Republic*), Sirija, OPCW in ZN, od oktobra 2013 do junija 2014;**

Misija OPCW-UN Joint Mission je bila formalno osnovana 16. oktobra 2013 in je trajala do 30. junija 2014. Skupna misija je imela svojo bazo v Damasku in pisarno na Cipru, ki je bila ustanovljena na podlagi tristranske izmenjave pisem med ZN, OPCW²⁸ in ciprsko vlado. Misija je bila prisotna v Siriji z nalogo nadzora hitrega uničenje kemičnega orožja v državi na najvarnejši možen način. V treh fazah naj bi bilo uničeno vso kemično orožje (OPCW-UN Joint Mission 2014).²⁹

Od 1. januarja 2014 je na misiji v Siriji sodeloval avstrijski vodja ekipe Peter Glittenberg, ki je bil odgovoren za logistične zadeve, naloge specialista so tako vključevale: načrtovanje prevoza inšpektorjev za kemično orožje v Sirijo ali na določena mesta, kjer inšpektorji izvajajo svoje naloge. Prav tako načrtovanje prevoza opreme za odstranjevanje kemičnega orožja oz. strupenih snovi. Avstrija je bila nadalje pripravljena zagotoviti tudi do deset strokovnjakov AZV za načrtovanje dejavnosti ter inšpekcijskih pregledov, do 20 članov AZV za dejavnosti uničenja in do pet članov osebja oboroženih sil, ki bi skrbeli za pripravljalne in podporne dejavnosti za izvajanje nalog uničenja kemičnega orožja (Bundesheer 2013c). Misija je zaključila svoj mandat.

- **EUFOR/RCA (*European Force Republic of Central Africa*), Srednjeafriška republika, EU, od februarja 2014 dalje;**

Evropski svet je 10. februarja 2014 ustanovil vojaško operacijo EU, ki bi prispevala k varnemu okolju v Srednjeafriški republiki. Glede na resolucijo VS ZN št. 2134 (2014) je ta dovolila pravne temelje, da gre operacija EUFOR/RCA v smeri hitre razmestitve

²⁸ Organizacija za prepoved kemičnega orožja (OPCW) je medvladna organizacija s sedežem v Haagu na Nizozemskem.

²⁹ Prva faza – koordinacija in načrtovanje; druga faza – lokaliziranje in zavarovanje kemičnega orožja; tretja fazam – nadzor nad uničenjem kemičnega orožja (OPCW – UN Joint Mission 2014).

sil. Operacija si prizadeva za zagotovitev začasne podpore pri doseganju stabilnega ter varnega okolja na območju glavnega mesta Bangui, to nalogo bi kasneje predala afriškim partnerjem. Sile zato prispevajo k mednarodnim prizadevanjem za zaščito najbolj ogroženega prebivalstva ter ustvarjajo pogoje za zagotavljanje humanitarne pomoči (European Union – EEAS 2014d).

V Srednjeafriški republiki je po podatkih iz julija 2014 prisotnih 6 pripadnikov AZV, njihova naloga je stabiliziranje razmer na podlagi sklepa Evropskega sveta 2014/73/SZVP (Bundesheer 2014h).

6 ZAKLJUČEK Z VERIFIKACIJO HIPOTEZ

Uspešna prizadevanja Avstrije za vključitev v mednarodne varnostne organizacije so zahtevala, da država tudi aktivno pristopi k stabilizaciji miru na konfliktnih območjih oz. v različnih regijah. Država, ki je prvič s sodelovanjem v mednarodnih operacijah pričela pod poveljstvom ZN v začetku šestdesetih, je tako, sicer vsiljeno nevtralnost, postopoma oddajala na račun pripoznanja s strani mednarodne skupnosti. Država si je naprej svoj ugled gradila ravno s sodelovanjem v mirovni operaciji. Vendar pa je Avstrijo v aktivno mednarodno sodelovanje prisilil tudi sam geografski položaj. Prilagajanje na spremembe v okolju in v soseščini, kjer je Avstrija postala v devetdesetih letih prejšnjega stoletja ob poteku vojne v bivši Jugoslaviji neposredno varnostno ogrožena, je bilo nujno. Tudi sedaj, ko se je stanje sicer že stabiliziralo, se država zaveda neposrednega tveganja, ki lahko nastane ob izbruhu krize, v primeru nedejavnosti bi namreč tvegala lastno varnost. Prav zaradi tega si še danes prizadeva za mir v različnih operacijah na Kosovu (KFOR in AUTCON/DEU ORFBn) in v BiH (EUFOR »ALTHEA«).

Iz zapisanega je dozdevno, da je bila avstrijska politika, si sicer ureja vojaške zadeve, bolj naklonjena mirovnim posredovanjem, denimo »*aktivna politika nevtralnosti*« bivšega kanclerja Kreiskega, kakor sama vojska. Schmidl (2009) namreč opazuje, da so v devetdesetih visoki častniki iz AZV gledali na ohranjanje miru odklonilno, kot na »plačane počitnice« za tiste, ki so se raje izognili resničnim službam doma. Menili so, da naj bi posledično to prostovoljstvo bolj škodovalo častniški karieri kot pa koristilo. Schmidl poudarja, da se je od takrat položaj spremenil, vendar pa je pomembno omeniti, da vojska ni bila naklonjena mirovnim operacijam, celo prezirala jih je: »še danes se nekateri ne zmenijo za operacije ZN, pač pa dajejo prednost bolj vojaško naravnanim misijam pod poveljstvom Nata« (Schmidl 2009, 171). To je zagotovo tudi eden izmed razlogov za približno uravnoteženo število pripadnikov AZV v operacijah pod poveljstvom ZN ter operacijam pod poveljstvom EU ali Nata, kakor je to razvidno s Slike 5.1 (AZV v mirovni operaciji ZN ter drugih mirovni operaciji).³⁰ Avstrija je postala članica EU ter Natovega PzM leta 1995, od takrat naprej je vse bolj aktivna pri operacijah obeh varnostnih organizacij, kar kaže na izredno fleksibilno dožemanje nevtralnosti, ki se je tekom let preimenovala kar v

³⁰ Glej stran 45.

»neuvrščenost«. Prva hipoteza, da je Avstrija kljub nevtralnemu položaju, ki je ne obvezuje obveznost vzajemne obrambe, dejavna na mednarodnem vojaškem področju, je tako potrjena. To je razvidno tudi iz kronološko-vsebinskega pregleda mirovniških operacij v katerih je AZV sodelovala. Poleg operacij pod poveljstvom EU, Nata in ZN je bila vključena tudi v operacije pod poveljstvom OVSE, pri katerih sedaj sicer ni dejavna.

Sama AZV je bila v zadnjih dveh dekadah deležna kar nekaj reform, posledično zaradi priključitve v EU ter v Natovo PzM, kot tudi zaradi spremenjenega varnostnega okolja. Sedaj se lahko oborožene sile bolj fleksibilno udeležujejo mednarodnih mirovniških operacij in izpolnjujejo zahteve z naslova individualnega partnerskega programa sklenjenega z Natom ali z naslova petersberških nalog EU, ki med drugim oblikujejo SVOP in so bile vključene v Amsterdamsko pogodbo. Te zajemajo mirovne operacije, bojne operacije za krizno upravljanje, kar vključuje tudi ukrepe za vzpostavljanje miru ter humanitarne in reševalne operacije. S tem je tudi druga hipoteza, da torej Avstrija krepi sodelovanje v operacijah v okviru Evropske unije, kar obsega celoten spekter t.i. »petersberških nalog«, potrjena. Podatki o številu avstrijskega osebja na operacijah v tujini namreč govorijo v prid dejstvu, da se operacij pod poveljstvom EU AZV vse pogosteje udeležuje (EUROR »ALTHEA«, EUFOR/RCA, EUSEC, EUMM in EUTM). V petersberške naloge so vključene prav tako intervencije brez mandata ZN in Avstrija se je pridružila tudi temu sklepu (Lanc 2008, 34). Schmidl napoveduje, da bosta v prihodnosti avstrijska zunanja in varnostna politika postavili prednosti za mednarodne misije, ob upoštevanju obveznosti, ki jih prinaša članstvo v EU in potrebo po vključenosti v bolj robustne operacije v duhu mednarodne solidarnosti (Schmidl 2009, 182). Kernic se sicer strinja, da bo Avstrija še naprej igrala pomembno vlogo v EU, še posebej v procesu širjenja, vendar pa pravi, da ne bo igrala ključne vloge v evropskem varnostnem in obrambnem sistemu. Kot ne-članica Nata, z nejasnim, a kljub temu z nevtralnimi statusom in z omejenimi vojaškimi viri ter zmogljivostmi, bo država namesto sodelovanja v obsežnih vojaških operacijah iskala raje druge niše za svojo obrambno in zunanjo politiko (Kernic 2005, 69). Glede na to, da je država razumevanje lastnega nevtralnega položaja skozi leta precej prilagodila in je s strani stroke imenovana za neuvrščeno, se s Kernicem lahko le delno strinjamo, Avstrija je namreč v preteklih letih postala vedno bolj aktivna na mednarodnem mirovniškem področju, k čemur najbolj pripomorejo ravno avstrijske oborožene sile. Tako dinamična

interpretacija nevtralnosti reši torej Avstrijo pred kritiko, ki bi je bila v nasprotnem primeru deležna, saj bi drugače kršila ustavo.

Tako je za avstrijske oborožene sile sodelovanje v mednarodnih mirovnih operacijah postala čedalje bolj pomembna naloga, če ne celo primarna, razlaga Schmidl. V sodobnih mednarodnih varnostnih razmerah ostajajo namreč mirovne operacije redna potreba. Za Avstrijo je aktivno sodelovanje v misijah tudi zelo pomemben vidik zunanje politike, Schmidl ob tem doda, da ni razloga za spremembo tega. Prispevati k mednarodni solidarnosti pomaga ponovno vzpostaviti ali ohraniti stabilnost, kar je prav gotovo v korist državi, ki prispeva svoje sile (Schmidl 2009, 182).

7 LITERATURA

1. ACO – Allied Command Operations. 2014. *Kosovo Force*. Dostopno prek: <http://www.aco.nato.int/kfor/about-us/mission.aspx> (12. julij 2014).
2. Austria. 2014. *Austrians in Peacekeeping*. Dostopno prek: <http://www.austria.org/foreign-policy/international-cooperation/austrians-in-peacekeeping> (15. april 2014).
3. Bundesheer. 2002a. *Das neue Kommando der Landstreitkräfte (LaSK) des österreichischen Bundesheeres*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/cms/artikel.php?ID=306> (15. november 2013).
4. --- 2002b. *Brigadier Hermann Loidolt ist Vermittler zwischen Atommächten*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/cms/artikel.php?ID=2197> (22. julij 2014).
5. --- 2003a. *Beendigung des Einsatzes des österreichischen Kontingentes im Rahmen der ersten EU geführten Operation CONCORDIA in Mazedonien*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/cms/artikel.php?ID=795> (25. maj 2014).
6. --- 2003b. *Schurkenstaat Irak? (II)*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=95> (23. julij 2014).
7. --- 2005. *Einsätze des Österreichischen Bundesheeres*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=332> (13. april 2013).
8. --- 2006a. *The International Missions of the Austrian Armed Forces 1960 – 2005*. Dostopno prek: http://www.bmlv.gv.at/english/td_international/artikel.php?id=28 (17. maj 2013).
9. --- 2006b. *Bombenjob Kampfmittelbeseitiger (III)*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=452> (24. maj 2014).
10. --- 2007a. *Auslandseinsätze*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=587> (22. maj 2014).
11. --- 2007b. *Bundesheer entsendet Militärbeobachter nach Nepal*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/cms/artikel.php?ID=3203> (24. maj 2014).
12. --- 2010. *The Forces*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/english/>

forces/index.shtml (13. april 2013).

13. --- 2012. *International Operations*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=1497> (17. november 2013).

14. --- 2013a. *Auslandseinsätze*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=1559> (25. maj 2014).

15. --- 2013b. *Mali: Österreichische Soldaten helfen in Afrika*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/cms/artikel.php?ID=6734> (9. junij 2014).

16. --- 2013c. *Bundesheer stellt Cheflogistiker für Chemiewaffenvernichtung in Syrien*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/cms/artikel.php?ID=6907> (12. junij 2014).

17. --- 2014a. *Weißbuch des Bundesheeres*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/wissen-forschung/publikationen/publikation.php?id=491> (23. julij 2014).

18. --- 2014b. *Die Führungsstruktur des Österreichischen Bundesheeres*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/organisation/gliederung/gliederung.shtml> (13. april 2013).

19. --- 2014c. *Streitkräfteführungskommando*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/organisation/gliederung/skfkdo.shtml> (14. april 2013).

20. --- 2014č. *Streitkräfteführungskommando*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/sk/skfuekdo/index.shtml> (14. april 2013).

21. --- 2014d. *Das Österreichische Bundesheer auf den Golan-Höhen*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=1727> (14. julij 2014).

22. --- 2014e. *Bundesheer in Bosnien*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/ausle/eufor/index.shtml> (9. junij 2014).

23. --- 2014f. *ISAF – Der Einsatz*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/ausle/isaf/einsatz.shtml> (25. maj 2014).

24. --- 2014g. *Bundesheer im Libanon*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/ausle/unifil/index.shtml> (10. junij 2014).

25. --- 2014h. *Auslandseinsätze des Bundesheeres*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/ausle/zahlen.shtml> (10. januar 2013 in 24. julij 2014).
26. --- 2014i. *Bundesheer im Kosovo*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/ausle/kfor/index.shtml> (22. maj 2014).
27. Bundespressediens. 2000. *Austrian Federal Constitutional Laws*. Dostopno prek: <http://www.vfgh.gv.at/cms/vfgh-site/english/downloads/englishverfassung.pdf> (16. november 2013).
28. CIA – The World Factbook. 2013. *Austria*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/au.html> (15. maj 2013).
29. Červek, Urban. 2013. Golanska planota: Avstrijski vojaki bodo pobrali šila in kopita. *Delo*, 4. julij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/golanska-planota-avstrijski-vojaki-bodo-pobrali-sila-in-kopita.html> (23. maj 2014).
30. Darabos, Norbert. 2009. Österreich in die NATO: Nein danke! *Profil*, 21. marec. Dostopno prek: <http://www.profil.at/articles/0912/560/237115/gastkommentar-norbert-darabos-oesterreich-nato-nein> (14. november 2012).
31. *Dnevnik*. 2012. Alžirski diplomat Brahimi bo nasledil Annana, 12. avgust. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042547216> (13. april 2013).
32. Enzelsberger, Ernest. 2008. Streitkräfte zwischen Verpolizeilichung und Remilitarisierung: eine österreichische Sicht. V *Wozu Armeen? – Europas Streitkräfte von neuen Aufgaben*, ur. Karl W. Haltiner in Gerhard Kümmel, 145–154. Baden-Baden: Nomos Verlag.
33. Euabc.com. 2003. *Petersberške naloge*. Dostopno prek: <http://sl.euabc.com/word/710> (17. november 2012).
34. EUMM Georgia. 2014. *About us*. Dostopno prek: http://www.eumm.eu/en/about_eumm (22. maj 2014).
35. EUROPA. 2010. *Skupna varnostna in obrambna politika*. Dostopno prek: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0026_sl.htm (5. november 2013).

36. European Union – EEAS. 2014a. *CONCORDIA*. Dostopno prek: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/concordia/mission-description/index_en.htm (23. maj 2014).
37. --- 2014b. *ARTEMIS*. Dostopno prek: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/artemis-drc/mission-description/index_en.htm (12. junij 2014).
38. --- 2014c. *EUSEC RD CONGO*. Dostopno prek: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eusec-rd-congo/index_en.htm (14. junij 2014).
39. --- 2014č. *EUFOR Libya*. Dostopno prek: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-libya/mission-description/index_en.htm (5. julij 2014).
40. --- 2014d. *EUFOR RCA*. Dostopno prek: <http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-rca/> (25. julij 2014).
41. EUTM Mali. 2014. *About EUTM Mali*. Dostopno prek: http://www.eutmmali.eu/?page_id=222 (7. julij 2014).
42. Evropski parlament. Odbor za ekonomske in monetarne zadeve. 2005. *Prispevek avstrijskega državnega zbora*, 25. april.
43. Grizold, Anton. 1996. Varnost malih držav v okviru novega evropskega varnostnega okolja. V *Slovenska država, družba in javnost*, ur. Anton Kramberger, 65–74. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
44. --- 1998. Institucionalizacija zagotavljanja mednarodne varnosti. V *Perspektive sodobne varnosti*, ur. Anton Grizold, 2–15. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
45. --- 1999. *Evropska varnost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
46. Grošelj, Klemen. 2007. *Slovenija v svetu mirovnih operacij*. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
47. Grujić, Zoran. 2010. Bosnia and Herzegovina Demining 15 Years Later. *The Journal of ERW and Mine Action*, jesen. Dostopno prek: http://www.jmu.edu/cisr/journal/14.3/spcl_rpt/grujic/grujic.shtml (16. maj 2014).
48. Gustenau, Gustav. 1999. *Towards a Common European Policy on Security and Defence: An Austrian View of Challenges for the 'Post-Neutrals'*. Dostopno prek: http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/09_spd_05_gust.pdf (12. julij 2012).
49. Harbich, Harald. 2005. *50 Jahre Sanitätsdienst im Bundesheer der Zweiten*

Republik. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/omz/ausgaben/artikel.php?id=331> (17. avgust 2014).

50. Hauser, Gunther. 2005. *Austria – Ten Years of Membership in the NATO Partnership for Peace*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/omz/ausgaben/artikel.php?id=352> (12. april 2013).

51. --- 2008. *Das europäische Sicherheits- und Verteidigungssystem und seine Akteure*. Dunaj: Bundesminister für Landesverteidigung und Sport.

52. Human Rights Watch. 2006. *Sudan: Imperatives for Immediate Change: The African Union Mission in Sudan*. Dostopno prek: <http://www.hrw.org/reports/2006/sudan0106/6.htm> (13. julij 2014).

53. ISAF. 2014. *Mission*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/mission.html> (25. maj 2014).

54. Jazbec, Milan. 2007. Vloga, organiziranost in delovanje OZN, Nata, EU in OVSE pri izvajanju operacij v podporo miru. V *Civilne razsežnosti operacij v podporo miru*, ur. Bojan Pipenbaher, 134–148. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.

55. JFC NAPLES - Allied Joint Force Command Naples. 2014. *Operation Allied Harbour*. Dostopno prek: <http://www.jfcnaples.nato.int/page11703241.aspx> (25. avgust 2014).

56. Kernic, Franz. 2005. Austria. V *Defense and Security: A Compendium of National Armed Forces and Security Policies*, ur. Karl DeRouen Jr. in Heo Uk, 55–70. Santa Barbara: ABC-Clio.

57. Klinar, Tomaž. 2007. *Primerjava organiziranosti in nalog oboroženih sil Avstrije in Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

58. Konobelj, Simon in Janez Slapar. 2009. Sodelovanje držav v mirovnih operacijah OZN v luči članstva v Varnostnem svetu OZN. V *Sodelovanje Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah*, ur. Roman Bric, 31–45. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije.

59. Lanc, Erwin. 2008. Österreich bleibt militärbündnisfrei aber friedenseinsatzbereit. V *Österreich auf dem Weg in Militärbündnisse? Die*

Militarisierung der Europäischen Union und die österreichische Neutralität, ur. Manfred Mugrauer, 33–36. Dunaj: Alfred Klahr Gesellschaft.

60. Langthaler, Franz. 2009. *AUCONI/MINURCAT mit Hilfe der »Dritten« erfolgreich im Tschad*. Dostopno prek: <http://www.bundesheer.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=899> (20. maj 2014).

61. Laursen, Finn. 1998. *THE EU »NEUTRALS«, THE CFSP AND DEFENCE POLICY*. Esbjerg: South Jutland University Press.

62. Meyer, Berthold. 2007. *Austria between Felt Permanent Neutrality and Practised European Engagement*. Dostopno prek: http://www.hsfk.de/downloads/Austria_10.pdf (22. november 2012).

63. Ministry of Defence and Armed Forces of the Czech Republic. 2005. *UNGCI United Nations Guards Contingent in Iraq*. Dostopno prek: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=6682> (3. julij 2014).

64. National Defence and the Canadian Military Forces. 2008. *Operation Office of the Secretary-General in Afghanistan and Pakistan*. Dostopno prek: <http://www.cmp-cpm.forces.gc.ca/dhh-dhp/od-bdo/di-ri-eng.asp?IntlOpId=225&CdnOpId=264> (20. avgust 2014).

65. Nederlands Instituut voor Militaire Historie. 2009. *United Nations Observer Mission in South Africa (UNOMSA)*. Dostopno prek: <http://www.defensie.nl/english/topics/historical-missions/documents/reports/2009/05/01/united-nations-observer-mission-in-south-africa> (22. julij 2014).

66. Oesterreichische Kontrollbank Aktiengesellschaft. 2012. *Annual Securities Report June 2012*. Dostopno prek: <http://www.oekb.at/en/osn/DownloadCenter/investor-relations/japan-shelf/Annual-Securities-Report-June-2012.pdf> (13. januar 2013).

67. OSCE. 2014. *Kosovo Verification Mission*. Dostopno prek: <http://www.osce.org/node/44552> (14. junij 2014).

68. OPCW-UN Joint Mission. 2014. *About OPCW-UN Joint Mission – Background*. Dostopno prek: <http://opcw.unmissions.org/AboutOPCWUNJointMission/Background.aspx> (23. avgust 2014).

69. Ozmanczyk, Edmund. 2003. *Encyclopedia of the United Nations and*

- International Agreements*, ur. Anthony Mango. New York: Routledge.
70. Pesendorfer, Michael. 2005. *IFOR – SFOR – EUFOR*. Dostopno prek: <http://www.bmlv.gv.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=324> (20. maj 2014).
71. RACVIAC. 2014. *RACVIAC's Mission*. Dostopno prek: <http://www.racviac.org/about/mission.html> (23. maj 2014).
72. Sancin, Vasilka, Dominika Švarc in Matjaž Ambrož. 2009. *Mednarodno pravo oboroženih spopadov*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
73. Schmidl, Erwin. 1997. *Friedensoperationen nach 1945*. Dostopno prek: http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/03_jb99_39.pdf (20. april 2014).
74. --- 2001. *Im Dienste des Friedens*. Graz: Austria Medien Service.
75. --- 2009. International Peace Operations: The Austrian Experiences. *Bilten Slovenske vojske II* (1): 165–182.
76. --- 2013. *Contributor Profile: Austria – Providing for Peacekeeping*. Dostopno prek: <http://www.providingforpeacekeeping.org/wp-content/uploads/2013/08/Austria-Schmidl-15-Aug-2013.pdf> (13. november 2013).
77. Slovenija in NATO. 2004a. *Status nevtralnosti in obrambna samozadostnost*. Dostopno prek: <http://nato.gov.si/slo/slovenija-nato/nacionalna-varnost/nevtralnost> (13. januar 2012).
78. --- 2004b. *Partnerstvo za mir*. Dostopno prek: <http://nato.gov.si/slo/publikacije/vzajemna-varnost/partnerstvo/> (13. januar 2012).
79. The Austrian Foreign Ministry. 2012. *Austria and the United Nations*. Dostopno prek: <http://www.bmeia.gv.at/en/foreign-ministry/foreign-policy/international-cooperation/austria-and-the-united-nations.html> (17. november 2013).
80. United Nations. 1997. *Security Council Welcomes Establishment of Multinational Protection Force for Albania*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/1997/19970328.sc6347.html> (10. junij 2014).
81. --- 1999. *United Nations Special Commission*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/unscom/General/basicfacts.html> (23. maj 2014).

82. --- 2000. *United Nations Mission of Observers in Tajikistan*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unmot/Unmot.htm> (25. maj 2014).
83. --- 2001a. *United Nations Mission in the Congo*. Dostopno prek: <http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/onuc.htm> (20. maj 2014).
84. --- 2001b. *United Nations Transition Assistance Group*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/untagM.htm> (10. junij 2014).
85. --- 2001c. *United Nations Observer Mission in Liberia*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unomil.htm> (25. maj 2014).
86. --- 2001č. *United Nations Assistance Mission for Rwanda*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamir.htm> (22. maj 2014).
87. --- 2001d. *United Nations Operation in Mozambique*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/onumoz.htm> (11. junij 2014).
88. --- 2003a. *United Nations Yemen Observation Mission*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/ynyom.htm> (24. maj 2014).
89. --- 2003b. *United Nations Emergency Force II*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unefii.htm> (9. junij 2014).
90. --- 2003c. *United Nations Iran–Iraq Military Observer Group*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/uniimog.htm> (24. maj 2014).
91. --- 2003č. *United Nations Iraq–Kuwait Observation Mission*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unikom/background.html> (9. junij 2014).
92. --- 2003d. *United Nations Observer Mission in El Salvador*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/onusal.htm> (10. junij 2014).
93. --- 2003e. *United Nations Operation in Somalia I*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unosomi.htm> (12. junij 2014).
94. --- 2003f. *United Nations Mission in Haiti*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmih.htm> (24. maj 2014).
95. --- 2003g. *United Nations Verification Mission in Guatemala*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/minugamandate.html> (20. maj

2014).

96. --- 2004. *United Nations Mission in Côte d'Ivoire*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/minuci/> (9. junij 2014).

97. --- 2008. *Troops and police contributors archive (1990-2013)*. Dostopno prek: http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors_archive.shtml (15. maj 2014).

98. --- 2009a. *United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/ungomap/> (10. junij 2014).

99. --- 2009b. *United Nations Observer Mission in Georgia*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unomig/> (22. maj 2014).

100. --- 2009c. *United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmee/> (9. junij 2014).

101. --- 2014a. *United Nations Truce Supervision Organization*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/untso/> (12. junij 2014).

102. --- 2014b. *United Nations Disengagement Observer Force*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/undof/> (22. maj 2014).

103. --- 2014c. *United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minurso/> (20. maj 2014).

104. --- 2014č. *United Nations Military Observer Group in India and Pakistan*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmogip/> (9. junij 2014).

105. --- 2014d. *UNMIN – Mandate*. Dostopno prek: <http://www.un.org.np/unmin-archive/?d=about&p=mandate> (10. junij 2014).

106. --- 2014e. *United Nations Interim Force in Lebanon*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unifil/> (9. junij 2014).

107. United Nations Assistance Mission in Afghanistan. 2014. *UNAMA – Mandate*.

Dostopno prek: <http://unama.unmissions.org/Default.aspx?tabid=12255&language=en-US> (9. junij 2014).

108. United Nations Iraq. 2014. *UN Assistance Mission in Iraq*. Dostopno prek: http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=943&Itemid=637&lang=en (15. april 2014).

109. United Nations Mission in the Central African Republic and Chad. 2014. *Mandate*. Dostopno prek: <http://minurcat.unmissions.org/Default.aspx?tabid=859> (20. maj 2014).

110. *United Nations Mission in Sudan*. 2014. Dostopno prek: <http://unmis.unmissions.org/> (13. junij 2014).

111. *United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission*. 2014. Dostopno prek: <http://www.unmovic.org/> (22. maj 2014).

112. *United Nations Office for West Africa*. 2014. Dostopno prek: <http://unowa.unmissions.org/> (20. maj 2014).

113. United Nations Peacekeeping Force in Cyprus. 2014. *About UNFICYP*. Dostopno prek: http://www.unficyp.org/nqcontent.cfm?a_id=778&tt=graphic&lang=L1 (24. maj 2014).

114. Ustanovna listina Združenih narodov – *Charter of the United Nations*. 1945. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/sites/default/files/Ustanovna%20listina%20ZN%20%28Ang-Slo%29.pdf> (24. april 2013).

115. Varnostni svet. 2000. *Brahimi Report*. Dostopno prek: <http://www.unrol.org/doc.aspx?n=brahimi+report+peacekeeping.pdf> (14. januar 2012).

116. *Weißbuch 2004*. 2005. Dunaj: Bundesministerium für Landesverteidigung.

117. Western European Union. 2002. *History of WEU*. Dostopno prek: <http://www.weu.int/History.htm> (24. november 2013).

118. Wikipedia. 2012. *UNAFHIR*. Dostopno prek: <http://de.wikipedia.org/wiki/UNAFHIR> (20. april 2014).

119. --- 2014a. *FCU UNTAC*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/FCU_UNTAC (20. maj 2014).

120. --- 2014b. *European Union Monitoring Mission*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_Monitoring_Mission (24. julij 2014).

121. --- 2014c. *United Nations Mission in East Timor*. Dostopno prek:
http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Mission_in_East_Timor (14. maj 2014).